

Reetta Pellonpää & Anne Viljanmaa

Purjehtimista arvoajatusten laineilla
Seinäjoen varhaiskasvatuksen asiakasperheiden
näkemyksiä päivähoiton arvokkaista asioista

Opinnäytetyö
Kevät 2014
Sosiaali- ja terveysalan yksikkö
Ylempi sosiaali-alan koulutusohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Koulutusohjelma: Ylempi sosiaalialan koulutusohjelma

Tekijät: Pellonpää, Reetta ja Viljanmaa, Anne

Työn nimi: Purjehtimista arvoajatusten laineilla – Seinäjoen varhaiskasvatuksen asiakasperheiden näkemyksiä päivähoiton arvokkaista asioista

Ohjaaja: Toikko, Timo

Vuosi: 2014

Sivumäärä: 97

Liitteiden lukumäärä: 1

Opinnäytetyössämme tutkimme Seinäjoen varhaiskasvatuksen asiakasperheiden ajatuksia lasten varhaiskasvatukseen liittyvistä arvoista. Tarkastelimme Webropol-nettikyselyllä saatujen vanhempien avointen vastausten sisältöä arvoista, joita vanhemmat pitävät tärkeinä tai joista heillä on sanottavaa. Tutkimuksen laati ja toteutti Seinäjoen varhaiskasvatuksen laatutyöryhmä keväällä 2012. Opinnäytetyömme aineisto muodostui vastauksista liittyen vanhempien ja päivähoitohenkilöstön väliseen yhteistyöhön, lapsen yksilöllisyyteen, uskontoon ja konkreettisiin asioihin. Työssämme kerromme yleisesti varhaiskasvatuksesta suomalaisen kirjallisuuden pohjalta ja paneudumme myös Seinäjoen varhaiskasvatuksen arvoihin.

Opinnäytetyössämme pohdimme sitä, mikä olisi hyvä tapa toimia yhteistyössä lasten vanhempien kanssa puhuttaessa lapsen varhaiskasvatuksesta. Vastauksista kävi ilmi, että lapseen liittyvä tiedonvaihto puolin ja toisin koettiin tärkeäksi yhteistyön muodoksi. Tutkimuksesta havaitsimme myös, että lapsen yksilöllisyys tulisi myös näkyä varhaiskasvatuksessa monessa eri arjen askareessa ja jokaisen lapsen yksilölliset tarpeet tulisi huomioida. Työssämme käsittelemme myös lapsuutta ja sitä, miten lapsi tulisi huomioida monessa eri asiassa varhaiskasvatuksessa. Uskonto ja siihen liittyvät asiat varhaiskasvatuksessa olivat yllättävän iso osa avoimia vastauksia. Hyvinä asioina pidettiin erilaisia kalenteripyhiin kuuluvia perinteitä, mutta osassa vastauksista ei haluttu uskonnon näkyvän päiväkodeissa. Lisäksi kokosimme yhteen konkreettiset asiat, kuten turvallisuus ja viihtyvyys. Vanhemmat kokivat kasvattajien määrän ja ryhmäkoon olennaisena turvallisuuden tunteessa. Lisäksi lasten turvallisuuteen ja viihtyvyyteen vaikuttivat hoitopaikan vaihtuvuus ja leikkivälineet.

Tutkimuksen tarkoitus oli muodostaa käsitys siitä, mitä Seinäjoen varhaiskasvatuksessa olevan lapsen vanhemmat odottavat päiväkodilta, ryhmäperhepäiväkodilta tai perhepäivähoitajalta. Tietojen avulla varhaiskasvatustyötä voidaan kehittää asiakaslähtöisemmäksi ja yhteneväiseksi koko Seinäjoen alueella, huomioiden myös Peräseinäjoen, Nurmon ja Ylistaron varhaiskasvatusyksiköt ja varhaiskasvattajat.

Asiasanat: Arvo, varhaiskasvatus, vanhemmat, lapsi

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Master's Degree programme in Social Services

Authors: Pellonpää, Reetta and Viljanmaa, Anne

Title of thesis: Sailing on the waves of thoughts about values – Parents' thoughts about valuable matters in Seinäjoki early childhood education

Supervisor: Toikko, Timo

Year: 2014

Number of pages: 97

Number of appendices: 1

The subject of this thesis was families' thoughts about values in early childhood education in Seinäjoki. The study was carried out as a webropol -internet survey. At the end of the questionnaire, there was a free word-part where parents could write thoughts about values and we analyzed these answers. The survey was conducted in Seinäjoki by an early childhood education quality team in spring 2012.

We assembled parents' thoughts together and got the main issues, which are: parents and day care staff cooperation, the child's individuality, religion and practical issues. In our thesis we speak in general terms about how the above-mentioned topics are within the scope defined in the Finnish early childhood education. In addition, we focus on early childhood values in Seinäjoki. The processed subjects came directly from the values of the parents and we wanted to reflect these matters at a general level, locally and also from the perspective of the study's results.

In our thesis, we reflect on a good way to work with the parents when talking about a child's early education. Based on the answers, we found that a child's individuality should also appear in early childhood education in everyday life. In this work, we debate on how a child should be taken into account, for example, in the planning of procedures, early childhood education plans, and group sharing. Religion was emphasized in the responses of parents, so we discuss this value under its own title. Religion and related matters were a surprisingly large part of the open answers. In addition, we have put together the specific issues, such as safety and comfort, because parents seem to also appreciate these themes in early childhood education.

The objective of this study was to create a picture of what the parents are expecting from early childhood education in Seinäjoki. Because of this gathered information, a consistent customer-oriented approach can be developed and deployed in the Seinäjoki region, also taking into account child care providers in Peräseinäjoki, Nurmo and Ylistaro.

Keywords: Value, early childhood education, parent, child

SISÄLTÖ

Tiivistelmä	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ	4
1 JOHDANTO	6
2 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	9
2.1 Tutkimusmenetelmä.....	9
2.2 Tutkimuksen ominaisuudet	11
2.3 Tutkimuksen luotettavuus ja etiikka	15
3 VANHEMPIEN JA PÄIVÄHOITOHENKILÖSTÖN VÄLINEN YHTEISTYÖ	17
3.1 Kasvatuskumppanuus	19
3.1.1 Dialoginen kasvatuskumppanuus	22
3.1.2 Kasvatusvuorovaikutus.....	24
3.2 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma	26
3.2.1 Tutustumiskäynnit.....	29
3.2.2 Kuulumisten vaihto ja tiedottaminen	31
3.2.3 Moniammatillinen yhteistyö.....	34
3.3 Vanhempien ja vanhemmuuden tukeminen.....	36
4 LAPSEN YKSILÖLLISYYS	40
4.1 Lapsuuden kunnioittaminen	44
4.2 Lapsilähtöisyys.....	49
4.2.1 Aikuisen läsnäolo	52
4.2.2 Omahoitajuus	54
4.2.3 Lapsen erityisen tuen tarve.....	56
4.3 Monikulttuurisuus päivähoidossa	60
5 USKONNON ASEMA PÄIVÄHOIDOSSA	63
5.1 Uskontokasvatus päivähoidossa	64
5.2 Juhlapyhät	67
5.3 Uskontokasvatuksen vastustus	68
6 PÄIVÄHOIDON TOIMINTAYMPÄRISTÖN OMINAISUUKSIA	71

6.1 Turvallisuus	72
6.2 Ryhmän koko.....	74
6.3 Viihtyvyys.....	76
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	80

LÄHTEET	93
---------------	----

LIITTEET	98
----------------	----

Kuvioluettelo

Kuvio 1. Vanhempien ja päivähoidon välinen yhteistyö	84
kuvio 2. Lapsen yksilöllisyys	87
Kuvio 3. Uskonnon asema päivähoidossa	88
Kuvio 4. Päivähoidon fyysisiä ominaisuuksia.....	91

1 JOHDANTO

Paljon puhutaan, että päivähoitopaikka on toinen koti lapselle. Päivähoidon toiminta perustuu henkilöstön yhdessä määrittämiin arvoihin ja toiminnan tavoitteisiin. Kasvatukseen liittyvät arvot ja tavoitteet kuvastavat sitä, mitä kasvatusyhteisö pitää tärkeänä kasvatuksessa. Arvot ja tavoitteet luovat kehyksen toiminnalle ja kasvatusvuorovaikutukselle, joka tapahtuu päivähoidossa. Kasvatuskäsitykset ovat näkymättömiä ja läsnä päivähoidossa joka puolella. (Nummenmaa 2006, 24.) Päivähoidossa ja sen kehittämisessä ei voida unohtaa arvoja. Ne ovat keskeisimpiä asioita, jotka ohjaavat valintojamme. Hyvällä yhteistyöllä vanhempien kanssa saadaan päiväkotiin laadittua hyvät arvot, joiden pohjalta toimintaa toteutetaan. Lisäksi vanhempien ja päivähoitohenkilöstön välisellä hyvällä yhteistyöllä huolehditaan oikeanlaisten yhdessä sovittujen arvojen noudattamisesta. (Kokljuschkin 2001, 48.)

Seinäjoen päivähoidon yksikköjen asiakasperheille laadittiin Webropol-kysely vuonna 2012 liittyen perheiden arvostamiin arvoihin. Kysely koostui kahdesta osiosta; monivalinnasta sekä vapaan sanan -kohdasta. Opinnäytetyössämme analysoimme vanhemmilta tulleita mielipiteitä ja ajatuksia päivähoitoon liittyvistä arvoista.

Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatusta kuvataan laivan muodossa (Liite 1), jossa ajatuksena on laivan purjehtiminen kasvun ja oppimisen meressä suomalaisen kulttuurin maisemissa. Laivan rungon muodostavat hyvä ja turvallinen perushoito sekä ajanmukainen kasvatusta sekä oppimisen ohjaaminen. Laivan masto ja siihen kiinnittyneet purjeet puolestaan tarkoittavat asiakkaiden tarpeiden huomioimista sekä jatkuvaa sisällöllistä ja tarvetta vastaavaa määrällistä kehittämistä. Yhdessä hyväksytyt arvot ja lapsikäsitys ovat peruspurje ja näiden varaan rakentuvat Seinäjoen varhaiskasvatuksen tavoitteet ja suunnitelmat. Varhaiskasvatuksen kehittämisessä ja sen suuntaa valittaessa lapsinäkökulma ja asiakassuuntautuneisuus ovat etusijalla. (Hyvä varhaiskasvatus Seinäjoella 2012, 7.)

Laivan eteenpäin meno mahdollistuu luottamushenkilöiden ja yhteistyökumppaneiden avulla. Laivan miehistönä touhuilee varhaiskasvatuksen henkilöstö osaavalla ammattitaidolla ja monipuolisella kokemuksella koko ajan kehittäen itseään. Reitit valitaan yhteistyössä lasten ja vanhempien kanssa. Vauhdin varhaiskasvatuksen laivalle antavat puhaltavat tuulet, jotka ovat suomalainen ja pohjalainen kulttuuri, yhteiskunnalliset muutokset ja poliittinen tahto. Laivan matkustajia ovat lapset, jotka matkustavat kukin oman pituisen matkan varhaiskasvatuksen laivassa saaden kokemuksia, tietoja, taitoja ja rikkaita elämyksiä. Aurinko kuvastaa leikkiä, joka on monipuolisesti läsnä lapsen arjessa. Aurinko ja siten leikki antaa voiman, lämmön ja elämisen mielekkyyden varhaiskasvatuksen arkeen lapsen tasolla. (Hyvä varhaiskasvatus Seinäjoella 2012, 7.)

Opinnäytetyössämme peilaamme vanhempien ajatuksia Seinäjoen varhaiskasvatuksen laatu -kansioon, jossa määritellään laadukas päivähoito kaikissa kaupungin varhaiskasvatuksen yksikössä. Tarkastelemme opinnäytetyössämme sitä, mitä arvoja tai arvokkaita asioita vanhemmat pitävät tärkeinä lapsen päivähoidossa. Tutkimuksen tarkoituksena on saada yhtenäinen kuva siitä, mitä Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatuksen piirissä olevat perheet pitävät tärkeänä lapsen kasvatuksessa. Tutkimuksessa saatua tietoa voidaan hyödyntää kehitettäessä varhaiskasvatussyksiköjen toimintaa sekä lapset että vanhemmat vielä paremmin huomioiden. Opinnäytetyössämme selvitämme kokonaisvaltaista kuvaa kyselyyn vastanneiden perheiden arvoajatuksista Seinäjoella. Kaupungin varhaiskasvatussyksiköissä työskentelevät varhaiskasvatuksen ammattilaiset voivat hyötyä työstämme muun muassa kehittäessään ammatillista osaamistaan toimiessaan lasten ja heidän vanhempiensa kanssa.

Arvo. Arvokäsitettä voidaan katsoa useasta eri näkökulmasta. Kasvatuksesta puhuttaessa otetaan väistämättä kantaa siihen, millainen ihminen on tai mitä ihmisen kasvussa pidetään arvokkaana tai tavoiteltavana. Lisäksi olennaista on mistä ja miten kasvatuksellisesti arvokas määrittyy. Kasvattaja ei voi arvostaa mitä

tahansa, sillä kasvatusta on nimenomaan arvokkaiden asioiden edistämistä. (Gjerstad 2011, 77.) Ihme (2009, 23) toteaa arvojemme näkyvän yksinkertaisesti siinä, mitä pidämme tärkeänä. Arvojen eli päämäärien myötä rakennamme ihmiskäsityksen. Aalto (2002, 21–26) ajattelee, että jokaisen yksilön arvot ovat minuuden syvimmillä tasoilla. Lapsuudessa opitut asiat ja tunneperäiset kokemukset vaikuttavat arvojen muodostumisessa.

Suomalaisen varhaiskasvatuksen arvopohja perustuu tiettyihin yleisiin sopimuksiin, säädöksiin ja asiakirjoihin. Näitä ovat kansainvälinen lapsen oikeuksia määrittelevät sopimukset, kansalliset säädökset ja muut ohjaavat asiakirjat. Keskeisin yleissopimuksen arvoista on lapsen ihmisarvo, johon kuuluu neljä yleisperiaatetta; syrjintäkielto, lasten tasa-arvoinen kohtelu, lapsen etu, lapsen oikeus elämään ja täysipainoiseen kehittymiseen sekä lapsen mielipiteen huomioon ottaminen. Lapsen oikeuksia konkretisoivat varhaiskasvatuksen keskeiset periaatteet, jotka ovat peräisin Suomen perusoikeussäännöksistä, muusta oikeussääntelystä ja asiakirjainformaatiosta. Näitä keskeisiä periaatteita ovat lapsen oikeus turvallisiin ihmissuhteisiin, turvattuun kasvuun, kehittymiseen ja oppimiseen sekä turvattuun ja terveelliseen ympäristöön, jossa voi leikkiä ja toimia monipuolisesti. Lapsella tulee olla oikeus myös saada tarvitsemaansa erityistä tukea, tulla ymmärretyksi ja kuulluksi ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti sekä oikeus omaan kulttuuriin, äidinkieleen ja uskontoon tai katsomukseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 12.)

2 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Seinäjoen varhaiskasvatustieteen yksiköiden asiakasperheille annettiin mahdollisuus kertoa ajatuksia ja mielipiteitä varhaiskasvatukseen liittyvistä arvoista. Seinäjoella vuonna 2012 toteutettiin nettipohjaisella Webropol -lomakejärjestelmällä tehty arvokysely. Kaikilla Seinäjoen varhaiskasvatuksen piirissä olevilla lasten vanhemmilla oli mahdollisuus vastata siihen. Kysely koostui kahdesta osiosta; monivalinta -kohdasta sekä vapaan sanan -kohdasta. Monivalinta -osuudessa oli lueteltu useampia arvoja, joista sai valita viisi tärkeintä arvoa koko perhettä ajatellen. Vapaan sanan-kohdassa sai kirjoittaa, mitä itse halusi. Analysoimmekin näitä avoimia vastauksia ja kokoamme niitä yhteen, muodostaen kokonaisvaltaisen kuvan arvokyselyyn vastanneiden Seinäjoen varhaiskasvatuksen asiakasperheiden arvoajatuksista ja -kokemuksista.

2.1 Tutkimusmenetelmä

Seinäjoella toteutetun arvoin liittyvän tutkimuksen tyypit ovat määrällistä sekä laadullista, josta me itse tutustumme lähinnä kvalitatiiviseen eli laadulliseen tutkimuksen aineistoon. Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2009, 164) kuvaavat laadullisen tutkimuksen olevan luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedonhankintaa ja aineisto tulisi koota todellisissa tilanteissa. Ihmiseltä saatu tieto on tärkeää, sillä ihminen on riittävän joustava sopeutumaan vaihteleviin tilanteisiin. Aineiston monitahoinen ja yksityiskohtainen tarkastelu on kaiken lähtökohtana. Vastaukset määräävät sen, mikä on tärkeää. Tutkimuksen avulla tulevaa tietoa ei johdatella, eikä tutkija sitä määrää. Tarkoituksena laadullisessa tutkimuksessa on suosia metodeja, joissa tutkittavien näkökulmat pääsevät esille. Hyviä metodeja ovat teemahaastattelu, osallistuva havainnointi, ryhmähaastattelut ja erilaisten dokumenttien ja tekstien diskursiiviset analyysit. Laadulliselle tutkimukselle tyypillistä on kohdejoukon valitseminen tarkoituksenmukaisesti, ei satunnaisotantaa käyttäen. Tutkimus muokkautuu koko prosessin edetessä ja

suunnitelmia voidaankin muuttaa tarvittaessa. Tutkimuksessa olevat tapaukset ovat ainutlaatuisia ja niitä on käsiteltävä sen mukaisesti.

Kiviniemi (2007, 70) kuvaa laadullista tutkimusta prosessiksi, jossa etenemisen eri vaiheet eivät ole välttämättä etukäteen jäsennettävissä selkeisiin eri vaiheisiin. Tämä ajatus edellyttää tutkijalta oman tietoisuuden kehittymistä tutkimuksen kuluessa ja tutkijalla on oltava valmiuksia tutkimuksellisiin uudelleenlinjauksiin. Ennen kaikkea laadullisessa tutkimuksessa on syytä korostaa tutkimusasetelmia koskevaa rajausta. Kaikkea, mitä tutkimuksessa on tullut esille, ei kannata sisällyttää tutkimusraporttiin, koska tarkoitus on löytää mielekäs ja selkeä rajattu ongelmanasettelu. Tutkimuksessamme emme huomioi vanhempien vastauksia, joissa annetaan ruusuja ja risuja yleisesti varhaiskasvatusyksiköille. Avoimia vastauksia oli huikea määrä, mutta niiden joukossa oli myös paljon asiaa, jotka eivät liittyneet sinällään arvoihin. Otimme tutkimusjoukkoon ainoastaan ne vastaukset, jotka liittyivät arvoihin. Näin pystyimme rajaamaan tutkimusaineistoa sekä -raporttia, sillä kyselylomakkeessakin mainittiin kyseessä olevan arvoihin liittyvä kysely.

Vallin (2010, 106) mukaan kyselylomake ei ole ainoastaan postilaatikkoon kolahtava lomake. Kyselyn muoto vaihtelee sen mukaan, millainen vastaajajoukko tai tarkoitus on kyseessä. Kysymysten tekemisessä ja muotoilemisessa täytyy olla huolellinen, sillä kysymykset ja niiden muotoilu ovat perusta tutkimuksen onnistumiselle. Kysymysten muoto usein aiheuttaakin virheitä tutkimustuloksissa ja siten tulokset vääristyvät. Kysymykset eivät saa olla johdattelevia eivätkä epämääräisiä. Kysymyksiä aletaan muotoilla tutkimusongelman sekä tavoitteiden myötä. Kyselyitä tulisi testata ensin niin sanotusti koevastaajilla, jotka ovat kriittisiä ja skeptisiä. Mikäli näin toimitaan, voidaan välttää monia virheitä, kuten johdattelevia kysymyksiä tai ristiriitaisia asioita. Kyselyn aloittamisen jälkeen kysymyksiä ei voi enää muuttaa, vaan tutkija joutuu huomaamaan, ettei kysely tuottanut vastauksia asetettuihin tutkimusongelmiin. Toisen kriittinen tarkastelu saattaa auttaa tutkijaa huomaamaan mahdolliset virheet kyselylomakkeessa. Seinäjoella tehdyssä perheille suunnatussa arvokyselyssä avoimissa vapaan sanan -kohdissa ei läheskään kaikissa ollut asiaa arvoista, mikä saattanee johtua

siitä, ettei viimeistä kysymystä ollut muotoiltu vastaamaan arvoihin esitettyyn kysymykseen.

Nykyisin kyselyitä tehdään myös tietokoneella verkossa, jonka etu on taloudellisuus. Aineisto tulee suoraan koneelle, joten sitä ei tarvitse siirtää paperilta. Eräistä tutkimuksista on saatu selville, että nuoret ihmiset vastaavat mieluiten juuri netin välityksellä tulleisiin kyselyihin. Internet-kyselyssä hyvä puoli on se, että kaikki vastaajat vastaavat kaikkiin kysymyksiin, koska tehtävässä ei muuten pääse eteenpäin. Voi myös olla niin, että yhdessä kohdassa voi valita vain yhden tai muutaman vaihtoehdon. Tämän takia kysymystä tehdessä täytyy tarkkaan pohtia, onko tällainen vastauskäyttäytyminen kaikkien kyselyyn osallistuvien kannalta ongelmaton. (Valli 2010, 113.) Tutkimassamme kyselyssä oli nimenomaan tarkoitus valita viisi itselleen ja perheelleen tärkeää arvoa lomakkeessa olevasta arvoluettelosta. Vastauksia tuli kysymysasettelusta huolimatta paljon, mutta useammassa avoimessa vastauksessa todettiin kaikkien luettelossa olevien arvojen olevan tärkeitä ja, että niistä oli vaikea valita juuri ne viisi tärkeää.

2.2 Tutkimuksen analyysi

Arvoihin perustuva Seinäjoen varhaiskasvatusyksiköiden asiakasperheille laadittu kysely oli muodoltaan määrällistä ja laadullista tutkimusta. Laadullinen osuus koostui yhdestä kysymyksestä, joka oli lomakkeen lopussa, viimeisenä. Sen tarkoitus oli selvittää vanhempien arvoihin liittyviä ajatuksia ja mielipiteitä. Tutkimus toteutettiin Webropolin sähköisellä kyselylomakeella, johon vanhemmat pääsivät omaan sähköpostiin tulleen linkin kautta vastaamaan nimettömänä. Kaiken kaikkiaan vastauksia tuli lasten vanhemmilta yhteensä 809, joista avoimia vastauksia oli 217. Kysely lähetettiin koko Seinäjoen alueen varhaiskasvatusyksiköihin mukaan lukien myös Peräseinäjoki, Nurmo ja Ylistaro. Vastauksia tuli päiväkotien, ryhmäperhepäiväkotien ja perhepäivähoitajien asiakasperheiltä. Emme kuitenkaan lähde erittelemään työssämme, mistä kukin vastaus on. Olennaista ei ole se, mitä yhtäläisyyksiä tai eroja kullakin alueella tai

hoitomuodossa on puhuttaessa arvoista koko Seinäjoen varhaiskasvatuksen piirissä.

Syksyllä 2012 saimme opinnäytetyöllemme tilauksen Seinäjoen kaupungilta. Valmistuneen arvokyselyn avointen vastausten analysoinnille oli tarvetta ja ryhdyimme tutustumaan aiheeseen tarkemmin. Syksyllä 2013 etsimme aiheeseen sopivaa teoriaa ja sitä löytyi paljon. Lisäksi pohdimme, kuinka vastauksia voisi jaotella eri kategorioihin ja kuinka muotoilisimme opinnäytetyömme sellaiseksi, josta Seinäjoen kaupunki saisi varhaiskasvatuksen kehittämiseen materiaalia. Haasteena tutkimuksessa oli avoimien vastausten monipuolisuus ja siten aiheen rajaaminen. Koska kyselylomakkeen lopussa olleessa vapaa sana -kohdassa ei aihetta ollut rajattu, päätimme sulkea analysoinnin joukosta kaikki ne vastaukset, joissa annettiin palautetta, jotka eivät liittyneet arvoihin.

Hirsjärvi ym. (2009, 224–225) luettelevat analyysimenetelmiksi seuraavat: teemoittelu, tyypittely, sisällönerittely, diskurssianalyysi ja keskusteluanalyysi. Laadullisessa aineistossa tutkittavan aineiston määrä on suuri ja materiaali on elämänläheistä, mikä tekeekin analyysivaiheesta mielenkiintoisen ja haastavan. Useasti käy niin, ettei tutkija voi ottaa käyttöönsä kaikkea keräämäänsä aineistoa eikä kaikkea materiaalia ole tarpeen analysoida. Tutkimuksemme aineisto olikin suuri ja vastaukset monesta eri aiheesta, siksi emme pystyneet hyödyntämään kaikkea saamaamme materiaalia tutkimuksemme analyysiosiossa. Käytimme vastausten läpikäymisessä teemoittelua, joka helpotti kokonaisuuden hahmottamisessa. Hirsjärvi & Hurme (2008, 173) jäsentävät teemoittelun sellaiseksi, jossa tarkastellaan sellaisia aineistosta nousevia piirteitä, jotka ovat yhteisiä useammalle vastaukselle. Metsämuuronen (2006, 122) selventää, että tutkimusaineisto täytyy myös järjestää siihen muotoon, että johtopäätökset voidaan irrottaa vastaajista, yksittäisistä henkilöistä, tapahtumista ja lausumista ja siirtää ne yleiselle tasolle.

Ensimmäisessä vaiheessa jaottelimme vastaukset eri kategorioihin niiden mukaan, mitä vastauksissa ilmeni. Saimme jaotteluun avuksi laadullisessa tutkimuksessa käytettyä ohjelmaa QDAmaxia. Jaoimme ohjelman avulla

vanhempien vastaukset seuraaviin kategorioihin: henkilökunnan ja vanhempien välinen yhteistyö, lapsen yksilöllisyys, lapsuuden kunnioittaminen, uskonto, ryhmän koko, turvallisuus ja viihtyvyys.

Myöhemmin jaottelimme aiheet kuitenkin isommiksi otsikoiksi sisällyttäen yhden isomman aiheen alle useamman pienemmän aiheen. Isoimmiksi aiheiksi muodostuivat seuraavat: vanhempien ja päivähoitohenkilöstön välinen yhteistyö, lapsen yksilöllisyys, uskonto ja päivähoidon toimintaympäristön ominaisuuksia. Tarkastelemme vanhempien vastausten perusteella näitä aiheita vielä tarkemmin teoriaosuudessa.

Kolmanneksi tutkimme vastauksista saatuja näkemyksiä yleisesti kirjallisuuteen viitaten sekä huomioiden myös Seinäjoen laatukansiossa olevat linjaukset. Teorian lomassa on suoria sitaatteja vanhempien arvoihin liittyvistä vastauksista. Valitsimme opinnäytetyöhömme vanhempien suoria vastauksia mahdollisimman laajasti, jotta jokainen mainittu arvo tulisi opinnäytetyössämme esille. Haluamme tuoda julki niin positiiviset, negatiiviset kuin kehittämisen arvoiset seikat näiden sitaattien myötä. Nämä valitut sitaatit myös sisältävät eniten asiaa liittyen arvoihin. Lisäksi sitaatit ovat osan vanhempien ajatuksia eivätkä kuvaa kokonaistilannetta kyseisestä aiheesta. Osa vastaajista oli kommentoinut samoja aihepiirejä, mutta niitä oli kuvailtu eri kantilta. Joistakin arvoista tai asioista ei kovinkaan pitkästi mainittu, mutta halusimme kuitenkin tuoda asiat Seinäjoen varhaiskasvatuksen asiakasperheiden ja henkilöstön tietoisuuteen.

Vanhempien vastausten analysointi ja siten tutkimuksemme alkuun pääseminen oli vaikeaa. Vastaukset olivat monipuolisia ja hyvin monesta eri aiheesta, sillä avoimen vastauksen -kohta kyselylomakkeessa ei sinällään rajannut vanhempien ajatuksia tai tuntemuksia varhaiskasvatuksesta. Vastaukset sisälsivät paljon erilaista palautetta Seinäjoen varhaiskasvatuksen toiminnasta. Varhaiskasvatuksen arvoihin liittyviä ajatuksia oli kuitenkin noin puolet, joista monessa kommentissa oli todettu asian olevan hyvällä tai huonolla mallilla. Kiviniemi (2007, 73) korostaa tutkimusasetelmien rajaamisen tärkeyttä laadullisessa tutkimuksessa. Rajaamisen myötä ongelmanasettelu on selkeää.

Kaikkea, mitä on kerännyt tai nähnyt ja kuullut ei kannata sisällyttää varsinaiseen tutkimusraporttiin. On myös muistettava, että rajaamisessa on kyse myös tulkinnallisesta rajauksesta. Tutkijan omat intressit ja tarkastelunäkökulmat vaikuttavat koko aineistoon. Laadullinen aineisto ei siis sinällään kuvaa todellisuutta, vaan se kuvastuu tulkintojen kautta. Tutkimustehtävää rajattaessa, on kyseessä kannanotto siitä, mikä on nouseva ydinsanoma aineistosta, jonka tutkija haluaa kertoa muille.

Olisimme kaivanneet vanhempien vastauksissa perusteluja tai muita ajatuksia nimenomaan arvoista. Tutkimuksessamme analysoimme vastauksissa esille tulleita vanhempien mielipiteitä ja ajatuksia arvoista tai yleensäkin varhaiskasvatukseen liittyvistä asioista. Analysoinnista jätimme kokonaan pois suoranaisen palautteen liittyen päivähoitopaikkaan, sillä emme näe sen olevan merkityksellistä tutkittaessa varhaiskasvatuksen arvoja. Haluamme analysoida tutkimuksessamme uskonnon merkitystä varhaiskasvatuksessa, koska uskonto ja siihen liittyvät asiat olivat yllättävän iso osa avoimia vastauksia. Suurin osa uskontoa koskevista kommenteista oli nimenomaan uskonnon ja uskontokasvatuksen tuoman kristillisen arvomaailman kannalla.

Kysely on ajankohtainen ja tärkeä kasvatushenkilöstön toimiessa yhteistyössä lasten vanhempien kanssa. Arvot ohjaavat varhaiskasvatuksen ammattilaisten työtä, ja siksi jokaisen on tärkeä tiedostaa ne. Jotta päivähoitoa voidaan kehittää, on syytä tarkastella vanhempien näkemyksiä hyvästä päivähoidosta. Kysely oli lyhyt, joka varmasti innosti vanhempia vastaamaan, mutta toisaalta tiettyjen arvojen valitseminen saattoi myös olla esteenä vanhempien vastaamiselle. Koska vapaa sana-kohdassa oli paljon asiaa ja monesta eri aiheesta, voi tästä päätellä, että monenlaisille eri kyselyille olisi tarvetta. Täsmällisiin, juuri arvoihin liittyviin vastauksiin olisi voinut olla suurempi mahdollisuus, mikäli avoin kysymys tai avoimet kysymykset olisi laadittu vastaamaan aihetta. Lukuisten vastausten läpikäyminen oli hyvin hidasta, sillä aiheet olivat monesti eri asiasta. Kuitenkin vastausten määrästä voidaan myös päätellä, että vanhemmat haluavat olla kasvatuskumppanuudessa mukana ja heillä on paljon sanottavaa päivähoidosta.

2.3 Tutkimuksen luotettavuus ja etiikka

Jokaisessa tutkimuksessa tulee arvioida tehdyn tutkimuksen luotettavuutta. Luotettavuus tarkoittaa tutkimuksen toistettavuutta, jonka tarkoituksena on antaa tuloksia, jotka eivät ole sattumanvaraisia. Esimerkkinä esille tuotakoon se, että tutkimus on luotettava, mikäli kaksi arvioijaa päätyy samanlaiseen tulokseen. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden edistämiseksi tulee kuvata tarkkaan tutkimuksen toteutus. Koko tutkimuksen vaiheet sekä olosuhteet tulee kuvata selvästi ja totuudenmukaisesti. Esimerkiksi tutkimuksen määrittelyssä ja luonteesta kerrotaan asioita, kuten missä haastattelut ovat toteutettu, onko ollut mahdollisia häiriötekijöitä ja liittyykö kenties haastatteluun virhetulkintoja. (Hirsjärvi ym. 2009, 231–232.)

Tutkimuksesta ja sen tuloksista on tultava ilmi se, mitä on haluttu tutkia. Kyselylomakkeet eivät välttämättä aina mittaa juuri sitä, mitä kyselyllä tai tutkimuksella on ollut tarkoituksena tutkia. Vastaajat ovat saattaneet ymmärtää kysymykset toisin kuin tutkija on tarkoittanut. Mikäli vastauksia kuitenkin tulkitaan alkuperäisen suunnitelman mukaisesti, ei tuloksia voida pitää tosina tai pätevinä. (Hirsjärvi ym. 2009, 232.) On hyvä myös pohtia sitä, kuinka tutkimuksen luonne ja tutkimusaihe ovat ehkä vaikuttaneet siihen, kuinka tutkimukseen osallistuneet ovat vastanneet. Vaikkei tutkimukseen liittyviä tuloksia katsottaisikaan sosiaalisen konstruktionismin mukaisten silmälasien läpi, on tästä huolimatta hyvä suhtautua tutkimustuloksiin kriittisesti, ja pohtia sitä, mitä ja mistä ne oikein kertovat. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Pyrimme kuvaamaan tutkimuksessamme olevat vastaukset mahdollisimman tarkasti, jotta jokaista vastaajaa kuullaan vaitiolovelvollisuus sekä vastaajien tunnistamattomuus huomioiden. Tämän takia emme mainitse suorissa sitaateissa varhaiskasvatyksiköiden nimiä emmekä mahdollisesti esiin tulleiden vastaajien nimiä. Emme kuitenkaan lähde kuvailemaan kyselylomakkeen vaihtoehtojen tai kysymyksen perusteita, sillä emme laatineet kyselylomaketta.

Laadullisessa tutkimuksessa aineisto on yleensä laaja ja keskeistä onkin luokittelujen tekeminen. Tekstissä on hyvä kertoa luokittelun syntymisen alkujuuret

ja luokittelun perusteet. Vastauksia täytyy tekstissä punnita myös teoreettisen tarkastelun tasolla. Toisin sanoen on kerrottava, millä perusteella tutkija esittää tulkintoja, mihin hän päätelmänsä perustaa. Lukijaa voi helpottaa, jos tutkija rikastuttaa tutkimusselostetta esimerkiksi suorilla sitaateilla. (Hirsjärvi ym. 2009, 233.) Näihin luokitteluihin ja vastausten analysointiin keskitytään osiossa Vastausten analysointi.

Tutkimuksissa, jotka kohdistuvat ihmisiin, tärkeimpinä eettisinä periaatteina ovat yleensä informointiin perustuva suostumus, luottamuksellisuus, seuraukset ja yksityisyys (Hirsjärvi & Hurme 2008, 20). Tutkimuksen eettisiin puoliin liittyvät ongelmat voidaan jakaa kahteen luokkaan. Tutkimuksen tiedonhankintaan ja tutkittavien suojaan liittyvät kysymykset ovat tutkijan mietittävä ennen tutkimuksen käyntiin laittamista. Toinen seikka, jonka tutkijan on hyvä tiedostaa, on vastuu tutkimustulosten sovelluksista. Kun tutkimuksessa on kyse ihmisistä, edellyttää se tutkijalta työssään hyvän tutkimuskäytännön noudattamista, jolloin ensisijaista on tutkittavan ihmisarvon ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen. Tutkija vastaa kaikista seurauksista, joita tutkimus saattaa kyselyyn vastanneille aiheuttaa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Vanhemmille osoitetussa arvokyselyssä emme voi lähteä tulkitsemaan vastauksia hyvin henkilökohtaisella tasolla. Lisäksi on muistettava, etteivät tulkintamme ole ainoita oikeita määritelmiä kyseisistä arvoista.

3 VANHEMPIEN JA PÄIVÄHOITOHENKILÖSTÖN VÄLINEN YHTEISTYÖ

Perheiden subjektiivinen oikeus hoitopaikkaan on antanut jokaiselle lapselle oikeuden osallistua varhaiskasvatukseen sekä laajentanut vanhemmille tarkoitettua kasvatustuen saantia. Vanhempien kasvatustuun jakaminen päivähoitohenkilöstön kanssa on tarpeellinen yhteistyön toteutumiselle. Laissa on myös asetettu päivähoiton tehtäväksi kotien kasvatustyön tukemisen. (Kaskela & Kekkonen 2006, 20.) Päivähoidon työntekijöiden tehtävä on luoda edellytyksiä vanhempien kanssa tehtävälle yhteistyölle sekä tukea vanhemmuutta ja kotona tapahtuvaa kasvatusta. Heidän on myös osattava ohjata tarvittaessa perheitä muihin sosiaali- ja terveysalan palveluihin tai antaa heille tietoa kyseisistä palveluista. Parhaimmillaan kasvatuskumppanuus on lapsen merkityksellisten elämässä olevien ihmisten välistä yhteistyötä. Myös lakiin lasten päivähoitosta on kirjattu päivähoiton ja kodin välisestä yhteistyöstä. (Koivula 2004, 80–81.) Yhteistyö vanhempien ja päivähoitohenkilöstön välillä tarkoittaa samanaikaisesti sekä ihmisten että instituutioiden välistä vuorovaikutusta, yhteistä toimintaa lapsen parasta ajatellen (Rimpelä 2013, 32).

Seinäjoen Meirän vasu -varhaiskasvatussuunnitelmassa (2012, 4) kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan vanhempien ja kasvatushenkilöstön tietoista sitoutumista lapsen monipuolisen hyvinvoinnin takaamiseksi. Luottamus, tasavertaisuus ja vanhempien oman lapsen asiantuntijuuden kunnioittaminen edistävät tasavertaisuutta tällaisessa kumppanuudessa. Olennaista on kiinnittää huomiota vanhempi-lapsisuhteen ohella myös vuorovaikutukseen, joka syntyy lapsen ja kasvattajan sekä hoito- ja kasvatusyhteisön kesken. Lapsen hyvinvoinnin turvaamiseksi on hyvä vaihtaa tietoja ja kokemuksia vanhempien ja kasvatusyhteisön kesken. Kasvatushenkilöstöllä on vastuu tasavertaisen kasvatuskumppanuuden edellytysten luomisesta sekä ammatillinen tieto ja taito. Erityisen tärkeänä tavoitteena on tunnistaa mahdollisimman varhain lapsen tuen tarve kasvun, oppimisen tai kehityksen alueella ja laatia yhteinen suunnitelma yhdessä vanhempien kanssa lapsen tukemiseksi.

Ennen kaikkea kasvatuskumppanuudessa on kyse vanhempien ja henkilöstön asennoitumisesta yhteiseen kasvatustehtävään ja sen konkreettisesta järjestelemisestä sekä muista sopimisista kaikille sopivalla tavalla. Meirän vasussa kasvatuskumppanuus näkyy muun muassa päivittäisissä kohtaamisissa ja keskusteluissa, kasvatust keskusteluissa, vanhempainilloissa sekä yhteisissä tapahtumissa ja tempauksissa. Kasvatuskumppanuuden toteutumista edistetään tukemalla vanhemmuutta muun muassa käyden yhdessä kasvatust keskusteluja, järjestämällä vanhempainryhmiä tai vanhempien omaehtoisia vertaisryhmiä. (Meirän vasu 2012, 4-5.) Seinäjoen "Meirän vasussa" (2012, 16) korostetaan monipuolista ja toimivaa yhteistyöverkostoa, joka kuuluu hyvään varhaiskasvatukseen. Moniammatillisen ja vuorovaikutteisen verkoston turvin voidaan taata lapselle ja perheelle riittävä ja ajoitettu tuki. Yhteistyötä tehdään eri alan asiantuntijoiden, palveluntuottajien ja lasta ja perhettä palvelevien tuottajien kanssa. Tämän myötä korostuu yhdessä kasvattamisen periaate.

Jokaiselle lapselle laaditaan varhaiskasvatussuunnitelma yhdessä lapsen vanhempien kanssa. Lapsen varhaiskasvatus perustuu vanhempien ja kasvattajien yhdessä hoitosuhteen alussa laatimiin asioihin. Tämän myötä pystytään ottamaan huomioon vanhempien näkemykset sekä lapsen yksilöllinen huomiointi. Kasvattajat havainnoivat lapsen kehitystä systemaattisesti ja lapsen vasun myötä pystyvät suunnittelemaan toimintaa jokaisen lapsen yksilöllisyys huomioiden. Vasukeskusteluissa käydään läpi yhdessä vanhempien kanssa lapsen kehitystä vahvistavat myönteiset puolet. Mahdolliset ongelmat tuodaan konkreettisesti esille ja yhdessä vanhempien kanssa haetaan niihin ratkaisuja. Vanhempien kanssa sovitaan yhteistyön toimintatavoista, jotka kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioidaan säännöllisesti vanhempien kanssa, mutta myös henkilöstö keskenään havainnoi ja arvioi sitä. (Meirän vasu 2012, 3–4.)

3.1 Kasvatuskumppanuus

Kasvatuskumppanuus on varhaiskasvatuksen henkilöstön ja vanhempien yhteistä toimimista lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseksi. Jotta hyvä kasvatuskumppanuus toteutuu, yhteistyön on oltava luottamuksellista, tasavertaista ja toisiaan kunnioittavaa. Vanhemmat ovat lapsensa ensisijaisia kasvattajia sekä asiantuntijoita. Varhaiskasvatuksen ammattilaisilla on ammatillinen tietoisuus kasvatuskumppanuuden ja tasavertaisen yhteistyön edellytysten luomisessa. Lähtökohtana kasvatuskumppanuudessa on lapsen etu ja oikeus. Lapselle tärkeät tahot yhdistyvät, kun vanhemmat ja kasvattajat tekevät yhteistyötä lapsen parasta ajatellen. Kasvatuskumppanuudessa on kyse vanhempien ja kasvattajien asennoitumisesta yhteiseen kasvatustehtävään ja myös sen käytäntöjen sopimisesta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 31–32.)

...Yhteistyö/kasvatuskumppanuus --> mielestäni hyvä yhteistyö perustuu rehellisyyteen, avoimuuteen ja luottamukseen...Lasten päivähoito on koko ajan vanhempien, hoitajien ja lasten yhteistyötä, tällä yhteistyöllä rakennetaan lasten tulevaisuutta sekä opetetaan lapsille jo pienestä pitäen rehellisyyttä, avoimuutta ja luotettavuutta. Perusasioita joita ilman yhteistyötä ei voida tehdä.

Joidenkin vanhempien mielestä rehellisyys, avoimuus ja luotettavuus ovat vanhempien ja päivähoidon yhteistyön edellytys. Vanhempien ja päivähoidon ammattilaisten hyvä kasvatuskumppanuus vaikuttaa myös lapseen. Lähellä olevien aikuisten yhteistyö antaa lapselle hyvät lähtökohdat tulevaisuutta ajatellen, koska tieto kulkee puolin ja toisin sekä lapsi näkee konkreettisesti hänelle tärkeiden aikuisten pitävän yhtä.

Vanhempainneuvonta, vanhempainkasvatus ja vanhemmuuden tukeminen voidaan katsoa olevan asiantuntijalähtöisiä auttamismalleja. Niissä perhe ja perheen kasvatuskäytännöt tulkitaan lähtökohtaisesti ammattilaisen tuen, neuvonnan ja ohjauksen tarpeessa ja kohteena oleviksi. Kun taas lähdetään

ajatuksesta, jossa yhteistyötä tekevät perheet ja päivähoito, suhde muuttuu. Tällaisessa kumppanuudessa työntekijä asettuu vanhemman rinnalle luodakseen hänelle tunteen siitä, että päivähoitohenkilöstö toimii vanhemman kanssa yhteisymmärryksessä lasta koskevista asioista. Kaikkien päivähoidon asiakasperheiden kanssa rakennetaan kasvatuskumppanuutta. Tällaisen yhteistyön rakentamisen aloitteen tekee päivähoitohenkilöstö ja sen ylläpitämisen päävastuu on kasvattajalla. (Kaskela & Kekkonen 2006, 20.) Päiväkodin tehtävä on mahdollistaa vanhemmille tilaisuuksia, jolloin he voivat keskustella asioista henkilöstön ja muiden vanhempien kanssa. Siten vanhempien osallisuutta voidaan tukea mahdollisimman hyvin. (Salminen & Tynnen 2011, 13.)

Perheiden ja päivähoidon yhteinen, mutta jaettu kasvatustehtävä tuo päivähoitoon uudenlaisen palvelukulttuurin. Molemmat osapuolet jakavat tietojaan, taitojaan, näkemyksiään, osaamistaan ja ymmärrystään lapsen parasta ajatellen. Lähtökohtana on, että vanhemmat ovat vastuussa kotona tapahtuvasta hoidosta, hoivasta, huolenpidosta, ja kasvatuksesta, kun taas päiväkodissa vastuu on varhaiskasvattajilla. Hyvän kumppanuuden myötä lapselle tulee tunne siitä, että lapselle tärkeät aikuiset vaalivat ja kannattelevat toistensa suhteita lapseen ja etsivät yhteisymmärrystä lasta koskevista asioista. (Kaskela & Kekkonen 2006, 20–21.) Olennainen osa hyvää varhaiskasvatusta on vuorovaikutus ja yhteistyö. Lapsen hyvinvointia takaa muun muassa tieto ja asiantuntemus, jotka kasvavat tiiviin vuorovaikutuksen ansiosta. Hankalia asioita otettaessa esiin korostuukin hyvän ja toimivan vuorovaikutuksen merkitys. (Koivula 2004, 81.)

Kasvatusalan ammattilaisten tulee jokaisen uskaltaa ottaa puheeksi ikävät tapahtumat ja herkästi pyytää vanhempia yhteistyöhön, jotta mahdollinen ikävä ja ei-toivottava käytös lapselta loppuu.

Osa vanhemmista arvostaa molemminpuolista ja rohkeaa kommunikointia myös ikävistä asioista, jotka ovat ilmenneet lapsen hoitopäivien aikana. Yhteistyön merkitys korostuu kasvattajien ja vanhempien toimiessa yhdenmukaisesti lapsen etua ajatellen. Yhteiset sopimukset tai kasvatustavat tekevät lapsen päivästä

johdonmukaisen. Vastauksesta voimme päätellä, että varhaiskasvatuksen ammattilaiset eivät välttämättä ota aina esille negatiivisia ja ikäviä asioita.

Koivula (2004, 83) määrittelee sosiologisen teorian mukaisesti neljä lähtökohtaa kasvatuskumppanuuden tarkastelulle. Perheen puolelta katsoen kulttuuriset arvot määrittelevät sen, millaisia arvoja ja rooleja perheiden sisällä on ja millaisia ovat niiden esiintymät eli vaikutukset ja odotukset. Toiseksi kasvatuskumppanuuden vuorovaikutusta ja sen toimivuutta määrittelee se, miten perhe kokee oman elämänsä tilanteet ja minkälainen on perheen tilanne. Kun taas päivähoidon puolelta kasvatuskumppanuutta määrittelee päiväkodin organisatorinen malli ja mitä arvoja päiväkodissa painotetaan. Vaikuttavana tekijänä nähdään myös se, minkälaisen painoarvon päiväkotia antaa kasvatuskumppanuudelle. Lähtökohtana hyvälle kasvatuskumppanuudelle päiväkodin puolelta on henkilöstön ammatillinen pätevyys. Päiväkodin merkitystä perheen kasvatustehtävän tukemisessa sekä päiväkotien perhetyön perusteita voidaan arvioida edellä mainittujen asioiden pohjalta.

Ekologinen näkökulma korostaa kasvatuskumppanuuden tärkeyttä. Lapsen tärkein kehitysyhteisö on perhe, mutta se ei kuitenkaan ole ainut, eikä se voi yksinään ohjata lapsen kehitystä. Ratkaisevaa on se, millainen ainutlaatuinen kokonaisuus lapselle rakentuu näistä kehitysyhteisöistä, joihin hän kuuluu. Ekologinen näkökulma nostaa haasteeksi vanhempien ja kasvattajien henkilökohtaisten sekä kehitysyhteisöjä ohjaavien arvojen, rakenteiden ja ammattikäytäntöjen vaikutuksen. On aina muistettava, että jokainen toimii myös omalla persoonallaan ja näin ollen kasvatuskumppanuus on ihmisten ja instituutioiden yhteistä toimintaa lapsen kehityksen tukemiseksi. Vanhemmilla tulisi olla mahdollisuus olla mukana tukemassa ja rakentamassa lapselleen mahdollisimman turvallista ja kehitystä tukevaa kokonaisuutta yhdessä eri varhaiskasvatuksen toimijoiden kanssa. (Rimpelä 2013, 31–32.)

3.1.1 Dialoginen kasvatuskumppanuus

Kasvatuskumppanuuden vuorovaikutuksellinen ydin löytyy dialogisuudesta. Kaksinpuhelut, keskustelut ja vuoropuhelut tarkoittavat dialogia, jonka tarkoituksena varhaiskasvatuksessa on tasa-arvoinen, vuorovaikutteinen kohtaaminen lapsen vanhempien kanssa. (Kekkonen 2012, 54–56.) Päivähoidon henkilöstön ja vanhempien jatkuva vuoropuhelu tuo tilaa ja rohkeutta ottaa puheeksi ikäviä asioita tai vakaviakin ongelmia sekä mahdollisia erityisen tuen tarpeita. Avoimen vuoropuhelun myötä yhteistyö sujuu ja voidaan jakaa tietoa lapsen arjesta niin kotona kuin päivähoidossa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 21).

Päivähoidon henkilöstön tehtävä kasvatuskumppanuudessa on kertoa vanhemmalle hoitopäivän aikana kertyneitä lapsen tarinoita, tapahtumia, kokemuksia, tunteita ja elämyksiä. Näin voidaan luoda vanhemmalle tila ja paikka, jossa hän voi eläytyä lapsensa elettyyn elämään päivähoidossa. Tärkeää on, että vanhempi voi luottaa päivähoidon henkilöstöön, ja että molemmin puolinen kunnioitus toteutuu. Vanhempi voi huoletta jättää lapsensa asiantuntevaan hoitoon ajatuksenaan, että lapsen tarpeet ja toiveet tulevat kuulluksi, nähdyksi, vastaanotetuksi ja jaetuksi. (Kaskela & Kekkonen 2006, 21).

Kasvatuskumppanuuteen tulisi kiinnittää huomiota, lapsen päivästä ei juurikaan kuule

Luottamus hoitajiin on hyvä ja vuorovaikutus on luottamuksellista ja toimivaa

On tärkeää vanhempana että voi rauhassa ja hyvillä mielin jättää lapsensa ammattilaisten huomaan keskittyessään omaan työhönsä...

Suuri osa vanhemmista kokee kasvatuskumppanuudessa yhdeksi tärkeäksi asiaksi lapsen päivän kuulumisten kertomisen. Vanhemmat toivovat, että lapsen päivästä kuulisi enemmän, koska lapsi saattaa viettää suurimman osan päivästäan päivähoidossa. Vanhempi haluaa kuulla, mitä lapsi on esimerkiksi oppinut päivän

aikana tai mitä hän leikkinyt. Luottamuksen merkitys korostuu vanhempien jättäessä lapsensa kasvattajan vastuulle. Mikäli hoitoon tulotilanne koetaan turvallisesti lapsen ja vanhempien osalta, voivat vanhemmat lähteä töihin luottavaisin mielin lapsen jäädessä turvallisen aikuisen huomaan. Hyvä dialoginen kanssakäyminen vanhempien ja päivähoitohenkilöstön välillä luo hyvät puitteet lapsen kasvuksi, kehitykselle ja oppimiselle.

Häkkinen (2008, 98–99) kertoo artikkelissaan, että kasvattajien ja vanhempien kanssa käydyn dialogin avulla on mahdollisuus oppia ymmärtämään toisiaan paremmin. Tällaisessa yhteisessä ymmärtämisprosessissa suuntaudutaan toisen ajatuksiin ja nähdään tilannetta myös toisen kannalta. Tämän tyylinen ote kasvatuskumppanuuden dialogisuuteen auttaa hahmottamaan erilaisuutta ajattelussa, tavoissa, kulttuurissa ja uskonnoissa. Keskustelujen ansiosta nähdään erilaisuuden syitä ja merkityssisältöjä toisten todellisuudessa. Yhteisten keskustelujen myötä ymmärrys ja kunnioitus vanhemman ja päivähoiton henkilöstön välille lisääntyy. Lapsella on otollisempi mahdollisuus kasvaa ja kehittyä mahdollisimman hyväksi kansalaiseksi, mikäli aito dialogisuus toteutuu ja vanhempi ja päivähoiton työntekijä näkevät vallitsevan todellisuuden. Dialoginen prosessointi auttaa löytämään uusia kasvatusyhteisön toimintamalleja ja innovaatioita, jotka saavat alkunsa yhteisessä ajattelussa ja todellisuuden ymmärtämisprosessissa. Tärkeintä ei ole se, kenen ajatus on parhain, vaan kuinka voidaan yhdessä toinen toistaan tukien löytää uusia ratkaisuja. Tämä vaatii taitoa kuunnella toista, ottaa vastaan hänen ajatuksiaan sekä yhdistää niitä omiin ajatuksiin ja siten elää jatkuvassa luomisprosessissa kehittämällä yhteistä kasvatusyhteisöä.

...iso asia, kun ehtivät keskustelemaan lapsen päivästä ja kuulumisista kiireen keskellä.

Osassa vastauksista ilmenee, että lapsen päivän kuulumisten vaihdon esteenä saattaa olla päivähoitohenkilöstön kiire. Osa vanhemmista arvostaa päivähoitohenkilöstön halua kertoa lapsen päivästä kiireestään huolimatta.

3.1.2 Kasvatusvuorovaikutus

Eräiden päivähoidossa suoritettujen käyttäjä tutkimusten mukaan suurin osa vanhemmista on halukkaita vaikuttamaan oman lapsensa päivähoitokasvatukseen ja päivähoidon kehittämiseen. Perheet ovat yksilöllisiä ja siksi perheiden ja päivähoidon välillä pitää käyttää monenlaisia strategioita. Osa vanhemmista korostaa lapsensa saaman hoidon laadukkuutta. Nämä vanhemmat ovat valmiita tekemään lastensa hyvinvoinnin lisäämiseksi mitä tahansa ja he voivat esittää vahvaakin kritiikkiä. Osalla on vaikeammat lähtökohdat ja perheen voimavarat saattavat olla niukat, jolloin tarvitaan vanhemmuuden tukemista. Näiden ryhmien välille jää myös yksi ryhmä, jonka kanssa ammattilaiset kokevat yhteistyön tekemisen luontevimmaksi. Päivähoitokasvatuksen lähtökohtana ovat lapsen yksilölliset kehitystarpeet. Vanhempia kannustetaan tuomaan lapseensa liittyviä tietoja ja asiantuntemusta päivähoidon kehittämisen tueksi. Vanhempien aktiivisuus onkin lisääntynyt päivähoitoa ja sen kehittämistä kohtaan. Vanhemmilla on päivähoitolain ja kasvatusteorioiden mukaisesti ensisijainen vastuu lapsensa kasvusta ja kehityksestä. (Koivula 2004, 82–83.)

Toivoisin enemmän tietoa siitä, miten päiväkodit valitsevat mihin resursseja keskittävät, miten paljon henkilökunta saa vaikuttaa asiaan...

Vanhemmat eivät välttämättä koe saavansa riittävästi tietoa päiväkotien resursseista ja niiden jakautumisesta. Vanhemmat ovat kiinnostuneita, miten resursseja jaetaan ja saako henkilökunta vaikuttaa siihen. Taustalla voi olla ajatus ja mielenkiinto siitä, että henkilökunta näkee asiat sen hetkisen lapsiryhmän kannalta ja siten sen hetkiset lasten tarpeet.

Varhaiskasvatuksen kasvatuskumppanuudessa haasteena nähdään henkilöstön, vanhempien ja lasten välisessä kasvatusvuorovaikutuksessa syntyneen tiedon muuntaminen ja sisällyttäminen varhaiskasvatussuunnitelmaan ja päivähoidon arkeen. Asia voidaan ilmaista myös niin, että kasvatusvuorovaikutuksessa syntyvä tieto muunnetaan henkilöstön ja vanhempien keskinäisissä

kasvatuskeskusteluissa pedagogisiksi, kasvatukselliseksi ja hoidolliseksi sisällöiksi, käytännöiksi, dokumentoiduksi havainnoiksi ja reflektioiviksi kasvatuskeskusteluiksi. Merkittävää hyvässä kasvatusvuorovaikutuksessa on kasvattajan vuorovaikutustaidot ja ominaisuudet. Vuorovaikutuksessa tavoitteena on kehittyvä prosessi, jossa lapsesta saatu tieto rakentuu jokaisen työntekijän oman tiedon pohjalta. Yhteisten käsitysten myötä kootaan lapseen liittyvät tiedot ja ymmärrys laajemmaksi ja monipuolisemmaksi kuvaksi lapsen tilanteesta. (Kekkonen 2012, 57–58.) Kasvattajan on tehtävä lapsesta havainnointia, jotta hän pystyy suunnittelemaan päivän kulkua tai oppimishetkiä ja siten kirjaamaan omaa osuuttaan varhaiskasvatussuunnitelmaan (Parrila 2011).

Yhteisissä lapseen liittyvissä keskusteluissa kasvattajat ja vanhemmat keskustelevat lapsen perusasioista, kuten fyysiseen terveyteen, turvallisuuteen ja lapsen perustarpeisiin liittyen. Keskustelun edetessä otetaan esille myös lapsen vertaisryhmään liittyminen ja perhe- ja kasvatusyhteisöön kuuluminen. Kuulemisen ja kunnioituksen myötä vanhemmat rohkaistuvat puhumaan lapsensa kehityksestä, oppimisesta ja toiminnan pedagogiikasta. Keskinäinen kumppanuus rakentuu spiraalimaisesti etenevinä molemminpuolisina keskustelualoitteina. Keskustelujen syvyys ja luonne muokkaantuu sitä mukaan, kuinka kauan yhteistyötä on tehty ja luottamus kasvanut. Avoimeen ja rehelliseen kumppanuuteen kuuluu myös joustavuus, joka tarkoittaa työntekijän valmiutta muutoksiin. (Kekkonen 2012, 57–58.)

...joustavuutta on vanhempien aikatauluihin myös aina löytynyt, kiitos myös siitä!

Vastauksesta päätellen vanhemmat voivat olla kiireellisiä tai päivään saattaa tulla äkillisiä muutoksia, mikä vaikuttaa lapsen hoitoaikoihin. Tällöin he arvostavat päivähoitohenkilöstön joustavuutta muuttuvien hoitoaikojen suhteen.

Vanhemmilla ja työntekijällä on siis mahdollisuus tehdä yhteistyötä tiiminä ja vanhemmat otetaan näin ollen täysivaltaisesti huomioon (Kekkonen 2012, 58). Vanhemmille on luotava mahdollisuus osallistua hoidon suunnitteluun ja sen

arviointiin. Heidän antamaa palautetta täytyy arvostaa ja ottaa huomioon suunniteltaessa lapselle tarkoitettuja palveluita. (Koivula 2004, 80.) Keskinäisen varhaiskasvatuskumppanuuden toteutumisen yksi edellytys on kummankin kumppanuusosapuolen kunnioittaminen. Tämä tarkoittaa erilaisten käsitysten ja erilaisten elämäntapojen kunnioittamista. Koska kasvatuskumppanuus on vastavuoroista, on kysyttävä myös sitä, millä tavoin vanhemmat ovat valmiita kumppanuuteen. Maarit Alasuutarin (2010, 65) tutkimustulosten mukaan vanhemmat suhtautuvat hyvin vanhemmuuden ja yhteiskunnallisen kasvatuksen suhteeseen. Vanhemmat ovat valmiita kumppanuuteen varhaiskasvatuksen ammattilaisten kanssa. Päivähoitohenkilöstön käsitykset yhteistyöstä ohjaa heidän tapaa toimia yhdessä vanhempien kanssa. Varhaiskasvatuksen ammattilaiset luovat kumppanuudelle sopivat puitteet. Vanhemmilla ovat omat käsitykset kasvatuvuorovaikutuksen ylläpitämisestä. Ne näkyvät muun muassa siten, millaisia odotuksia vanhemmilla on tai millaiseksi he ymmärtävät osallisuutensa vuorovaikutuksessa. (Karila 2006, 94–95.)

3.2 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatussuunnitelma eli vasu tehdään jokaiselle päivähoidossa olevalle lapselle yhdessä vanhempien kanssa (Kaskela & Kekkonen 2006, 25). Yksilölliset varhaiskasvatussuunnitelmat perustuvat lapsen vahvuuksiin ja tarpeisiin (Turunen 2013, 25). Sen toteutumista arvioidaan säännöllisesti. Äidit ja isät voivat osallistua myös yksikön varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja sen arviointiin. (Kaskela & Kekkonen 2006, 25.) Vanhempien ja päivähoidon väliset keskustelut ovat parhaimmillaan rakentavaa ja luontevaa ihan tavallista kanssakäymistä, jonka perusedellytyksenä on luottamus (Rantala 2002, 57). Ensimmäinen varhaiskasvatussuunnitelma lapselle laaditaan jo hoitosuhteen alkuvaiheessa. Siihen kirjataan tärkeitä tietoja lapsen yksilöllisyydestä ottaen huomioon vanhempien toiveet. Kyseisen suunnitelman avulla päivähoitohenkilöstö voi toimia johdonmukaisesti lapsen hyväksi. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 32–33.) Lapsella voi olla useampia eri tahoilta tehtyjä kasvua, kehitystä ja oppimista ohjaavia asiakirjoja, kuten kasvatus-, kuntoutus- ja

esiopetussuunnitelma. Ne on hyvä sovittaa yhdeksi yhtenäiseksi kokonaisuudeksi eri yhteistyötahojen kanssa sovitulla tavalla vanhemmat ja heidän mielipiteensä huomioiden. (Heinämäki 2004, 32.)

Henkilöstö havainnoi lapsen kehitystä systemaattisesti ja tietoisesti sekä ottaa saatua tietoa käyttöön suunniteltaessa toimintaa ja tehtäessä varhaiskasvatussuunnitelmaa yhdessä vanhempien kanssa. Suunnitelmaan kirjataan lapsen kokemukset, sen hetkiset tarpeet, vahvuudet ja lapsen yksilölliset tuen ja ohjauksen tarpeet. Tärkeää on kiinnittää huomiota lapsen kehitystä vahvistaviin myönteisiin taitoihin ja piirteisiin. Asiat tuodaan konkreettisina esille, oli kyse sitten positiivisista tai haastavista asioista. Haastaviin tilanteisiin, käytökseen tai oppimiseen haetaan vanhempien kanssa yhdessä ratkaisua. Yhteistyön toimintatavoista sovitaan vanhempien kanssa ja ne kirjataan suunnitelmaan. Varhaiskasvatussuunnitelman tekoon voi osallistua myös lapsi vanhempien ja päivähoiton henkilöstön sopimalla tavalla. Suunnitelmaa seurataan ja arvioidaan kasvattajien kesken sekä vanhempien kanssa. Kasvattajien vastuulla on suunnitelman käyttöön otto sekä sen laatiminen sellaiseksi, että se muodostaa toimivan kokonaisuuden. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 32–33.)

Lapsen ja perheen kunnioittaminen sekä lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen myös tärkeää. Samoin aktiivinen ote jos lapsen kehityksessä/olosuhteissa jotakin hoitajia huolestuttavaa, yhteistyö perheiden kanssa tärkeää. Lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen keskeistä.

Osa vanhemmista pitää olennaisena kunnioittavaa otetta varhaiskasvatuksessa tapahtuvassa yhteistyössä. Yhteistyö perheiden kanssa on tärkeää, jotta voidaan puuttua mahdollisiin lasta koskeviin huolen aiheisiin. Erityisen tärkeäksi koetaan lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen, koska se on samassa kommentissa mainittu kahdesti.

Varhaiskasvatussuunnitelmaa laatiessa merkittävää on henkilöstön ja vanhempien välinen dialogi kasvatuservoista, kasvatuskäsityksistä ja kasvatusmenetelmistä.

Tällaisen työskentelyn kautta tulevat esille erilaiset näkemykset yhteistyön laadusta. (Kaskela & Kekkonen 2006, 26). Ainasoja (18.9.2009) kirjoittaa, että päivähoidon henkilöstöllä ja vanhemmilla ei ole yhteistä käsitystä siitä, mitä varhaiskasvatussuunnitelma on käytännössä. Tuloksena on se, ettei varhaiskasvatussuunnitelmiin kiinnitetä kovinkaan paljon huomiota.

...Yksilöllinen keskustelukaan ei olisi huono ajatus jonkun aikaa sen jälkeen, kun lapsi on hoitonsa aloittanut. Tällöin olisi rauha kertoa, kuinka päivät hoidossa sujuvat jne.

Joidenkin vanhempien yhtenä ajatuksena oli yksilöllinen keskustelu-aika, joka voitaisiin sopia jonkun ajan päähän hoidon aloittamisesta. Vanhemmat halusivat tietää, kuinka lapsen hoito on lähtenyt sujumaan. Näissä keskusteluissa voitaisiin jutella myös muista lapseen liittyvistä ja vanhempia askarruttavista asioista. Tällainen aloituskeskustelu helpottaisi varmasti vanhempia ja lapsen päivähoiton aloittamista, mutta myös henkilöstön tietoisuutta lapsesta.

Varhaiskasvatussuunnitelmaa laatiessa kysymys ei ole vain sopimisesta lapsen perushoitoon liittyvistä asioista tai toimintakauden kuulumisten vaihtoa. Keskeistä vanhemmille varhaiskasvatussuunnitelmaa tehdessä on myös tiedon saaminen siitä, millaista lapsen arki on päiväkodissa ja miten hän toimii siellä. Varhaiskasvatussuunnitelmaan liittyvät keskustelut ovat vanhemmalle syventymistä oman lapsen asioihin, joka ei välttämättä toteudu päivittäisissä kuulumisten vaihdoissa. (Alasuutari 2010, 57–59.) Alasuutarin (2010, 69–71) tekemässä varhaiskasvatuskeskusteluihin liittyvässä haastattelussa hämmennystä vanhempien keskuudessa herätti varhaiskasvatussuunnitelmalomake. Lomake täytetään joka vuosi sen hetkisen tilanteen mukaan ja sinne liitetään lisää tietoa, jonka vanhemmat täyttävät. Kyseisessä tutkimuksessa lomakkeen kysymykset nähtiin vaikeina, mutta niihin pyrittiin tunnollisesti vastaamaan. Merkittävää on, kuinka lomakkeen kysymykset ovat laadittu, sillä ne voivat asettaa normaaliuden kuvitelman. Varhaiskasvatussuunnitelmalomakkeen kysymys saattaa tuottaa normatiivisen odotuksen lapsen toiminnasta. Jotta vanhemmat eivät pitäisi

lomakkeen kysymyksiä vaikeina, voitaisiin heitä ottaa mukaan kehittämään sen sisältöä ja näin ollen heidän osallisuuttaan parannettaisiin.

3.2.1 Tutustumiskäynnit

Yhteistyö lapsen, hänen vanhempien ja päivähoidon henkilöstön kanssa alkaa aina tutustumisesta. Tutustumiskäynnit voivat tapahtua lapsen kotona ja/tai päivähoitopaikassa. Tutustumiskäynnistä voidaan sopia silloin, kun perheelle ilmoitetaan tieto lapsen päivähoitopaikasta. Tutustumiskäynnillä käydään vanhempien kanssa aloituskeskustelu. Tapaamisen tavoitteena on käydä läpi lapsen päivähoidon aloitukseen, perheen odotuksiin ja toiveisiin liittyviä asioita. Tarkoituksena on myös se, että vanhemmat valmistavat lasta päivähoidon aloitukseen työntekijän avustuksella. Vanhempi pystyy paremmin valmistamaan lastansa päivähoidon aloitukseen, kun hän on itse saanut tunteet ja ajatukset selviksi lapsen päivähoitoon liittyen. (Kaskela & Kekkonen 2006, 41.)

Toivon myös hyvää perehdytystä, kun vanhempi on tuomassa ensimmäistä lastaan hoitoon. Päiväkodin yleiset pelisäännöt on hyvä tehdä selväksi. Ensivaikutelma on kuitenkin merkittävä, kun lapsi on aloittamassa hoitoaan. Ihmettelen myös, että etukäteistietoja ei juuri lapsesta kyselty. Olisi ollut kiva kertoa vähä, miten lapsen päivät kotona ovat rytmittyneet, ruokailusta jne...

Osa vanhemmista toivoo, että heille kerrotaisiin päivähoidosta ja siihen liittyvistä asioista mahdollisimman hyvin, kun heidän ensimmäinen lapsensa on aloittamassa päivähoidon. Vanhemmat korostavat päivähoitopaikan ensimmäisen hoitopäivän vaikutelmaa. Lisäksi vanhemmat haluavat tulla kuulluksi lapseen liittyvissä asioissa. Jos etukäteen tai ensimmäisen hoitopäivän aikana ei kysellä lapseen liittyviä asioita, se ei tuo vanhemmille luottamuksen tunnetta.

Jokaisen hoitosuhteen alussa lapselle tulee tehdä varhaiskasvatussuunnitelma. Sen tavoitteena on alusta alkaen ottaa huomioon lapsen yksilöllisyys sekä

vanhempien ajatukset ja toiveet toiminnan järjestämisessä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 32–33.) Aloitekeskustelu vanhempien kanssa ja lapseen tutustuminen antaa kasvattajalle tuntuman siitä, minkälainen lapsi on aloittamassa päivähoidon. Vanhempien kertomat asiat lapsestaan auttavat kasvattajaa rakentamaan suhdetta lapseen ja ottamaan hänet vastaan päivähoitoon. Mahdollisesta hoidon aloitukseen liittyvästä lapsen ikävöinnistä on hyvä kertoa vanhemmille, kuten miten se on näkynyt, miten kenties helpottanut ja mitä hoitaja on tällöin tehnyt. Ikävöiminen kertoo yleensä lapsen ja vanhemman tärkeästä suhteesta, jonka tulkinta on myös hyvä kertoa vanhemmille. (Kaskela & Kekkonen 2006, 43.)

Joissakin päivähoitoyksiköissä on käytössä omahoitajuus, joka mahdollistaa lapsen ja hänen perheensä yksilöllisen huomioinnin aloitusvaiheessa. Omahoitaja auttaa lasta aloitusvaiheessa turvautumaan ja lohduttautumaan hänelle. Vanhemmille tällainen käytäntö voi tuoda helpotusta, kun he voivat turvautua ja jakaa asioita yhden kasvattajan kanssa. Vanhempia ja päivähoitohenkilöstöä tarvitaan tukemaan lasta päivähoitoon asettumisessa. Lisäksi erilaiset tunnetilat ja mielialat ovat suurimmillaan aloitusvaiheessa, jolloin kasvattajan täytyy vastaanottaa niitä. Lapsi jää kasvattajan muistiin ja mieleen hänen erilaisten reaktioidensa myötä ja siten hän pystyy toimimaan sensitiivisemmin lapsen kanssa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 44.)

...Tulkaa tutuiksi kanssamme hoitajat. Päiväkodissa on vallalla häiritsevä ilmiö: syksystä 2011 lähtien emme ole aina läheskään tunteneet tätejä pihalla lapsia noutaessamme. Koska toisinaan kukaan päiväkodin aikuinen ei ole ottanut meihin noutajiin kontaktia, olemme vain ottaneet lapset mukaamme. Kiitos Seinäjoki! Me olemme joka tapauksessa päivähoitoomme tyytyväisiä.

Osa vanhemmista haluaa henkilökohtaisempaa kontaktia päivähoitohenkilöstön kanssa. He haluavat, että päivähoitohenkilöstö esittelee itsensä ja näin tulee tutuksi vanhemmille. Tämä edesauttaa hyvää yhteistyötä.

3.2.2 Kuulumisten vaihto ja tiedottaminen

Päivähoidon työntekijät ja vanhemmat etsivät yhdessä ratkaisuja tiedonvaihdon luonteeseen. Vanhemmille tärkeää on, että kasvattajat ovat kiinnostuneita siitä, mitä vanhemmat ajattelevat, odottavat, pelkäävät, toivovat tai uskovat päivähoidosta. Vanhempien osallisuuteen kannustamisen kannalta merkityksellistä on, millaista tietoa vanhempi päivähoidosta saa ja se, miten perheitä kuullaan päivähoidossa. Tuonti- ja hakutilanteiden myötä vanhempi osallistuu joka päivä kuuluviin lapsen rutiineihin. Toimintaan osallistuminen on vanhemmalle helpompaa, jos hän saa tilaa omaehtoiselle ja oma-aloitteiselle puhumiselle, tekemiselle ja jakamiselle. Kokemuksellista osallisuutta tapahtuu vastavuoroisen tiedonvaihdon, merkityksellisten kohtaamisten ja tunnepohjaisen sitoutumisen kautta. (Kaskela & Kekkonen 2006, 26–27.) Karila (2006, 94) toteaa, että molemminpuolinen kunnioitus ja kuulluksi tulemisen tunne auttaa yhteisen ymmärryksen saavuttamisessa. Tämä taas puolestaan toteutuu, mikäli kasvatuskumppanuus on sitoutunutta, jatkuvaa ja vastavuoroista.

Päivähoidon päivittäiset käytännöt muodostavat perustan päivähoitohenkilöstön ja vanhempien kumppanuussuhteen kehittymiselle. Monille vanhemmille päivittäiset kuulumisten vaihdot tuonti- ja hakutilanteissa ovat merkityksellisiä. Se, kuinka henkilöstö toimii tällaisissa tilanteissa, kuvaa lasten elämää päivähoidossa. (Karila 2006, 101.) Vanhemmilla on oikeus tulla kuulluksi omaa lastaan koskevista asioista. Kuuleminen edellyttää turvallista ja avointa ilmapiiriä, jotta yhteisymmärrystä rakentuisi ja eri näkökulmia voisi sovittaa yhteen. Jotta vaikeita asioita voitaisiin vaihtaa puolin ja toisin, tarvitaan aitoa ja rehellistä kiinnostusta toisen ihmisen ajatuksia, asiaa ja puhetta kohtaan. (Lämsä & Karhuniemi 2013, 138–139.)

Lisäksi jokapäiväiset kuulumisten vaihdot tuovat vanhemmille ymmärrystä lapsen päivähoitoarjesta. Näin he osaavat liittää lasten kotona tapahtuvan leikin ja muun toiminnan lapsen kokemuksiin. Lapsen kahdesta merkittävästä ympäristöstä voi tulla yhtenäinen kasvu-ympäristö silloin, kun molemmissa ympäristöissä toimivilla on tietoa toisistaan. Kuulumisten vaihtamisen luonne saattaa muuttua lapsen

kasvaessa ja muuttuessa omatoimisemmiksi. Keskustelut tuonti- ja hakutilanteissa saattavat vähentyä ja keskustelua käydään vain pulmatilanteissa. Se tuottaa yhteistyölle ja vuorovaikutukselle helposti negatiivisen luonteen. Ennen kaikkea kasvatuskumppanuuden idea haastaa sekä vanhemmat että ammattilaiset satsaamaan vuorovaikutussuhteen syventämiseen. (Karila 2006, 102, 105.)

Keskenäistä vuorovaikutusta hoitajien ja vanhempien kesken. Kerrotaan lapsen vanhemmalle/vanhemmille automaattisesti kuinka päivä on mennyt (lasta haettaessa hoidosta) ettei tarvi kysellä erikseen. Toki osa hoitajista kyllä kertoo ihan kysymättäkin, mutta on taas sellaisiakin jotka ei kerro.

Tärkeää että ollaan vastassa tuodessa lasta hoitoon & hakiessa hoidosta ja kerrotaan kuulumiset - tämä toteutuukin jo meidän hoitopaikassa.

Kasvatuskumppanuus hieman ontuu päiväkodissa. Aamuisin ei tulla vastaan, päivästä kuulee kyllä paljonko on syöty ja kauanko nukuttu, mutta muusta ei juuri puhuta. Vanhempana haluaisin tietää ihan pieniäkin juttuja siitä, kenen kanssa on leikitty, kuinka päiväkodissa ja ryhmässä käyttäytyään. Mitä on yleensäkin tehtypäivän aikana. Näkeehän sen tietenkin päiväohjelmasta mutta esim. "metsäretki" voi olla monenlainen. Olisi kiva kuulla vaikkapa miten juuri minun lapseni innostui pupusta tai sai valtaiset raivarit yms.

Eräät vanhemmat haluavat kuulla lapsen hoitopäivästä automaattisesti, ettei tarvitse itse kysellä. Vanhemmat myös toivovat kuulevansa lapsen päivästä monipuolisesti kaikenlaisesta päivän aikana tapahtuneesta. Yksi toiveista on myös, että päivähoitohenkilöstö on lasta vastassa päivähoitoon tullessa sekä lapsen hakutilanteessa.

Tiedonvaihdon kulttuuria arvostetaan kasvatuskumppanuudessa (Kaskela & Kekkonen 2006, 26). Sähköiset viestintävälineet ovat suurimmaksi osaksi

korvanneet paperisia tiedotteita, sillä ne ovat muun muassa ekologisia. Useasti viesti menee sähköisten viestintävälineiden kautta nopeammin ja varmemmin vanhempien tietoisuuteen. Paperisia tiedotteita ei kuitenkaan voida vielä kokonaan unohtaa, sillä kaikilla ei ole mahdollisuutta sähköiseen yhteydenpitoon. Myös päivähoitopaikkojen kotisivut ovat hyvä tiedottamisen paikka, mutta niiden ylläpitäminen vaatii henkilökunnalta tietoteknistä osaamista. Verkon kautta tapahtuva tiedottaminen ja yhteydenpito ovat kasvava ilmiö. Julkinen sektori on tulevaisuudessa entistä näkyvämmän mukana verkossa tapahtuvissa interaktiivisissa keskusteluissa. Viestintä on muuttunut online-periaatteiseksi eli nopeus ja reaaliaikaisuus koskevat melkein kaikkea viestintää. Kiireiset vanhemmat eivät aina ehdi osallistumaan vanhempainiltoihin tai muihin tilaisuuksiin, jolloin hyvä viestintätapa on erilaiset sosiaalisen median välineet. Sosiaalista mediaa ja tieto- ja viestintäteknikkaa voidaan käyttää kotien kanssa tehtävässä yhteistyössä monin tavoin. (Karhuniemi 2013, 131–132.)

..Muistettava myös kaikessa tiedottamisessa etävanhempaa, puhumattakaa jos on tiedossa yhteishuoltajuus!!

Hoidon sisältö on varmasti laadukasta, mutta mitään siitä ei vanhempana tiedä.

Olisi hienoa, jos yhteydenpito päivähoidon kanssa voisi tapahtua myös sähköisesti. Siis voisi ilmoittaa päivähoitoajat ja olisi viikko-ohjelma nähtävissä...

Osa vanhemmista muistuttaa, että päivähoitohenkilöstön olisi tiedotettava lapseen liittyvissä asioissa molempia vanhempia. Sähköinen viestintä koetaan myös hyvänä tiedottamisvälineenä. He haluaisivat tietää myös, mitä päivähoidossa tapahtuu tai mitä siihen sisältyy.

3.2.3 Moniammatillinen yhteistyö

Varhaiskasvatuksen ammattilaisten kanssa toimii useita eri ammattiryhmiä tiimi- ja verkostotyössä. Varhaiskasvatuksen henkilöstöön kuuluu eri alojen ammattilaisia, jotka muodostavat tiimejä. Tiimin jäsenet täydentävät ryhmän monipuolista osaamista omilla vahvuusalueillaan. Heillä on yhteinen päämäärä ja yhteinen toimintamalli ja suoritukset ovat yhteisvastuullisia. (Järvinen, Laine, Hellman-Suominen 2009, 93–94.) Tiimit ovat tarvittaessa yhteyksissä muihin lasten palveluiden toteuttajien kanssa. Moniammatillista yhteistyötä tarvitaan eri toimijoiden välillä niin oman palvelusektorin sisällä kuin muidenkin palveluiden tuottajien kesken. Varhaiskasvatuksessa tämä tarkoittaa yhteistyötä monialaisen lasta ja perhettä palvelevan verkoston kanssa. (Heinämäki 2004, 64.) Esimerkiksi kun erityistä tukea tarvitsevalle lapselle laaditaan varhaiskasvatussuunnitelma, mukaan saattaa tulla eri alojen ammattilaisia (Määttä & Rantala 2012, 207). Moniammatillista verkostotyötä tehdään varhaiskasvatusten linjausten mukaisesti huomioiden koko laaja lapsen ja perheen palveluverkosto seudullisesti. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 10).

Tapaamisissa, joissa mukana on lapsen perheen lisäksi viranomaisia ja mahdollisesti sukulaisia, kutsutaan verkostotyöksi (Järvinen, Laine ja Hellman-Suominen 2009, 95). Yksi tärkeimmistä verkostotyön tavoitteista on mahdollisimman varhainen puuttuminen riskitilanteissa. Yhteistyökäytännöt ja periaatteet on sovittava yhdessä lastensuojelun, perhetyön, perheneuvolan, kotipalvelun ja muiden lapselle ja hänen perheelle suunnattujen palvelujen kanssa, kun kyseessä on yksittäisen lapsen asioiden pohtiminen. Kasvatuksellisen ja opetuksellisen jatkumon takaamiseksi lapselle, on luotava hyvät yhteistyömuodot ja rakenteet sekä on mahdollistettava kehittäminen opetustoimen kanssa. Neuvolan kanssa sovitaan tapa tehdä yhteistyötä vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa lapsen kasvun ja kehityksen seuraamista varten sekä tarvittaessa ohjata perhe hakeutumaan eri palveluihin. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 10.) Verkostotyön tavoitteena on koota yhteen ja olla yhteistyössä epävirallisten ja virallisten tukiverkostojen kanssa niin, että perhe saa tarpeitaan vastaavaa apua tai tukea. Kaiken lähtökohtana on

lapsen ja hänen perheensä kuuleminen. (Järvinen, Laine ja Hellman-Suominen 2009, 96.)

Järvinen, Laine ja Hellman-Suominen (2009, 94) toteavat moniammatillisen tiimityön tavoitteena olevan lapsen ja perheen tilanteen hahmottaminen mahdollisimman monelta eri kantilta. Tarkoituksena on tukea myönteisiä muutoksia ja selkeyttää yhteistyökumppaneiden työnjakoa sekä karsia päällekkäisyyksiä. Perheen tulee siis tietää, ketkä heidän kanssaan työskentelee ja mitä apua tai tukea keneltäkin saa. Siten perheen oma vastuu ja osuus tilanteessa selkenevät. Moniammatillisen työskentelyn ansiosta mahdollistuu työntekijän verkosto- ja vuorovaikutusasiantuntijuus.

Moniammatillisuus antaa uudenlaisen mahdollisuuden varhaiskasvatukseen liittyvään kehittämiseen. Sen avulla voidaan nähdä eri ammattiryhmien hyvät puolet, jotka täydentävät toisiaan. Moniammatillisuus kuitenkin tuo selkeästi esille erityisosaamisen, jota eri työntekijöillä ja ammattiryhmillä on. Päivähoidon sisällä tapahtuvaa moniammatillisuutta kuvataan siis sanalla tiimityö, joka on päivähoidon yhteistä, jaettua ammatillista toimintaa. Ulkoinen moniammatillisuus puolestaan tarkoittaa verkostotyötä, jossa mukana on päivähoidon ulkopuolelta tulevia lapsen ja perheen ammattilaisia. (Karila & Nummenmaa 2001, 41–42.)

Erityislapsen ollessa kyseessä, olisi hyvä jos k.o. lapsen palaveriinhin pystyisi osallistumaan enemmän kuin yksi varsinaisesta hoitavasta henkilökunnasta. Näin turvattaisiin varmemmin oikean tiedon välittyminen lapsen tilanteesta myös muulle henkilökunnalle, eikä tieto perustuisi vain yhden ihmisen tulkintaan tilanteesta, siitäkin huolimatta, että palavereista syntyy aina myös kirjallista materiaalia.

Muutama vanhempi haluaa, että lasta koskeviin palaveriinhin osallistuisi useampi lapsen kanssa työskentelevä kasvattaja, jotta lapsesta esiin tuleva tieto välittyisi mahdollisimman monelle lapsen kanssa toimivalle kasvattajalle. Näin turvattaisiin tiedonkulku mahdollisimman hyvin asianomaisille. Vastauksista voidaan päätellä,

että palaverista saatu tieto ei kulkeudu kaikille lapsen kanssa työskenteleville kasvattajille.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laatiessa mukana ovat tietenkin lapsen ryhmästä vähintään yksi kasvattaja. Suunnitelmassa on vanhempien ja henkilöstön kirjaamia lapseen liittyviä yksilöllisiä asioita. Henkilöstö havainnoi lapsen kehitystä jatkuvasti ja tietoisesti, ja ottaa ne huomioon lapsen arjessa päivähoitossa. Kaikki lapsen ryhmän kasvattajat havainnoivat lasta sekä huolehtivat siitä, että varhaiskasvatussuunnitelma ja esiopetuksen oppimissuunnitelma muodostavat yhtenäisen ja toimivan kokonaisuuden. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 33.)

3.3 Vanhempien ja vanhemmuuden tukeminen

Laki lasten päivähoitosta määrittelee päivähoitohenkilöstön velvollisuuden tukea vanhempia heidän lapsensa kasvatustehtävässä. Myös valtioneuvoston periaatepäätöksessä varhaiskasvatuksen valtakunnallisissa linjauksissa painotetaan vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön merkityksellisyyttä. Lapset viettävät paljon aikaa päivähoitossa, koska työelämän vaativuus vaikuttaa olennaisesti perheisiin. Työssäoloajat ovat muuttuneet ja perheiden elämänrytmi on nopeutunut. Muuttuvan maailman myötä vanhempien eteen tulee jatkuvia muutoksia ja uusia asioita (Kinnunen 2005, 23). Näiden asioiden katsotaan vaikuttaneen perheiden yhteiseen aikaan. Lisäksi myös perheiden sisäisiin ja ulkoisiin voimavaroihin liittyy ongelmia, esimerkiksi päihteiden käyttöä, työttömyyttä, syrjäytymistä ja koko ajan lisääntyviä avioeroja. (Koivula 2004, 73)

Alasuutari (2003, 165) toteaa, että nykyään vanhempien perusoletuksena on, että hyvään vanhemmuuteen kuuluu yhteiskunnallisten kasvattajien kanssa tehty yhteistyö. Tämän ajatuksen takia vanhempi pyrkii ja on valmis toimimaan yhdessä ammattilaisten kanssa. Kasvatusinstituutiot voivat olla vanhemman näkökulmasta myös uhkaavia. Niiden katsotaan toimivan varsin omillaan vanhemman näkemyksistä huolimatta. Tällainen voi tarkoittaa vanhemman toimijuuden

kaventumista lapsen elämään vaikuttamisessa. Erityisen aseman kasvatuskumppanuus saa silloin, kun vanhemmat eivät jostain syystä jaksa riittävästi tukea lastaan. Silloin muut kasvatusyhteisöt nousevat merkittävään rooliin. Mikäli vanhemmuuden tukeminen ja siten kasvatuskumppanuus eivät toimi, vaarana on, että lapsi jää useiden kasvatusyhteisöjen välitiloihin ilman aitoa tukea ja kohtaamista. (Rimpelä 2013, 32.) Kun vanhemmat ja ammattilaiset kohtaavat toisensa ihmisinä ja keskustelevat elämästä avoimesti ja rehellisesti, se saa aikaan asiantuntijuutta. Tällaisessa yhteistyössä vanhemmat uskaltavat sanoa asiansa rehellisesti. Vanhemmalle saattaa tulla henkisesti mitätöity olo, jos ammattilainen korostaa omia näkemyksiään. (Eskelinen 2013, 41.)

...päivähoidon tehtävä lapsen hoitajana on myös tukea vanhemmuutta, ei valittaa jokaisesta lapsen persoonallisuuden piirteestä.

Osa vanhemmista toivoo päivähoitohenkilöstöltä vanhemmuuden tukemista. He toivovat, ettei keskityttäisi lapsen persoonallisuuden piirteiden negatiivisiin puoliin. Vastauksesta päätellen, jotkut vanhemmat kokevat saaneensa osakseen lapseensa kohdistuvaa arvostelua, kun oikeasti olisivat tarvinneet tukea. Päivähoitohenkilöstön on osattava ottaa huomioon perheen kokonaisvaltainen tilanne.

Vanhemmuuden on todettu muuttuneen ja perheen jäsenten roolit ovat hämärtyneet. Päivähoito ja jopa media nähdään merkittävänä lapsen kasvatuksessa. Turvallisia aikuiskontakteja on harvemmin, koska ihmissuhteet vaihtuvat yhä enemmän. Lisäksi vanhemmat ovat voineet menettää auktoriteettiaseman lapsiinsa. Vanhemmuuden roolikartassa jaotellaan tehtäviä sen mukaan, millainen rooli vanhemmalla on. Rooleja ovat rakkauden antaja, rajojen asettaja, ihmissuhdeosaaja, elämänopettaja sekä huoltaja. Roolin luonne muuttuu lapsen iän, kehitystason ja perhetilanteen mukaan. Vanhemmuus on aika yksilöllistä ja moniulotteista toimintaa, sillä siihen vaikuttavat vielä yhteiskunnalliset ja perheen sisäiset asiat, mahdollisuudet, voimavarat, uhat ja odotukset. Vanhemmuuden tukemisen tarve tulee lähteä aina perheen omista tarpeista ja tilanteista. (Koivula 2004, 77.) Lisäksi yhteistyö on aina ensisijaisesti

lapsikeskeistä, varsinkin kun kyseessä on päivähoidon ammattilaisten tuki. Vanhempien oma kokemuksellinen tieto perheestä ja vanhemmuudesta ovat keskeisiä. (Alasuutari 2003, 168.)

...henkilökunta toimii luotettavasti ja avoimesti. Osaavat rakentavan keskustelun ja yhteistyössä tukevat vanhempia.

Jotkut vanhemmat kokevat vanhemmuuden tukemisessa merkittäväksi luotettavuuden ja avoimuuden, jotka näkyvät päivähoitohenkilöstön toiminnassa. Päivähoitohenkilöstö osaa tukea yhteistyössä vanhempia ja keskustella vanhempia askarruttavista asioista rakentavasti. Tämä auttaa vanhempia heidän kasvatustehtävässään.

Vanhemmuuden tukemiseen suuntaavia interventiomenetelmiä on hyvin vähän eikä niiden toimivuudesta ole tutkittua tietoa. Vanhempien lähipiiri ja yhteiskunta luovat paineita vanhemmille, jotka näkyvät myös perheessä oleville lapsille. Päivähoidon ja vanhempien tiivis vuorovaikutus vaikuttaa lapseen positiivisesti, koska emotionaalinen tuki, lapsen toimintojen valvonta, rajojen asettaminen, lapsilähtöinen kasvatusta, harrastukset sekä sosioemotionaalinen tuki vaikuttavat jaksamiseen ja ovat voimavaratekijöitä. Lapsi saattaa kantaa valitettavan usein huolta ja vastuuta perheen huolestuttavasta tilanteesta, joka on riskitekijä pahoinvointiin. Vanhemmat voivat kokea riittämättömyyden ja keinottomuuden tunnetta, joka aiheuttaa stressiä ja siten perheessä voidaan päätyä kielteiseen vuorovaikutuksen kierteeseen. (Koivula 2004, 77–78.)

Osalle vanhemmista elämänhallinta on vaikeaa ja siksi he saattavat langettaa kasvatustavasta muille. Tällaisissa perheissä aika ei tahdo riittää lapsille ja vanhemmuudelle. Näiden vanhempien on tärkeä saada päivähoitosta tukea ja kannustusta vanhemmuuteen. Vanhemmuutta voidaan tukea ottaen huomioon hyvät voimavarat. Positiivisten asioiden huomioiminen ja korostaminen on tärkeää vanhemmuuden tukemisessa. Yksi kasvatuskumppanuuden tavoitteesta on vahvistaa vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta. Kasvattajan on hyvä tietää vanhemman ja lapsen välisestä suhteesta, jotta hän voi edistää sitä.

Tarvittaessa päivähoidon ammattilaiset tekee yhteistyötä myös muiden perheen elämässä olevien tahojen kanssa saavuttaakseen mahdollisimman hyvän tuen. (Koivula 2004, 82–83.)

4 LAPSEN YKSILÖLLISYYS

Lapsen aloittaessa päivähoidon, hän liittyy osaksi päivähoitoyhteisöä. Liittymisen tulisi olla turvallista, jonka kasvattajan on hyvä taata. Lapsi huomioidaan päivähoidossa yksilönä, mutta hän on kuitenkin aina osa yhteisöä. Tällöin tärkeiksi taidoiksi nousevat toisten huomioiminen ja huomioon ottaminen, yhteisöön liittyminen sekä omien halujen ja tarpeiden säätelyn oppiminen. Uusien asioiden oppimisessa aikuisen malli ja tuki ovat tärkeitä. Haastavaksi tehtäväksi on todettu yksilöllisen ja henkilökohtaisen vuorovaikutuksen varmistaminen. Se ei kuitenkaan ole mahdotonta. (Mikkola & Nivalainen 2009, 19–20.) Aikuisen ja lapsen vuorovaikutussuhteen tulee olla dynaamista ja aikuisen on oltava kannustava, lämmin ja ohjaava lapsen yksilölliset ominaisuudet huomioiden, jotta lapsikeskeisyys toteutuu. (Ovaska 2004, 166.)

Lapsen tapa ajatella asioita poikkeaa aikuisen tavasta. Jotta lapsi voi oppia, on hänen kiinnostuksen herääminen välttämätöntä. Kasvatusnäkemysten mukaan tulee korostaa lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen edistämistä. Lapselle tulee tarjota kehitysvaihetta vastaavaa toimintaa ja kasvattajan rooli onkin olla tukemassa lapsen yksilöllistä kehittymistä. (Ovaska 2004, 166–167.) Kasvattaja myös havainnoi lapsen kehitystä systemaattisesti sekä tietoisesti ja ottaa suunnitteluun mukaan lapsesta saatua havainnointitietoa (Parrila 2011.) Säännöllinen havainnointi on välttämätöntä, jotta kasvattajat osaavat eläytyä siihen, miten lapsen vuorovaikutusyritykset kohdataan (Kalliala 2008, 252). Päivähoidossa tapahtuvien asioiden suunnittelussa on siten huomioitava, mitä tietoja ja taitoja lapsella on tai mitä hän on opettelemassa. Oppimisen edistämisessä on hyvä ottaa huomioon myös lasta kiinnostavat asiat, mutta myös asiat, joihin lapsi tarvitsee tukea. Lapsen yksilöllistä huomiointia tukee jokaiselle lapselle tehtävä varhaiskasvatussuunnitelma, jonne edellä mainittuja asioita kirjataan. (Parrila 2011.)

... päiväkotitukee loistavasti lapsen itsetuntoa. Lapsemme on oppinut luottamaan taitoihinsa pk.ajan aikana. Arvokasta on myös opettaa

toisten erilaisuuden kunnioittamista ja hyväksymistä. Lapsethan ihmettelevät aina toisten vaatemarkua ja muita makuja. massasta poikkeava leimataan oudoksi ja joutuu usein syrjityksi. Jo pienestä kun opetetaan että kaikki ihmiset ovat yksilöitä ja jokaisella on oma maku ja mieltymykset niin jokainen saisi elää rauhassa omana itsenään.

Lähtökohtaisesti vanhemmat ovat tyytyväisiä, kun päiväkotia pystyy tukemaan lapsen itsetuntoa. Erilaisuuden kunnioittaminen ja hyväksyminen koetaan myös arvokkaiksi. Vanhemmat pitävätkin merkittävänä asiana sitä, että jo pienestä pitäen lapset oppivat, että ihmisiä on erilaisia ja heillä esimerkiksi on erilaisia mieltymyksiä. Lasten oppiessa suvaitsevaisuutta, syrjintäkin mahdollisesti vähenee.

Ovaska (2004, 166) painottaa lapsikeskeisyyteen liittyvässä kirjoituksessaan lapsikeskeisyyden perustana olevan yksilöllisyyden kunnioittaminen ja yksilöiden välisen tasa-arvon ihanne: jokainen lapsi hyväksytään sellaisena kuin hän on. Tänä päivänä lapsilähtöisyydessä korostetaan lapsen omaa aktiivisuuttaan ja aloitteellisuuttaan. Lapsen kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon ja häntä tuetaan rohkeasti tutkimaan ympäristöään. Tiedon rakentumisen ja muodostumisen kannalta fyysisellä ja sosiaalisella ympäristöllä on merkitystä. Se, kuinka aikuinen suhtautuu lapseen sekä vastaa hänen tarpeisiinsa, tuo aina esille erilaisia tunteita, kuten mielihyvää ja turvallisuutta tai pelkoa ja turhautumista. Vaikka lapsi ei osaa vielä käsitellä tai eritellä tunteita, ne ovat silti voimakkaasti hänellä läsnä. Perusturvallisuus kehittyy ja vahvistuu joka päivä arjessa, kun lapsi saa hyväksyntää ja läheisyyttä. (Mikkola & Nivalainen 2009, 20.)

On tärkeää, että aikuinen tukee toiminnassa niin lapsiryhmää kuin jokaista lasta yksilönä. Havainnoinnin avulla pystyy selvittämään, mitä kunkin lapsen kohdalla on hyvä huomioida. Virikkeiden ja mahdollisuuksien luominen auttaa lasta rohkeasti tarttumaan uusiin haasteisiin. Kasvattajan tehtäviin kuuluu jokaisen lapsen havainnointi ja sen avulla voi nähdä jokaisen lapsen parhaat puolet, innostuksen aiheet ja kyvyt. Lapsille tulee tarjota mahdollisuuksia kokeilla erilaisia tapoja osallistua toimintaan ja löytää ne osa-alueet, joissa he ovat hyviä tai jotka

ovat heille mieleistä tekemistä. Tärkeintä on, että lapsi kokee onnistuvansa ja innostuu. (Vehkalahti 2007, 22.) Päivähoidossa olevan lapsen kehitysvaiheeseen liittyy lapsen itsetunnon kehittyminen ja minuuden vahvistaminen. Lapsen kokonaisvaltainen kohtaaminen ja tunteiden tunnistaminen eivät ole itsestäänselvyys. Kasvattajan onkin tunnistettava lapsen tunnetilat ja reagoitava niihin sopivalla tavalla. Jokaisella lapsella on yksilöllisiä tarpeita, jotka on huomioitava päivähoidon arjessa. (Mikkola & Nivalainen 2011, 14–15.)

Erityisesti toivoisin kiinnitettävän huomiota päiväuniasiaan. Mikäli perhe katsoo lapsen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin kannalta parhaaksi sen, että lapsi ei nuku päiväunia, tuli pk:n kuunnella vanhempia. Tämä ei läheskään kaikissa pk:ssa toteudu.

Päiväuniasia mietityttää joitakin vanhempia. He toivovat tulevansa kuulluksi itseään lapsensa päiväuniasiaissa. Vastaaja kokee, ettei tämä toteudu läheskään kaikissa päiväkodeissa.

Seinäjoen varhaiskasvatuksen linjauksissa (2012, 3) painotetaan jokaisen lapsen huomioimista ainutlaatuisena persoonallisuutena. Kaikkia lapsia kohdellaan tasa-arvoisesti ja heillä on oikeus vammastaan tai vaikeuksistaan huolimatta osallistua varhaiskasvatuksen palveluihin, joissa kaikille lapsille opetetaan toisten kunnioittamista. Varhaiserityiskasvatuksen tehtävä onkin tunnistaa tai havaita mahdollisimman varhaisessa vaiheessa lapsen tuen tarve. Lisäksi tarkoituksena on ennaltaehkäistä lapsen elämäntilanteeseen tai kehitykseen liittyviä tuen tarpeiden syntymisiä tai niihin liittyvien seurannaisvaikutusten pahenemisia. Varhaiserityiskasvatuksen tehtävä on myös tukea ja kuntouttaa lapsen kokonaisvaltaista kehitystä ja huomioida lapsen vahvuudet. Moniammatillista yhteistyötä tehdään lapsen vanhempien kanssa perhelähtöisesti, jotta lapsi saa mahdollisimman hyvän tuen. Lapselle voidaan antaa yleistä tukea, tehostettua tukea tai erityistä tukea sen mukaan, miten lapsen tilanne sitä vaatii.

Seinäjoen varhaiskasvatussuunnitelmassa Meirän vasussa (2012, 6) korostetaan kasvattajan merkitystä lapsen oppimisessa, kehittymisessä ja kasvamisessa.

Kasvattajan tulee olla sitoutunut ja hänellä tulee olla tietoa kehityksestä sekä herkkyydestä. Lisäksi kasvattajalla tulee olla kykyä huomioida lapsen tunteet ja tarpeet. Lapsen herkkyykskaudet ja erityisen tuen tarpeen tunnistaminen on myös kasvattajan vastuulla. Omatoimisuuteen kannustaminen tuo lapselle iloa ja hän saa siihen kasvattajalta tarvittavan tuen. Kasvattajayhteisö suunnittelee ympäristön ja toiminnan niin, että lapsi pystyy toimimaan lapselle ominaisella tavalla sekä sisällölliset orientaatiot huomioiden. Pienryhmätoiminta tukee lapsen yksilöllistä huomiointia. Lapsi voi olla oma itsensä ja hän tulee yksilönä näkyvämmäksi.

Lapselle ominaisia tapoja toimia ovat leikkiminen, liikkuminen, taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen sekä tutkiminen. Leikki on koko elämänoppimistaitojen kehittymisen kannalta tärkeää, sillä lapset oppivat leikkiessään. Leikkiympäristön rakentaminen, ylläpitäminen, muuntaminen ja kehittäminen ovat kasvattajien vastuulla. Tiedon ja kokemuksen perusteella kasvattajat edistävät monipuolisen leikkiympäristön rakentumista lasten ajatukset huomioiden. Liikkuminen on lapselle ominainen tapa kehittyä sekä olla vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Liikunta tulee olla joka päivä lapsen toiminnassa. Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen vahvistavat lapsen kykyä toimia ja tehdä itse ja nämä toteutuvat lapsen arjen ympäristössä. Tutkiminen ja ihmettely ovat myös lapselle luontaista. Kasvattajan tehtävä on huomata tutkimiselle otolliset hetket. Lapselle on annettava aikaa tutkia, edistää hänen omatoimisuutta ja mahdollistaa erilaisten oppimistapojen käyttäminen. (Meirän vasu 2012, 8–11.)

Seinäjoen varhaiskasvatussuunnitelmassa Meirän vasussa (2012, 14) otetaan kantaa myös eri kulttuureista tulevien lasten varhaiskasvatukseen. Lasta rohkaistaan käyttämään äidinkieltään. Jotta lapsi tulee ymmärretyksi, käytetään samoja ymmärtämistä tukevia kommunikaatiokeinoja kuin muilla kielellistä tukea tarvitsevilla lapsilla. Lapsen äidinkielellistä kasvu ympäristön tietoa ja osaamista hyödynnetään varhaiskasvatuksessa mahdollisimman hyvin mahdollisuuksien mukaan.

4.1 Lapsuuden kunnioittaminen

Seinäjoen varhaiskasvatussuunnitelmassa (2012, 6) tavoitteeksi on asetettu lapsen henkilökohtaisen hyvinvoinnin edistäminen sekä herkkyys havaita lapsen yksilölliset tarpeet edistäen lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia. Jokaisen lapsen lapsuutta arvostetaan ja lasta suojellaan sekä hänelle turvataan hyvät kasvuolosuhteet. Kasvattajat huolehtivat siitä, että kasvatuspäämäärät viitoittavat toimintaa tasapainoisesti ja riittävän syvällisesti. Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatuksen päämääriä ovat henkilökohtaisen hyvinvoinnin edistäminen, toiset huomioon ottavien käyttäytymismuotojen ja toimintatapojen vahvistaminen sekä itsenäisyyden asteittainen lisääminen. Näiden periaatteiden myötä lapsi oppii ottamaan toiset huomioon ja välittämään toisista. Lapsi suhtautuu myönteisesti itseensä, toisiin ihmisiin, erilaisiin kulttuureihin ja ympäristöihin näiden päämäärien myötä. Itsenäisyyden lisäämisen myötä lapsi kykenee huolehtimaan itsestään ja läheisistään sekä tekemään päätöksiä ja valintoja. Lapsi iloitsee oppiessaan huolehtimaan ja luottamaan itseensä. Omatoimisuus lisääntyy turvan ja huolenpidon ollessa kuitenkin lähellä.

Varhaiskasvatus on kokonaisuus, johon kuuluu hoito, kasvatus ja opetus nivoutuen toisiinsa. Niiden painotus on erilainen eri-ikäisillä lapsilla ja painotus myös vaihtelee tilanteiden mukaan. Perushoitoon kuuluu lapsen fyysisistä tarpeista huolehtiminen. Hyvän perushoidon saava lapsi pystyy suuntaamaan mielenkiintonsa toisiin lapsiin, ympäristöön ja toimintaan. Perushoidon opetuksellisia piirteitä ovat myönteinen kanssakäyminen ja vuorovaikutus sekä sosiaalisten taitojen ja hyvien käytösten oppiminen. Kasvun ja oppimisen kannalta tärkeää on leikki ja muu lapselle ominainen tapa toimia. Lapsen päivään kuuluu myös erilaiset vuorovaikutustilanteet, joita tapahtuu muun muassa perushoitotilanteissa. Myös pienet arjen työtehtävät tukevat lapsen kasvua. (Meirän vasu 2012, 7.)

Nykyinen lapsikäsite eli käsitys lapsesta ja lapsen olemuksesta, nousee holistisesta ihmiskäsityksestä. Lapsi nähdään kokonaisvaltaisena yksilönä, joka kasvaa ja kehittyy omaan tahtiinsa. Tähän kehittymiseensä lapsi tarvitsee aikuista,

joka näkee lapsen yksilölliset tarpeensa, persoonallisuuden ja kehitystasonsa. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 37–38.) Lapsena oleminen ja lapsuus sisältävät monia ulottuvuuksia. Lapsuus on ihmisen matemaattisesti laskettavissa olevasta eliniästä tietyt vuodet. Kehityopsykologian näkökulmasta ymmärrettynä se on tietty universaaliksi käsitetty kehitysvaihe ihmisenä olemisesta. Historia-, kulttuuri- ja yhteiskuntasidonnainen se on siinä mielessä, että siihen liitetyt oletukset usein vaihtelevat kulttuurista ja yhteiskunnasta toiseen. (Paju 2013, 10.)

Ihminen tarvitsee pitkän lapsuuden, että kasvaisi vahvaksi ja kestäisi elämän vastuut ja paineet. Ihmisen jokainen ikäkausi on tarkoitettu eletäväksi kokonaan. Näin elämän kivijalasta tulee vahva. Nykypäivän lasten elämän suurena uhkana on lapsuusajan lyheneminen. Jos lapsi ei saa elää rauhassa lapsuuttaan, hän jää kehityksessään keskenkasvuikeksi. Vaarana on, että hänestä ei kasva koskaan vastuullista, täysipainoista aikuista. Nyt jo on nähtävissä tapauksia, joissa aikuiset etsivät jatkuvasti huoletonna, onnellista ja mukavaa elämää eli sellaista, mitä lapsuus parhaimmillaan on. Lapsella on oikeus olla huolehdittu. Muut täyttävät hänen tarpeensa ja tekevät onnelliseksi. Aikuisena on luovuttava lapsuudesta ja otettava aikuisuuden ikävämmätkin puolet vastaan. Jos lapsella on kovin kiire nuorten maailmaan, jää osa lapsuuden leikeistä ja huolettomuudesta kesken. (Kinnunen 2003, 150–151.)

Lapsista tulee nuoria ja nuorista aikuisia aikaisempaa nopeammin. Heidän elämäntallintansa kuitenkin kangertelee enemmän kuin ennen. Lapsuus voi jäädä kesken ja nuoruus elämättä. Lapset eivät kuitenkaan kypsy aiemmin kuin ennenkään. Jokainen lapsi ansaitsee turvallisen, pitkän ja kiireettömän lapsuuden, näin ikäkauteen kuuluville kehitystehtäville jää aikaa ja tilaa. Lapsuuden muistot ovat arvokasta pääomaa elämässä. Aikaisempina vuosikymmeninä monilta jäi nuoruus elämättä, koska aikuisen työhön ja vastuuseen oli kiirehdittävä lapsuuden melkein ollessa vielä kesken. Nykyään tämä kohtalo uhkaa lapsuutta. Meidän vanhempien ja kasvattajien, aikuisten on suojeltava ja vaalittava tietoisesti lapsuutta arvokkaana ikävaiheena. (Kinnunen 2003, 150–151.) Huoli lapsen hyvinvoinnista on aiheellinen. Ristiriitainen aikamme nostaa aivan uudenlaisia

vaatimuksia lapsille, vanhemmille ja hoito- ja kasvatushenkilöille (Oksanen 2008, 46).

Lapsella on oikeus lapsuuteen joka antaa alustan aikuisuuteen, siihen kuuluu pettymykset ja ilontunteet, rajat ja uudet kokemukset.

Jokainen lapsi on tärkeä ja arvokas tässä elämässä ja yhteiskunnassa. Jokaista tarvitaan ja jokaisen tulee saada sama kohtelu ja arvostus. Ketään ei saa luokitella erityisyyden tms. vuoksi.

Lapsuus koetaan tärkeäksi asiaksi ja oikeudeksi pettymyksineen, ilontunteineen, rajoineen ja kokemuksineen. Lapsuuden positiiviset ja negatiiviset kokemukset valmistavat lapsia aikuisuuteen. Osa vanhemmista pitää tärkeänä, että lapset kokevat olevansa arvostettuja ja että heitä kohdellaan tasa-arvoisesti.

Pieni lapsi tarvitsee aikuissuhteissaan emotionaalisesti läsnä olevaa vuorovaikutusta. On tutkittu erilaisia vuorovaikutustapoja sekä niiden vaikutusta lapsen kehitykseen. On selvästi havaittu muutamia keskeisiä vaikuttavia tekijöitä, joita kuvaa emotionaalisen saatavillaolon teoria. Se on muodostunut emotio- ja kiintymyssuhdetutkijoiden havainnoista siitä, minkälainen vuorovaikutus ennustaa toisaalta laajemmin lapsen sosiaalista kyvykkyyttä ja toisaalta turvallista kiintymyssuhdetta. Päivähoidossa olevilla lapsilla emotionaalinen saatavillaolo yhdistyy parempiin kaverisuhteisiin ja kypsytyteen toimia oppimisympäristössään. Emotionaalisesti saatavilla oleva aikuinen on tunkeilematon. Tämä tarkoittaa aikuisen kykyä aidosti havaita ja huomioida lapsen iälle tyypilliset aloitteet sosiaalisessa kanssakäymisessä. Vuoden ikäinen lapsikin alkaa ilmaista osoittamalla, näyttämällä ja muulla huomion hakemisella omia aikeitaan toimia ympäristössään. Tunkeilematon aikuinen antaa tilaa sopivasti näille aloitteille. (Salo 2012, 91–95.)

Mielestäni on tärkeää oikeasti pysähtyä kuuntelemaan lasta ja kohdata lapsi todella..

Isompienkin lasten puolella toivoisi saman lapsesta välittämisen ja kiinnostuksen yhä huokuvan, vaikka lapset jo isompia ovatkin. Aikuisen läsnäolo on tähdellistä, hoidossa oleva aikuinen on minua (lasta) varten, eikä toisinpäin. Lapsi saisi olla lapsi, erehtyväinen, erilainen, oma itsensä.

Lähtökohtaisesti vanhemmat toivovat, että välittäminen ja kiinnostus lapsiin säilyisi kasvattajilla lasten ollessa jo isompia ja itsenäisempiä. Isommallekin lapselle on merkityksellistä saada kokea olevansa tärkeä, ja että aikuinen on aidosti läsnä juuri häntä varten. Vanhemmat pitävät tärkeänä, että lapsi saa olla päivähoidossakin oma itsensä, ja että lapsuutta arvostetaan.

Välittämisessä on aikuisen kannalta kysymys vastuusta, hänelle annetun tärkeän ja suuren tehtävän toteuttamisesta. Voidaan puhua hyvän elämän ja itseksi tulemisen tavoitteen toteuttamisesta kasvatuksen päämääränä. Välittämistä ei voida määritellä tarkasti joukoksi tietynlaisia käyttäytymistapoja tai toimenpiteitä. Erilaisten kasvattajien välittäminen ilmenee eri tavoin ja toisaalta erilaiset lapset tarvitsevat erilaista välittämistä. Voidaan sanoa, että kyse on asenteesta ja ajattelutavasta. Yhteistä eri tavoin ilmenevälle välittämiselle on kuitenkin halu tehdä toiselle hyvää osoittamalla empaattisuutta ja vastuuntuntoa sekä kuuntelemalla ja kiinnittämällä huomiota toiseen ihmiseen (Piironen-Malmi & Strömberg 2008). Lapselle on tärkeää saada kokea olevansa merkittävä, tarpeellinen, kiinnostava ja arvostettu omana itsenään (Vehkalahti 2007, 34).

Leikkiminen, tutkiminen, liikkuminen ja eri taiteen alueisiin liittyvä ilmaiseminen ovat lapselle ominaisia tapoja toimia ja ajatella. Lapselle luonteva toiminta vahvistaa hänen hyvinvointiaan ja käsitystä itsestään. Se myös lisää hänen osallistumismahdollisuuksiaan kaikessa toiminnassa. Lapselle ominaiset tavat toimia huomioidaan toiminnan suunnittelussa sekä toteutuksen muodoissa. Ne ohjaavat kasvattajayhteisön tapaa toimia lasten kanssa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 20.) Länsimaissa vallalla olevan elinikäisen oppimisen ideologian mukaan myös lapset oppivat kaiken aikaa, erilaisissa arkisissa toimissaan hoitopäivän aikana (Paju 2013, 14). Kun leikki

katoaa, lapsuus katoaa. Kaikki, millä voidaan tukea touhuavan ja leikkivän lapsuuden jatkumista, on arvokasta sijoittamista lapsen elämään. Leikkiessään lapsi on kosketuksissa mielikuvituksensa kanssa (Kinnunen 2003, 154). Leikki ei ole vain lapselle työtä, se on hänelle tärkeä kehitystehtävä (Koivunen 2009, 40). Päivähoitoa lähestyttäessä leikin ja lasten keskinäisen vuorovaikutuksen näkökulmasta, päivähoitopaikka nähdään lasten yhteisönä, kohtauspaikkana ja vertaisryhmänä. Sen merkitys on lapsille kumppanuus- ja ystävyys-suhteiden luomisessa ja ylläpitämisessä (Ylönen 2012, 93). Perusluonteeltaan leikki on sosiaalista, vaikka yksinkin toki voi leikkiä. Jos lapsen elämässä ei ole leikkiä, siitä puuttuu jotain olennaista, siksi onkin tärkeä varmistaa, että leikin edellytykset ovat päivähoidossa parhaalla mahdollisella tolalla (Kalliala 2008, 39).

Jokaisella lapsella kuuluisi olla paikka, jossa saisi leikkiä kuin lapsi.

Nyky-yhteiskunnassa vallitsee monesti kiire ja aikataulutettu arki. Perheidenkin vapaa-aika on usein harrastuksineen hyvin kiireistä ja aikataulutettua. Vastaajakin pitää tärkeänä, että lapselle mahdollistetaan hyvät puitteet leikkimiseen.

Taiteelliset peruskokemukset päivähoidossa syntyvät musiikista, kädentaidoista, draamasta ja tanssista. Taiteeseen sisältyy lapsen oppimiseen ja harjoitteluun liittyvää säännönmukaisuutta. Kasvattajat mahdollistavat lapsen taiteellisen kokemisen ja ilmaisemisen lapsen omia persoonallisia havaintoja ja valintoja kunnioittaen. (Varhaiskasvatus suunnitelman perusteet 2006, 23–24.)

Toivon, että päiväkodissa tehdään paljon aitoja asioita: kirjojen lukemista, piirtämistä, maalaamista, askartelua, palloilua, hiihtoa, laulamista, soittamista, lautapelejä, legoleikkejä ym. leikkejä.

Osa vanhemmista toivoo, että päivähoidossa tehdään aitoja asioita. Vastauksessa on lueteltu hyvin erilaisia aktiviteetteja, jotka varmasti kuuluvatkin päivähoidon arkeen. Lapset eivät tarvitse mitään erikoisuuksia arkeensa, kokemuksia, oppimista ja onnistumisen riemua voidaan kokea hyvin tavallisten asioiden

kauttakin, esimerkiksi juuri vastauksessa lueteltujen asioiden kautta. Vanhemmat haluavat, että lapset saavat päivähoidossa monenlaisia taiteellisia kokemuksia.

Kiireettömät hetket ovat lapselle tärkeitä. Rauha antaa ajatusten ja asioiden kasvaa itsestään ilman pakkoa tai hoputusta, se kasvattaa ihmistä itseään. Rauhallinen tekeminen luo turvallisuuden tunnetta ja hyvää oloa (Vehkalahti 2007, 45, 48).

Toivomme, että lapsemme saa viettää lapsuutensa päiviä kiireettömässä ilmapiirissä.

Iso osa vanhemmista arvostaa kiireettömyyttä ja toivovat lapsilleen myös mahdollisuutta kasvaa kiireettömässä ympäristössä. Päivähoidon toivotaan osaltaan mahdollistavan tämän lapsen elämässä. Perheillä voi olla kiireinen elämäntyyli ja siksi he haluavat, että päivähoidossa olisi kiireetöntä.

4.2 Lapsilähtöisyys

Lapsilähtöisyydestä on monenlaista tulkintaa ja siksi lapsilähtöisyys-termiä käytetään monessa eri yhteydessä. Lapsen kasvun tukemista voidaan ajatella kahdelta eri kantilta; on mietittävä, missä määrin tuetaan lapsen yksilöllistä kehitystä ja missä määrin lapsen ikäkauteen liittyvää kehityspsykologista tietoa. (Ovaska 2004, 167.) Lapsen todellisen oppimisen ja oivaltamisen edistämiseksi on annettava heille tilaa tutkia ja kokeilla. Oppimisen ja opettelemisen motivaatiota lisää, kun lapsi saa itse aloittaa toiminnon. Lapsilähtöisen varhaiskasvatuksen keskeisenä näkökulmana onkin ottaa lapsi paremmin huomioon oman minuutensa ja tietämyksensä aktiivisena rakentajana. (Kinos 2001, 30.) Kasvattajat saattavat ajatella, että lapsen on hyvä olla kaikissa toiminnoissa kehittymisen ja oppimisen vuoksi, mutta lasten näkökulmasta asiaa voidaan katsoa toisin. Sivusta seurailu, oleilu ja tyhjän puhuminen voivat olla merkittäviä seikkoja oppimisen, ryhmään liittymisen ja oman identiteetin muodostumisen kannalta. Lapselle täytyy antaa

aikaa tutustua toisiin lapsiin ja toisinaan hän tarvitsee aikaa olla yksin. Usein ajatellaan, että yksin oleminen on yksinäisyyttä ja sosiaalisuutta arvostetaan. (Ovaska 2004, 167.)

Lasten omaehtoinen toiminta ja osallisuus ovat keskeisiä asioita lapsilähtöisyydessä (Kinos 2001, 33). Suotuista kasvuympäristöä ja lapsen tasoa sekä tarpeita vastaavat toimintamahdollisuudet antavat hyvät lähtökohdat sosiaaliselle kanssakäymiselle, joka taas edesauttaa lapsen kehittymistä ja oppimista (Hujala 2002, 62). Päivähoidossa lapsilähtöisessä opetuksessa tavoitteet asetetaan niin, että oppiminen on osa lapsen luonnollista arkea ja ne ovat yhteydessä hänen omaan elinympäristöönsä. Lapsen oppiminen tapahtuu kokonaisvaltaisesti kaikessa toiminnassa, mitä päivähoidossa tapahtuu. Leikki, joka on lapselle ominainen tapa toimia, on tärkeä toimintamuoto. Sen myötä lapsen persoonallisuus ja maailmankuva kehittyvät. Toiminnasta mielekästä ja oppimista edistävää tekee lasten mielenkiinnon kohteiden huomiointi sekä tietotason huomiointi. Näitä asioita saadaan selvitettyä kuuntelemalla lasten kysymyksiä, tarinoita ja keskusteluja. (Ovaska 2004, 167.)

Lapsesta voi kasvattaa kuuliaista sopeutujaa tai kriittistä, luovaa ja itsenäisesti ajattelevaa ja toimivaa ihmistä. Jälkimmäisen kasvatuksen saanut osaa elää itselleen, muut huomioden. Siis: eihän soviteta lapsia samaan muottiin ja samanaikaiseen kehitykseen, vaan kannustetaan heitä löytämään itsensä ja elämän pelisäännöt sekä yhdistämään nämä -ei hiljaa sopeutuen vaan itseään toteuttaen!

Monet vanhemmat toivovat, että lapset saisivat olla omia yksilöitään, persooniaan ja kehittyä omaan tahtiinsa, eikä tarvitsisi yrittää mahtua samaan muottiin. Vanhemmat pitävät lapsilla tärkeänä mahdollisuutta luovuuteen ja itsenäisyyteen kaikessa toiminnassa ja ajattelussa. Yleisesti ottaen pidetään tärkeänä, että lapsesta kasvaisi muut huomioon ottava, itseään toteuttava yksilö.

Jotta lapsen itsetunto kehittyy mahdollisimman hyvällä tavalla, hän tarvitsee paljon erilaisia kokemuksia. Jokaisella lapsella tulisi olla oikeus etsiä ja löytyä omat

vahvat puolensa lapselle hyvässä oppimisympäristössä. Jokaisella lapsella on oma ominainen tapa oppia ja siksi heidän täytyy voida käyttää omia erityispiirteitään löytääkseen kysymyksiin vastauksia siitä, kuka minä olen. Itsensä tuntevaksi voi kehittyä vain monipuolisten kokemusten, tietojen ja taitojen avulla. On saatava kokeilla rajoja, katsoa toisista mallia, toimia mallina ja kokeilla taitoja äärirajoilla. (Kokljuschkin 2001, 85.)

Lapsilähtöisyyden yhteydessä voidaan puhua myös osallisuudesta. Lapselle osallisuus merkitsee valintojen tekoa, vastuun ottamista ja päätöksiin osallistumista. Lapsella on mahdollisuus vaikuttaa omaan elämäänsä, kun hänen mielipiteet otetaan huomioon sekä häntä kuunnellaan. Sanotaan myös, että tällainen lapsen huomiointi ehkäisee syrjäytymistä. Aidon osallisuuden myötä lapsen tietoinen vastuu kasvaa ja siten hän oppii, että on asioita, joihin hän voi vaikuttaa ja asioita, joita ei voi muuttaa. Lapsen on tärkeä huomata, miten hänen ehdotuksensa vaikuttavat päivän aikana tai myöhemmin. Lapsen osallisuuteen vaikuttaa suuresti, onko kasvattaja itse osallinen päivähoiton työyhteisössä tai ovatko vanhemmat osallisia päivähoiton arjessa. (Komi 2012, 18–19.)

Kinos (2001, 31–33) jakaa päivähoidossa tapahtuvan toiminnan kahteen strategiaan. Aikuislähtöisessä strategiassa kasvattaja tekee etukäteissuunnitteluja, jolloin hän etukäteen tehtyjen päätösten puitteissa hahmottaa ja määrittelee kasvatustoimintaa. Teoreettinen tieto pohjautuu opetussuunnitelmaan ja kasvattajan näkemyksiin. Etukäteen tehdyssä suunnittelussa pyritään huomioimaan kulttuurin, yhteiskunnan ja alan ammattilaisten määrittelemiä tarpeita ja intressejä. Tarkoitus kuitenkin on, että kasvattaja huomioi suunnittelussaan lasten yksilöllisiä tarpeita ja kehitystasoja. Kaiken kaikkiaan tässä aikuislähtöisessä strategiassa kasvattaja teorisoi omalla tasollaan sekä tekee valintoja ja muokkaa toiminnot lapsille sopiviksi, jotta he kokisivat tekemiset mielekkäiksi.

Lapsilähtöisessä strategiassa puolestaan lapset ideoivat, suunnittelevat ja aika pitkälti vastaavat toteutuksesta itse. Kasvattaja on tässä kohtaa oppimisen syventäjä, jolloin hän siirtää esille tulleet asiat teoreettiseen maailmaan ja kertoo

asioista monipuolisemmin. Kasvattaja tekee tulkintoja lasten esille tuomista asioista, minkä vuoksi hänen tulkinnan luotettavuus voi olla ongelmallista. Kasvattajalle tärkeäksi analyysin kohteeksi tulevat tällöin lasten toiminta ja sen ymmärtäminen. (Kinos 2001, 32–33.) Kekkonen (2012, 42) painottaa, että aikuiskeskeisyydessä lapsen tarpeet sivuutetaan ja aikuisen tuomat asiat ovat etusijalla. Lapsilähtöisyydessä keskeistä ovat lapsen tarpeet. Kalliala (2008, 23) toteaa, että taitavalta kasvattajalta vaaditaan tilanneherkkyyttä, jotta pystyy toimimaan lapsen hyväksi. Kasvattajan tulee improvisoida, käyttää tarjottavia tilanteita hyväksi ja arvioida, milloin on hyvä siirtyä eteenpäin. Tällaista taitoa ei voida omaksua valmiiden muotojen avulla tai noudattamalla kirjaimellisesti yleisiä ohjeita. Kasvattajan on kuitenkin hyvä tiedostaa, miksi jokin asia tehdään ja mitä ylipäättään tehdään. Kasvattajan tehtävä on rakentaa lapsen sisäsyntyisen motivaation varaan, rohkaista häntä monissa asioissa ja käyttää kasvatukselliset mahdollisuudet hyväkseen.

4.2.1 Aikuisen läsnäolo

Sensitiiviset aikuiset ovat yksi laadukkaan varhaiskasvatuksen välttämättömistä piirteistä (Kalliala 2008, 262). Oleellista ei ole se, mitä päivän aikana lapsi on tehnyt, vaan onko lapsi tullut aidosti kohdatuksi ja tietääkö kasvattaja, mitä lapselle kuuluu (Mikkola & Nivalainen 2009, 33). Kasvattajalla tulee olla herkkyyttä havainnoida ja vastata lapsen tarpeisiin. On osattava reagoida lapsen fyysisiin, psyykkisiin ja sosiaalisiin tarpeisiin. Aidon läsnäolon myötä lapsi kokee elävänsä, koska hänen tunnetilaa kuullaan ja siihen vastataan. (Salminen & Tynnenen 2011, 26.) Kun aikuinen on omaksunut aktiivisen ja sensitiivisen roolin esimerkiksi lasten leikkiin liittyen, hän antaa lapselle tunteen hänen tärkeydestä. Lisäksi aikuinen pystyy lähestymään lasta konkreettisesti, mutta myös mielikuvien tasolla. Hyvin konkreettisetkin asiat, kuten lattialla istuminen on hyvä tapa viestittää, että aikuinen lähettyvillä ja käytettävissä (Kalliala 2008, 261, 264).

...hoitajan läsnäolo ja huomioiminen lapselle..

...Aikuisen läsnäolo on tärkeitä. hoidossa oleva aikuinen on minua (lasta) varten. eikä toisinpäin.

Lapsen huomioiminen ja aikuisen läsnäolo koetaan vastauksissa tärkeiksi. On tärkeää, että aikuinen osaa reagoida lapsen tarpeisiin ja lapsi kokee näin tullessa kuulluksi ja olevansa tärkeä. Hyvin konkreettisten asioiden avulla aikuinen voi viestittää lapselle olevansa käytettävissä, juuri häntä varten.

Herkkyydellä on erityisen merkittävä asema aikuisen toiminnassa suhteessa lapsiin. Sen ominaisuuden avulla aikuinen tunnistaa lapsen erilaisia tunnetiloja. Ilman tätä herkkyyttä aikuisen on vaikea tunnistaa, mitä lapsi kulloinkin tarkoittaa, mistä mikäkin asia johtuu tai mitä hän toivoo. Lapsen ollessa epävarma, hän kaipaa aikuiselta rohkaisua ja kannustusta, joiden edistämiseksi aikuinen voi ottaa lapsen mukaan uusiin asioihin. Tärkeää on, ettei lasta jätetä yksin epävarmuuden keskelle. Lapsella on päivän aikana tilanteita, jotka saattavat jännittää, pelottaa tai saada hänet epäroimään. Tällöin lapsen pahan olon tai hädän tajuaminen ja jakaminen auttaa lasta ymmärtämään tunteita, jotka muuten voivat vaarantaa lapsen hyvinvointia ja oppimista. (Mikkola & Nivalainen 2009, 21–22.)

...ennen näitä tulevat kuitenkin tärkeimmät lapsen itsetuntoon, hyväksytyksi tulemiseen ja välittämiseen liittyvät arvot.

..tiedän, että pk:ssa on lapsia myös ns. kuntoutuksellisista syistä on mielestäni erittäin epärealistista, että n. 12-15 lapsen lapsiryhmässä 3 aik. pystyy huomioimaan erityisesti kenenkään erityistarpeita. 3 aikuiselle 12-15 "tavallistakin" (3-5v. lasta) on kyllä tod. iso määrä huomioitavaksi yksilöinä.

Monet vanhemmat kokevat lapsiryhmät päivähoidossa joskus liian suuriksi kasvattajamäärään nähden. Vastaaja kokee epärealistiseksi, että liian pienellä kasvattajamäärällä pystyttäisiin vastaamaan lasten erityistarpeisiin. Lasten yksilöllisen huomioimisen perään kuulutetaan myös liian suurilla lapsiluvuilla

verrattuna kasvattajien määrään. Lasten itsetunto, hyväksytyksi tuleminen ja välittämiseen liittyvät arvot ovat vanhemmille myös tärkeitä.

Päivähoidossa vuorovaikutuksella on merkittävä rooli perustehtävän toteuttamisessa. Jokaisen on opittava keskustelemisen ja kuuntelemisen taito, jolloin muun muassa vaihdetaan kuulumisia, välitetään tietoa ja osoitetaan kiinnostusta sekä huolenpitoa. Kun lapsi huomaa, että aikuinen kuuntelee häntä, hän kokee tulleen hyväksytyksi. Lapsen kohtaamisessa tärkeää on halu ja kyky olla psyykkisesti läsnä, kuunteleminen, välittäminen, halu ymmärtää ja arvostaa lasta. Kasvattajan tulee huomioida tietenkin lapsen sanallinen viestintä, mutta myös sanaton viestintä. Lapsen ja kasvattajan välisen vuorovaikutuksen tulee pääasiassa olla myönteistä ja näihin tilanteisiin tulisi sisältyä henkilökohtaista ja jakamatonta huomiota. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 159–160.)

4.2.2 Omahoitajuus

Omahoitajuus on päivähoidossa toteutettava työmenetelmä, jossa lapselle on nimetty hoitaja eli omahoitaja. Hän ottaa vastuun lapsesta päivähoitopäivän ajaksi oman työaikansa puitteissa. Kyseinen työmenetelmä on kehitetty tukemaan alle 3-vuotiaiden sosiaalisia vuorovaikutustaitoja sekä sopeutumaan uuteen ympäristöön. Omahoitajuustyömenetelmä mahdollistaa laadukkaan päivähoidon lapselle, mutta tekee myös päivähoidosta inhimillisen koko perheelle sekä työntekijälle. Omahoitaja luo kasvatuskumppanuutta ja hänen roolinsa lapsen päivähoidon aloituksessa on merkityksellinen. Hän luo lapselle alusta alkaen turvallisuuden tunteen sekä on vanhempien kanssa vuorovaikutuksessa liittyen päivän kuulumisiin ja varhaiskasvatuskeskusteluihin. (Salminen & Tynnininen 2011, 12–14.) Kun omahoitaja tutustuu lapseen ja hänen vanhempiin ennen hoidon alkua, auttaa se myös lasta sekä vanhempia päivähoidon aloittamiseen liittyvässä stressissä. Omahoitajan tehtävänä on kuunnella vanhempia ja ottaa vastaan heidän toiveitaan liittyen muun muassa lasta koskeviin, perheen tapoihin hoitaa lasta. (Holopainen 2012.) Vaikka omahoitaja ei olisikaan joka päivä tavattavissa, voi jokainen ryhmän aikuinen kertoa päivän tapahtumia. Omahoitajan tehtävä on

myös auttaa lasta liittymään osaksi pienryhmää ja myöhemmin osaksi isompaa ryhmää. Omahoitajan huolehtii, että lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista havainnoidaan ja dokumentoidaan sovitulla tavalla. Jokaiselle lapselle on annettava yksilöllistä tukea muun muassa pienryhmän oppimisprosessien aikana. (Mikkola & Nivalainen 2009, 34.)

Omahoitajuuden soisi leviävän muihinkin päiväkoteihin samoin hyvän kasvatuskumppanuuden, jota pk:ssa harjoitetaan.

Vastaaja on tyytyväinen omahoitajuuteen ja toivoisi, että se otettaisiin käytännöksi muissakin päiväkodeissa. Myös hyvä kasvatuskumppanuus nähdään tärkeänä asiana päivähoidossa, jota toivotaan myös kaikkiin päiväkoteihin.

Elämä on muuttunut nopeasti kiireisemmäksi, lyhytjännitteiseksi ja stressaavaksi. Perheet eivät välttämättä ole usein yhteyksissä sukulaisiinsa etäisyyksien vuoksi ja siten lähiverkostot ovat pienentyneet, mutta lasten vuorovaikutussuhteiden määrä on taas lisääntynyt. Pienet lapset eivät osaa käsitellä ympäristöstä tulevia lukuisia ärsykeitä samalla tavalla kuin aikuiset. Lapsi helposti stressaantuu, jos häneen kohdistuvat vaatimukset ovat suurempia kuin hän osaa niitä käsitellä. Mikäli stressi pitkittyy, voi se näkyä lapsen toivottomuuden tunteena ja apatiana. Päiväkodeissa stressin haittoja on pyritty vähentämään lisäämällä henkilökunnan määrää ryhmissä. On kuitenkin havaittu, että aikuisten määrän kasvattamisella on myös haitallisia vaikutuksia ryhmän lapsiin. Heillä saattaa esiintyä levottomuutta ja aggressiivista käytöstä. Lapsen kiintymyssuhteen luomisen perusta onkin pysyvät ihmissuhteet. Pienillä lapsilla ei tarvitsisi olla monia ihmissuhteita, sillä pieni lapsi pystyy luomaan niitä vain rajallisen määrän. Toistuvuus ja säännönmukaisuus ovat tärkeitä lapsen elämänhallinnalle ja turvallisuuden tunteelle ja tämän takia työntekijöiden vaihtuvuus ryhmissä tulisi saada vähäiseksi. (Salminen & Tynnen 2011, 14–15.) Salminen ja Tynnen (2011, 15) pitävät tärkeänä omahoitajuuden roolia turvallisuutta ja rutiineja luotaessa päivähoidossa. Kun lapsi on tutustunut omaan hoitajaan ja ympäristöönsä, hän uskaltaa laajentaa kontakteja muihin aikuisiin ja lapsiin

Lapsi rakentaa omaa minuuttaan peilaten lähellä oleviin aikuisiin. Jos lasta hoitavat aikuiset vaihtuvat koko ajan, voi lapsi oppia, ettei kiintymyksellä ja sitoutumisella ole väliä ja ihmissuhteita voi vaihtaa. Minuus voi muodostua pirstaleiseksi, mikäli lapsi on useamman aikuisen hoidossa. Lapsi oppii suhteessa omahoitajaan olevansa arvokas ja ainutlaatuinen. Omahoitajan läsnäolo antaa lapselle myös turvallisen tunteen ikävöidessään vanhempiaan. Mikäli lapsen ei anneta ikävöidä vanhempiaan, rikotaan lapsen psyykkisiä rakenteita, joihin pitäisi ensimmäisinä ikävuosina syntyä jatkuvuutta ja eheyttä. Omahoitaja tukee lapsen päivähoitossa yllä elävää suhdetta vanhempiin ja näin auttaa häntä itsekokemuksen jatkuvuudessa. Tarkoituksena omahoitajuudessa on lapsen hoitaminen mahdollisuuksien mukaan samalla tavalla kuin vanhemmat hoitavat. Omahoitaja ei korvaa tai kilpaile vanhempien kanssa lapsen kiintymyksestä. (Holopainen 2012.)

Jokainen tiimi muokkaa omahoitajuuden tarpeiden ja lasten mukaan. Kuitenkin on hyvä huomioida, että yksikössä toimitaan yhteisten sääntöjen puitteissa. Tiimi pohtii yksikön sääntöjen pohjalta omahoitajuutta omassa ryhmässä. On otettava huomioon lasten ikä, lasten lukumäärä ja tiimin jäsenten lukumäärä. Toimiva omahoitajuus edellyttää työntekijöiltä sitoutuvuutta ja yhteisesti sovittujen asioiden noudattamista. (Salminen & Tynninen 2011, 12–14.)

4.2.3 Lapsen erityisen tuen tarve

Päivähoitossa on tapahtunut viime vuosikymmenten aikana muutoksia, jotka koskevat muun muassa ryhmäkokoja ja erityisen tuen tarvitsevien lasten lisääntyvää määrää. Yleensä erityistä tukea tarvitsevat lapset ovat sijoitettu tavallisiin päivähoitoryhmiin. (Toimiva integraatio... [viitattu 18.1.2014].) Varhaiskasvatuksessa tapahtuva tukitoimien antaminen ei ole erillistä palvelua, ja siksi lapsen diagnosointia tai lausuntoa ei tarvita (Heinämäki 2004, 33). Jokaisen ryhmän lapsen tulee kokea saavansa aikuiselta tasapuolinen huomio, myös silloin, jos lapsella on henkilökohtainen avustaja. Tällaisen integraation tavoitteena on, että jokainen lapsi voi osallistua tasavertaisena päivähoiton arjessa ja olla

vuorovaikutuksessa toisten lasten kanssa. Tarkoituksena ei ole muuttaa erityistä tukea tarvitsevia lapsia. Lapsen tilannetta ja edistymistä arvioidaan päivähoidossa säännöllisesti niin kasvattajien kuin vanhempienkin kanssa. Tarvittaessa toimintaa sovelletaan lapsen tarpeet huomioiden. (Toimiva integraatio... [viitattu 18.1.2014].) Vanhempien ja päivähoidon henkilöstön välinen yhteistyö alkaa välittömästi, kun lapsi saapuu päivähoidon. Näin voidaan taata erityinen tuki heti hoitosuhteen alusta alkaen. (Heinämäki 2000, 102.)

Varhaiskasvatuksen tukitoimeksi määritellään fyysisen, psyykkisen ja kognitiivisen ympäristön muokkaaminen lapselle sopivaksi. Päivittäistä lapsiryhmässä tapahtuvaa toimintaa pyritään mukauttamaan eriyttämällä, perustaitojen harjaannuttamisella ja lapsen itsetunnon vahvistamisella. On myös hyvä, että ryhmässä toteutetaan suunnitelmallisesti varhaiskasvatuksen kuntouttavia menetelmiä. Näistä mainittakoon toiminnan sisältöjen ja muotojen mukauttaminen, perustaitojen harjaannuttaminen, itsetunnon vahvistaminen, eriyttäminen, struktuuri, hyvä vuorovaikutus, lapsen oman toiminnan ohjaus ja ryhmätoiminta. (Viittala 2006, 22.)

Päivähoidossa tapahtuvaa toimintaa voidaan muokata lapsen taitoja vastaavaksi. Yksilölliset tavoitteet ja tarpeet huomioidaan toiminnan sisältöjen ja muotojen mukauttamisessa. Perustaitojen harjaannuttamiseen lapsi tarvitsee lisää tukea, jos ne eivät suju ikätasoaan nähden. Perustaidot tuottavat lapselle itsenäisyyttä ja itseluottamusta. Kokonaiskehityksen kannalta tärkeää on lapsen itsetunnon tukeminen. Vanhemmat tai kasvattajat saattavat nähdä lapsen kehityksessä, oppimisessa ja käyttäytymisessä huolestuttavia piirteitä. Myönteiset kokemukset ja vertaisryhmän vaikutus ovat merkittäviä lapsen itsetunnon rakentumisessa. Eriyttämisellä tarkoitetaan lapselle sopivaa ryhmämuotoa, joka tukee kehitystä ja oppimista, kuten pienryhmät. Pienryhmätoiminnan ei tarvitse olla kokoaikaista. Struktuuri eli rakenne on monesti tärkeä osatekijä useissa erityispedagogisissa kuntoutusmenetelmissä. Struktuuri käsittää ajan, tilan ja ihmisten selkeän rakenteen siten, että lapsi ymmärtää tapahtumien kulut ja kykenee ennakoimaan. Keskeistä on luoda hyvä vuorovaikutus erityistä tukea tarvitsevan lapsen kanssa. Hyvä vuorovaikutus kehittyy lapsen ja aikuisen välille, mikäli on molemminpuolista

tuntemusta ja luottamusta. Varhaiskasvattaja ohjaa lasta yksilöllisesti lapsen toimintaa tukemalla. Tarkoitus on siis opastaa lasta ajattelemaan ja tekemään päätöksiä. Hänelle opetetaan päivittäisiin askareisiin liittyviä taitoja sekä toimintaa helpottavia tottumuksia. Ryhmätoiminnan avulla vertaisryhmässä lapsi saa olla lapsi ja kontaktit kavereihin tukevat kehitystä monella tavalla. Lasten keskinäinen leikki, toiminta ja sosiaalinen vuorovaikutus saavat lapsen liikkumaan, puhumaan, suunnittelemaan ja osallistumaan. (Heinämäki 2004, 34–38.)

Toivon, että päiväkodeissa kiinnitetään huomiota erilaisuuden hyväksymiseen. Toivon, että lapsia opetetaan siihen, että erilaisuus on rikkautta!

Erilaisuuden hyväksyminen koetaan päivähoidossakin tärkeäksi. Vastaaja toivoo, että lapset oppisivat jo päivähoidossa siihen, että erilaisuus on rikkautta. Päivähoidossa on paljon lapsia ja ryhmissä on erilaisia lapsia. Arkisten, yhdessä tehtävien asioiden kautta lapset ovat päivähoidossa tekemisissä erilaisuuden kanssa.

Kun erityisen tuen tarvitseva lapsi on päivähoidossa, on hyvä huomioida, ettei lasta eroteta muista lapsista. Aina on vaihtoehtoisia tapoja toimia tilanteissa. Lisäksi aina on tuotava esille lapsen hyviä ominaisuuksia ja taitoja, joita hän osaa. Tarkoitus ei kuitenkaan ole välttää asioita, joissa lapsi saattaa epäonnistua. Mikäli lapsen erityisen tuen tarve herättää muissa ryhmän lapsissa kummastusta, on hyvä kertoa, mistä on kyse. Erityistä tukea tarvitsevaa lasta tulee kasvattaa kuten muitakin lapsia. Sosiaaliset suhteet ryhmässä oleviin muihin lapsiin ja aikuisiin voivat tukea lapsen kuntoutusta. Turvallisuus, lämmin ja empaattinen suhtautuminen lapseen ja hänen tunteisiinsa muodostavat psyykkisen ympäristön perustan. (Heinämäki 2000, 103–110.) Erityistä tukea tarvitsevat lapset saattavat kohdata päivittäin sellaisia vallitsevia käytäntöjä, joissa he joutuvat kasvokkain normaaliuden ja erilaisuuden kanssa. Lasta on ehdottoman tärkeä kuulla ja kuunnella, jotta hän voi kertoa omia kokemuksia ja näkemyksiä omasta erilaisuudestaan. Lasten arkielämän moninaisuus ja rikkaus jää syrjään, jos heitä pidetään kaikkia samanlaisina. (Viittala 2006, 26.) Lapsen tarvitsema erityinen tuki

tulee huomioida myös fyysisen oppimisympäristön suunnittelussa. Ympäristöllä on suuri merkitys lapsen motivoinnissa. On otettava huomioon häiritseekö oppimis- ja leikki tilanteita jokin tai onko oppimistilanteissa liian paljon haasteita. (Heinämäki 2000, 110.)

...päiväkoti oli kaikkea tätä, eritoten itse arvostan sitä että kaikki lapset saavat leikkiä yhdessä "erilaisuudestaan" huolimatta

Lapsen erilaisuutta ja siihen liittyviä tarpeita ei huomata/huomioida, haasteellisten lasten erityiskysymyksiin ei pysähdytä ja lapsen tukeminen yksilönä ryhmässä jää vähälle huomiolle.

Osa vanhemmista kokee, että erilaisuutta ei huomioida kokonaisvaltaisesti. Varsinkin haasteellisten lasten erityisasioihin pysähtymistä toivotaan kasvattajilta enemmän. Vastauksessa ollaan myös huolissaan lapsen yksilöllisyyden tukemismahdollisuuksista ryhmissä.

Integraation onnistumiselle ratkaisevaa on, että kasvattajilla on positiivinen asenne ja sitoutuminen toimintaa kohtaan. Taustalla tulee olla ajatus kaikkien lasten kasvamisesta samassa ryhmässä, jolloin saadaan aikaan hyviä tuloksia. Siten kasvattajien vastuu ryhmän toiminnasta vahvistuu. (Toimiva integraatio... [viitattu 18.1.2014].) Kun kyseessä on erityistä tukea tarvitseva lapsi voi olla, että työntekijöiden eli kasvattajien haasteena on toimi tavalla, jonka myötä vanhempien luottamus säilyy, vahvistuu ja ennen kaikkea sitä pystytään ylläpitämään. Kasvattajilta vaaditaan erityistilanteissa kykyä erilaisten tilanteiden kohtaamista, vastaamista, tutkimista ja uudenlaisen ymmärryksen rakentamista. (Kaskela & Kekkonen 2006, 47.)

Jokainen lapsi on yksilö ja jokaista tulee kunnioittaa sellaisina kuin ovat, erilaisuudestaan huolimattakin.

Jotkut vanhemmista toivovat, että lapset saavat olla erilaisia ja kokevansa olevansa erilaisuudestaan huolimatta tärkeitä ja hyväksytyjä, omia yksilöitään.

Suvaitsevaisuutta ja toisten ihmisten kunnioittamista ei varmasti koskaan korosteta liikaa.

4.3 Monikulttuurisuus päivähoidossa

Suomeen on muuttanut yhä enemmän ihmisiä muualta maailmasta. Kansainvälisyys on arkipäivää ja se näkyykin jossain määrin myös päivähoidossa. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 104–105.) Laki lasten päivähoidosta sisältää ajatuksen siitä, että päivähoidon tehtävä on tukea kotia lapsen kasvatuksessa. Kielellisten vähemmistöjen ja maahanmuuttajataustaisten lasten oman kulttuurin tietämystä on myös tuettava. Maahanmuuttajalapsella on oikeus omaan kulttuuriin, äidinkieleen ja uskontoon perustuslain mukaan. (Halme & Vataja 2011, 9.) Kasvattajien on hyvä olla tietoisia vieraista kulttuureista, jotta he pystyvät toimimaan asiakaslähtöisesti lasta ja hänen perhettään kohtaan (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 104).

Muista kulttuureista olevien lasten vanhempien kanssa kasvatuskumppanuus toteutuu samalla tavalla kuin muidenkin vanhempien kanssa ja yhteistyössä ollaan kieli- ja kulttuuriryhmien järjestöjen kanssa. (Halme & Vataja 2011, 9.) Varhaiskasvatuksen ammattilaiset tarvitsevat kulttuureihin liittyvää tietoa, jotta voivat tukea parhaalla mahdollisella tavalla lasten identiteettiä ja itsetuntoa. Monikulttuurisuus varhaiskasvatuksessa on sitä, että etsitään erilaisia tapoja, joiden avulla autetaan lasta tuomaan esille omaa kulttuuriaan ja kieltään. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 104–108.) Suomessa julkinen varhaiskasvatus perustuu yleisiin varhaiskasvatuksen tavoitteisiin ja lapsen tausta ja äidinkieli huomioiden. Sukupuolten asema vaihtelee eri kulttuureissa, mutta Suomessa tyttöjen ja poikien välillä on tasa-arvo. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 39.)

Kansainvälisyys on tärkeää..

Vastaaja kokee kansainvälisyyden olevan tärkeää. Varhaiskasvatuksessa pyritään auttamaan lasta tuomaan esille omaa kulttuuriaan, näin toisetkin lapset saavat tietoa muista kulttuureista ja ne tulevat tutuiksi jo päivähoidossa.

Suomenkielen oppimiseen tarvitaan aikaa. Lapsi opettelee suomenkieltä muun muassa satujen, laulujen ja ohjattujen tuokioiden myötä. Saman äidinkielen omaavat ulkomaalaiset voivat puhua keskenään ja onkin tärkeää tukea heidän yhdessäoloa oman kulttuurisen identiteetin vuoksi. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 104–108.) Äidinkieli on osa identiteettiä ja olennainen itsetunnon kannalta, jonka vuoksi lapsen tulee saada puhua omaa äidinkieltään (Paavola & Talib 2010, 231). Maahanmuutto voi heikentää tietoisuutta omasta itsestään. Uusi kotimaa tarkoittaa aina vierasta kieltä, kulttuuria ja paikkaa. (Halme & Vataja 2011, 11.)

Ulkomaalaistaustaiset lapset voivat opettaa kieltään päivähoidossa oleville muille lapsille. Ulkomaalaistaustaisten lasten yksilöllistä, kulttuurista ja sosiaalista kehittymistä tuetaan erilaisten leikkien avulla, etenkin roolileikkien avulla. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 104–108.) Osallistuminen varhaiskasvatukseen on ulkomaalaistaustaiselle lapselle tärkeää, koska se auttaa häntä oppimaan suomea joka päiväsissä tilanteissa lasten ja kasvattajien kanssa (Halme & Vataja 2011, 10). Paavola ja Talib (2010, 229) korostavat kasvattajan ja lapsen välisen vuorovaikutussuhteen tärkeyttä oppimisessa. Vuorovaikutukseen vaikuttaa yleisesti päivähoidon ilmapiiri sekä se, kuinka kasvattaja ottaa huomioon lasten erilaiset taustat. Kasvattajan arvostus lapsia kohtaan näkyy vuorovaikutuksessa ja siten lapsen identiteetin kehitymisessä. Kasvattajan ja lapsen hyvä vuorovaikutussuhde mahdollistaa myös lapsen kognitiivisen kehittymisen.

...monikulttuurisuus on myös asia jota voisi Seinäjoella kautta hoitopaikkojen ottaa luontevaksi osaksi elämänkatsomusta

Vastaaja toivoo, että monikulttuurisuus olisi luonteva osa kauttaaltaan kaikissa Seinäjoen hoitopaikoissa. Monikulttuurisuus ei vielä välttämättä ole rantautunut Etelä-Pohjanmaalle kovin voimakkaasti, mutta koko ajan enemmän ja enemmän.

Varhaiskasvatuksessakin täytyy tämä asia huomioida tulevaisuudessa yhä enemmän ja enemmän.

Lapsi kasvaa ja kehittyy erilaisissa sosiaalisissa ympäristöissä, jossa käsitykset vaikuttavat lapsen identiteetin kehittymiseen, maailmankuvan muodostumiseen ja toimintaan. Lasten erilaisuuden suhtautumiseen vaikuttaa ne mallit, joita he ovat saaneet lähiympäristöstä ja mediasta. On olennaista, minkälaisia kulttuurillisia käytäntöjä lapsen ympäristössä tapahtuu, koska lapsi on itse oman elämänsä ja todellisuuden konstruoija. On muistettava, että lapsilla on aktiivinen rooli heidän rakentaessa identiteettiä ja elämän merkitystä. Kaikki oppiminen erilaisuutta kohtaan ei siis välttämättä ole peräisin vanhemmilta tai kasvattajilta. (Kronqvist & Kumpulainen 2011, 88–89.)

Eri kulttuureista tulleiden lasten ja heidän perheiden varhaiskasvatuspalvelut on linjattu erilaisissa virallisissa ja valtakunnallisissa asiakirjoissa. Valtakunnallisista linjauksista tärkeimmät ovat sosiaali- ja terveysministeriön varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset, varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet ja varhaiskasvatuksen maahanmuuttajatyön kehittämisjaoston ehdotukset. Kehittämisjaosto määrittelee, että maahanmuuttajataustaisen lapsen on päästävä osa-aikaiseen varhaiskasvatukseen viimeistään kolmivuotiaana. Ne lapset, jotka kuuluvat kotoutumissuunnitelman piiriin, varhaiskasvatuspalvelut ovat maksuttomia. Myös vastaanottokeskusten lasten tulisi päästä vähintään osa-aikaiseen varhaiskasvatuksen palvelujen piiriin. Linjaukset painottavat myös kasvatuskumppanuutta sekä hallintokuntien yhteistyötä. (Halme & Vataja 2011, 9.)

5 USKONNON ASEMA PÄIVÄHOIDOSSA

Varhaiskasvatuksessa uskontokasvatus käsittää pääsääntöisesti kirkolliset juhlapyhät, jotka ovat osa suomalaista kulttuuriperinnettä. Lisäksi uskontokasvatukseen kuuluu myös kristilliseen uskoon liittyvät elämänasiat ja lapsen omat uskonnolliset kysymykset. Uskonnollisen kasvatuksen yhteydessä lapset saavat tutustua kristillisiin tapoihin ja juhliin. Päivähoidon uskontokomitea on menetelmällisenä ohjeena antanut päivähoitopaikoille seuraavat asiat: tutustuminen paikkakunnan kirkkorakennuksiin, kirkkotaiteeseen ja kirkon työntekijöihin, osallistuminen erilaisiin kirkollisiin toimituksiin sekä keskusteleminen lapsen kanssa ja hiljentyminen. Koska kasvatus päivähoidossa on kokonaisvaltaista ja eri kasvatusalueet toteutuvat niin sanotusti läpäisyperiaatteella, on myös uskontokasvatus väljää. Uskonnollinen aihe saattaa tulla esille lapsen päivähoidon aikana esimerkiksi lasten kysymysten kautta. (Kallioniemi 2008, 10, 12–13.)

Erilaiset kulttuurit ja uskonnot voivat elää rinnakkain yhteiskunnassa ja sitä ei voi mikään kirkko hallita. Suomalainen uskonnollisuus on paljolti yksityistä. Ihmisten ei ole pakko osallistua kirkon tai muidenkaan yhteisöjen elämään. Kuitenkin luterilainen kristillisyys elää vahvasti suomalaisessa arvomaailmassa. Sen peruspiirteisiin kuuluu rehellisyys, luottamus, oikeudenmukaisuus, ihmisarvo ja heikoista huolehtiminen. (Halme 2008, 27.)

Maahanmuuttajat tuovat mukanaan omat uskontonsa, joilla on myös oma arvomaailmansa. Suomessa alkaa näkyä koko ajan enemmän eri uskonnon edustajia, joka on otettava varhaiskasvatuksessa huomioon. Myöhäiskapitalistinen yhteiskunta on omaksunut yksilöllisyyden ja valinnanvapauden ajatuksen ja se näkyy monipuolistuneessa uskontojen edustajien määrässä. Uudenlainen haaste uskonnolle ja kirkolle on maallistuminen ja kirkosta eroaminen, joka on myös varhaiskasvatuksessa huomioitava. (Komulainen 2008, 30.)

Seinäjoen varhaiskasvatuksen Meirän vasu -varhaiskasvatussuunnitelmaan (2012, 13) on koottu lapsen arjessa näkyvät erilaiset orientaatiot, joista yksi on uskonnolliskatsomuksellinen orientaatio. Seinäjoen varhaiskasvatussuunnitelmassa määritellään, että lapselle on annettava tilaa ja aikaa hiljentymiselle sekä lasten kysymyksille, ihmettelylle, hengellisille asioille ja ilmiöille. Oppimisessa huomioidaan yhteiskunnan kristillinen perinne ja juhlapyhät sekä tehdään yhteistyötä Seinäjoen seurakunnan kanssa. Lasten omissa varhaiskasvatussuunnitelmissa sovitaan jokaisen omat suhtautumiset ja osallistumiset uskontoon liittyvissä hetkissä. Varhaiskasvatuksessa tutustutaan eri uskontoihin ja katsomuksiin sekä kunnioitetaan niitä.

5.1 Uskontokasvatus päivähoidossa

Uskonnollis-katsomuksellisen orientaation ytimen muodostavat hengelliset, uskonnolliset ja henkiset asiat ja ilmiöt. Päivähoidossa perehdytään lapsen oman uskonnon tai katsomuksen perinteeseen ja käytäntöihin. Lapsille tarjotaan mahdollisuus ihmettelyyn, hiljaisuuteen, kyselemiseen ja pohdintaan. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa sovitaan lapsen vanhempien kanssa uskonnollis-katsomuksellisen orientaation lapsikohtaisesta sisällöstä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 29). Varhaiskasvatussuunnitelman arvopohja perustuu kansainvälisiin lapsen oikeuksia määrittelemiin sopimuksiin. Niiden arvoista keskeisin on lapsen ihmisarvo. (Kangasmaa, Petäjä & Vuorelma 2008, 37.) Uskontokasvatus toteutuu aikuisen ja lapsen välisessä pedagogisessa suhteessa, tunneilmapiiriltään positiivisessa ympäristössä ja sen tarkoitus on tukea lapsen persoonallisuuden kehitystä (Pellikka 2011, 154).

Päivähoidon uskonnollinen kasvatus on luonteeltaan yleiskristillistä. Sitä toteutetaan ekumeenisessa, kirkkojen yhteyttä korostavassa hengessä. Työntekijän tulee olla lapselle esimerkkinä kunnioittavasta ja avoimesta suhtautumisesta uskonnollisiin, mutta myös muunlaisiin katsomustapoihin. Vakaumukseen ohjaaminen kuuluu lapsen vanhemmille, eikä ole uskontokasvatuksen tavoite. Uskontokasvatuksen tavoitteet on määritelty

tietoisesti niin avarasti ja väljästi, että erilaisista kodeista tulevat lapset voivat osallistua uskonnolliseen kasvatukseen. Ihanteena onkin, että ketään lasta ei tarvitse poistaa ryhmästä uskonnollisen kasvatuksen ajaksi. Uskontokasvatus ei ole oppiaine niin kuin koulussa, vaan se voi toteutua esim. sosiaalisen, eettisen, emotionaalisen ja esteettisen kasvatuksen yhteydessä. Uskontokasvatus ei myöskään rajoitu vain toimintatuokioihin vaan sen tematiikka voi nousta esiin spontaanisti koska tahansa esimerkiksi lasten kysymysten ja ihmettelyn johdosta. Päivähoidon uskontokasvatuksessa käytetyimpiä metodeja ovat kerronta, keskustelu, musiikki ja kuvakirjojen käyttö. Uskontokasvatus on ihmisten kohtaamista, se merkitsee yhdessä elämistä ja kasvamista. Uskonto ei ole oppisisältö, jonka kasvattaja esittää lapsille. Uskontokasvatuksen luonteeseen kuuluu, että tilanteita ja asioita eletään yhdessä. Uskontokasvatuksessa korostetaan yhteyksiä lasten vanhempiin, onhan lasten vanhemmilla ensisijainen kasvatusvastuu- ja oikeus. (Ahteenmäki-Pelkonen 1993, 15, 17, 20,22–23.)

Uskonnollisen kasvatuksen tavoitteena on opastaa lapsia avoimeen elämänasenteeseen, joka pyrkii rakentamaan ihmisten välille siltoja muurien sijaan. Tämän päivän yhteiskunta on monikulttuurinen ja moniarvoinen ja maahanmuuttajaväestön osuus kasvaa kasvamistaan. Voimme vielä ajatella, että moniarvoisen kulttuurimme arvomaailman ja ihmiskäsityksen tausta on pitkälti humanis-kristillinen. Samalla kun yhteiskuntamme moniarvoistuu, yksilöllisyyttä tuetaan ja erilaisuutta suvaitaan, puhutaan myös siitä, että elämme pian arvotyhjiössä. Lisääntynyt monikulttuurisuus on tuonut uuden haasteen varhaiskasvatuksen kristillisperäiselle uskontokasvatukselle. Globalisaatio muuttaa yhteiskuntaamme nopeasti ja sen kautta turvallisen pidettyä arvomaailmaamme. (Kangasmaa, Petäjä & Vuorelma 2008, 37,39.)

Monikulttuurisuus on tuonut uskonnon lähemmäksi arkeamme. Uskonto on vahvemmin osana uusien kansalaistemme arkea ja se näkyy myös heidän lastensa jokapäiväisessä kasvatuksessa. Aikuisille onkin haasteena opetella vaivaantumatta kohtaamaan myös uskontoon liittyviä kysymyksiä ja kasvattaa lapset suhtautumaan siihen luontevasti. Uskonnollinen identiteetti on osana myös suomalaisten identiteettiä. Lapset suhtautuvat erilaisuuteen avoimesti ja

suvaitsevasti. Monikulttuurisuus ei ole lapselle arvosidonnaista, jos hän ei ole oppinut sitä aikuiselta. Lapset ottavat luonnollisesti vastaan eri maista ja uskontokunnista tulevat kaverinsa sekä tutustuvat heidän tapoihinsa avoimesti. Samalla he voivat miettiä, miksi erilaisia uskontoja on ja mikä on minun juttuni. (Kangasmaa, Petäjä & Vuorelma 2008, 37,39.)

Lapseni on ... päiväkodissa, koska siellä toteutuu hyvät elämää kunnioittavat kristilliset arvot, joka lapsi saa elämäänsä ja joka auttaa häntä ja tukee häntä tulevaisuudessakin.

Vastaaja on tyytyväinen päiväkotiin, jossa hänen lapsensa on päivähoidossa. Iso syy tähän on kristilliset arvot, jotka päiväkodissa toteutuvat. Kristillisten arvojen toivotaan pysyvän lapsen arjessa ja elämässä ja niiden katsotaan auttavan ja tukevan lasta tulevaisuudessakin.

Lapsi on kokonaisvaltainen olento ja hänen on luontaista ja helppoa rukoilla. Rukous ei ole ensisijaisesti jotakin, jota aikuinen opettaa tai välittää lapselle. Aikuisen tehtävä on antaa tilaa lapsen omalle rukoukselle ja opastaa siihen perinteeseen, johon hän omassa rukouksessaan liittyy. Aikuiselle rukoileminen on monesti herkkä ja henkilökohtainen asia. Lapsen näkökulmasta aikuisen aitous ja läsnäolo rukouksen maailmassa on tärkeä. Rukous on päivähoitoikäisellä useimmiten konkreettista pyytämistä tai kiittämistä. Myöhemmin lapsi sisäistää esimerkiksi sen, ettei rukouksiin tarvita aina sanoja. (Kokkonen, 2008, 78–79.)

Suomi on kristitty maa ja jokaisella kristityllä lapsella on oikeus ruokarukoukseen.

Olen kristittynä todella onnellinen, että meidän lapsen päiväkodissa rukoillaan vielä ruokarukous ja osallistutaan tärkeisiin kirkollisiin juhliin.

Osa vanhemmista on tyytyväisiä, kun päivähoidossa käytetään ruokarukousta ja osallistutaan kirkollisiin juhliin. Vanhemmat tuovat vastauksissaan ilmi olevansa

kristittyjä ihmisiä kristityssä maassa. Monilla vanhemmilla on itselläänkin vahvat kristilliset arvot ja haluavat lapsillensa samat arvot. Toisille perinteet ovat tärkeämpiä kuin toisille.

5.2 Juhlapyhät

Hoito- ja kasvatussympäristölle asetettavan tavoitteen mukaan lapsen kuuluu päästä osalliseksi juhlapyhien perinteestä. Juhlapyhät kuuluvat kalenterivuoteen ja vuoden kiertoon. Juhlat antavat lapselle elämyksiä, kullakin juhlalla on omat tunnesävynsä. Kristilliset juhlat ovat olennainen osa länsimaista kulttuuriperinnettä. Päivähoidon uskonnollinen kasvatusta ei voi kuitenkaan rajoittaa ainoastaan kristillisiin juhliin, muuten lapselle jää liian katkelmainen kuva kristinuskon sisällöstä. (Ahteenmäki-Pelkonen 1993,52,57.)

Arvoihin kuuluu oleellisesti myös kristilliset arvot, joiden esiintuomista toivon edelleen etenkin kristillisiin juhlapyhiin kuten pääsiäinen ja joulu liittyen.

Vaikka emme itse kuulu kirkkoon, niin on ollut myös hienoa että lapsille on annettu mahdollisuus käydä joulu- ja pääsiäiskirkossa.

Kristillisten arvojen mukana vastaukset toivat esille vanhempien positiivisen mielipiteen kristillisistä juhlapyhistä, joiden toivotaan kulkevan mukana päivähoiton arjessa. Tärkeimpinä pidetään joulua ja pääsiäistä, jotka useimmissa päivähoitopaikoissa jollain tavalla huomioidaankin. Se, että ei kuulu kirkkoon, ei tarkoita, etteivätkö vanhemmat toivo lapselleen tietoa ja kokemuksia aiheesta.

Suomalaisessa yhteiskunnassa juhlapyhät ovat sidoksissa kirkollisiin juhliin, joilla kansallista kulttuuriperinnettä. Suurimpia juhlapyhiä ovat joulu ja pääsiäinen, joiden viettämiseen liittyy paljon tapoja ja perinteitä. Tutkimusten mukaan uskontokasvatus näkyikin päivähoitossa juuri juhlien yhteydessä. Kirkossa käynti on osa juhliin liittyvää uskontokasvatusta. Myös seurakunnat järjestävät

päivähoidossa erilaisia tapahtumia, jotka voidaan liittää osaksi uskontokasvatussuunnitelmaa. (Mattila 2008, 64–65.)

Vakaumuksellisesti neutraalien juhlien järjestäminen on jokseenkin helppoa, sillä esimerkiksi jouluseimi voidaan jättää pois ja leikkiä sen sijaan tonttuleikkejä. Pääsiäisen kuuluvia värikkäitä tipuja voivat ihmetellä ja askarrella niin kristitty, muslimi kuin ateistikin yhdessä. Poikkeuksena tosin joulun osalta ovat Jehovan todistajat, jotka eivät vietä joulua ollenkaan. Hyvä tapa toteuttaa uskontokasvatusta on pienryhmien käyttö. Tällöin ryhmä voidaan jakaa kahtia, jolloin toinen ryhmä voi pitää hartaushetken ja toinen ryhmä tehdä jotain muuta. Joskus hyvä tapa on antaa yhdelle tai kahdelle lapselle "erikoistehtävä", esimerkiksi isompi lapsi voidaan ottaa pienten lasten ryhmän apuhoitajaksi muiden lähtiessä joulukirkkoon. (Päiväkodit ja uskonnonvapaus 2013.)

Juhlapyhien yhteydessä on otettava huomioon monikulttuurisuus ja muiden uskontojen tavat ja perinteet sekä niiden yhteensovittaminen. Kaikilla lapsilla on oikeus viettää juhlia oman uskonnon tai katsomuksen mukaan. Päivähoitohenkilöstön onkin syytä yhdessä pohtia, kuinka miten asia hoidetaan tasapuolisesti kaikki lapset huomioiden. Ratkaisuna ei voi olla juhlapyhien ohittaminen, koska ryhmässä on eri näkemyksiä. Erilaisten juhlien aikana lapsilla on mahdollisuus tutustua muihin uskontoihin. Siten esimerkiksi maahanmuuttajalapsilla on hyvä mahdollisuus tutustua uuteen kotimaahan, sen kulttuuriin ja tapoihin. (Mattila 2008, 64–65.)

5.3 Uskontokasvatuksen vastustus

Lapsen ollessa luontaisesti hengellinen, niin miksi uskontokasvatusta sitten arastellaan? Yksi syy torjuviin asenteisiin voi olla se, että vanhemmat pelkäävät lasten tiedollisten valmiuksien puutteellisuutta. Jos lapsi ei ole tarpeeksi kehittynyt käsittelemään uskontokasvatuksessa esiintyviä abstrakteja mielikuvia ja uskonnollisia käsitteitä. Tässä tapauksessa vanhempien pelot voivat olla perusteltuja, mitä pienempi lapsi, sen haavoittuvampi tämä saattaa olla uskonnollisille indoktrinaatioille. (Hirvonen 2010, 90–91.)

Uskonto"kasvatus" päiväkodeista pois !!!

Uskonnon opetus tulisi lopettaa kunnallisessa lastenhoidossa.

Kaikki eivät arvosta tai pidä uskontoon liittyviä asioita tärkeinä, osa vastaajista jopa vastustikin aika jyrkästi uskonnon kuulumista päivähoitoon. Vanhempien toiveita tulee tietenkin kunnioittaa ja kuunnella tässäkin asiassa.

Uskonnonopetusta voidaan vastustaa, vaikka vanhemmat uskoisivat itse jumalaan ja kuuluisivat kirkkoon. Ajatellaan, että koska lapsi ei voi käsittää vielä uskontoa, voi perheen ulkopuolinen uskontokasvatus hyvin odottaa vielä, kunnes lapsi on kypsä sille. (Hirvonen 2010, 91.) Toisaalta voi olla myös niin, että vanhempien vakaumuksen takia lapsi ei ole mukana uskonnollisissa hetkissä ja päätöstä on kunnioitettava. Useimmiten vanhempien pitää erikseen pyytää sitä, ettei lapsi osallistu uskonnolliseen hetkeen. Usein ajatellaan, että kun on kristitty, osallistuu myös uskonnollisiin hetkiin. Hyväksi tavaksi koetaan, että päivähoitopaikat kysyisivät, ketkä vanhemmista tahtovat lapselleen uskontokasvatusta. Huoltajilla on aina oikeus ilmoittaa, ettei oma lapsi osallistu joulukirkkoon tai muuhun kirkolliseen tapahtumaan. Lapsi voidaan jättää pois uskontokasvatuksesta ja voidaan järjestää hänelle jotain muuta toimintaa. Lasta ei voi jättää yksin muualle, eikä lapsi saa tuntea itseään ryhmästä eristetyksi. (Päiväkodit ja uskonnonvapaus 2013.)

Virallisen varhaiskasvatuksen piirissä lasten tiedollisten valmiuksien osittainen kehittymättömyys on nähty enemmän haasteena kuin syynä luopua uskontokasvatuksesta. Päivähoitoikäiset lapset voivat olla kognitiiviselta kehitykseltään kykenemättömiä ymmärtämään uskonnon filosofisemman puolen, silti he eivät ole kykenemättömiä kokemaan ja tuntemaan sen elämyksellistä puolta. Lapsen uskonnollinen ihmettely ei odota koulun alkuun. Uskonto saattaa leimata ihmisen, ymmärsi lapsi sen tai ei. Uskonnot elävät kielessä ja tavoissa. Erityisesti ne tulevat esille pyhinä ja juhlissa ja ovat läsnä elämän iloissa ja suruissa. Lapsen uskonnollista ihmettelyä ei tule vaientaa vain siksi, että hän tulkitsee ja ajattelee asiat toisin kuin aikuiset. Uskonnollis-katsomuksellinen

orientaatio pohjustaa lapsen tietä myöhemmin tapahtuvalle uskontokasvatukselle koulussa, tukee lapsen orastavaa omaa uskonnollista pohdintaa sekä lisää lapsen tietämystä omasta ja päivähoitokavereiden taustoista. (Hirvonen 2010, 92–93.)

6 PÄIVÄHOIDON TOIMINTAYMPÄRISTÖN OMINAISUUKSIA

Varhaiskasvatusympäristöllä on suuri merkitys lapsen päivittäisissä toiminnoissa, oppimisessa, kehitymisessä ja kasvamisessa. Seinäjoen varhaiskasvatussuunnitelmassa Meirän vasussa (2012, 7) varhaiskasvatusympäristöllä tarkoitetaan fyysistä ja psyykkistä ympäristöä. Sen tulee olla kaikin puolin turvallinen ja siinä on otettava huomioon lasten terveyteen, ravintoon ja muuhun hyvinvointiin liittyvät tekijät. Fyysinen ympäristö tarkoittaa rakennettuja paikkoja, mutta se käsittää myös lähimetsät ja kentät. Ympäristön perusta on tarkoituksenmukaiset tilat ja välineet lapset tietenkin huomioiden. Tärkeää on luoda ja ylläpitää sellaista ympäristöä, jossa lapsen on hyvä toimia sekä uudistaa sitä lasten tarpeiden mukaan.

Meirän vasu (2012, 7) määrittelee psyykkisen varhaiskasvatusympäristön muodostuvan tiedollisista, tunneperäisistä ja sosiaalisista tekijöistä. Kasvattajien on parempi olla intensiivisesti mukana läheisessä vuorovaikutuksessa lasten kanssa, mikäli ympäristö on suunniteltu ja toteutettu hyvin myönteistä ilmapiiriä vaalien. Hyvin suunniteltu ympäristö aktivoi lasta toimimaan. Lapsella on oikeus osallistua keskusteluun ja vuorovaikutukseen, johon ympäristö antaa virikkeitä. Ympäristö kannustaa leikkimään, tutkimaan, liikkumaan, toimimaan ja ilmaisemaan itseään.

Meirän vasussa (2012, 8) tuodaan esille myös pienryhmätoiminta, jonka tavoitteena on perusturvallisuuden, kehittyvän tunne-elämän ja vuorovaikutustaitojen tukeminen. Pienryhmiä voidaan muodostaa yhden ison ryhmän sisällä ja perusteena voi olla mikä tahansa. Toiminta pienemmissä ryhmissä vahvistaa lapsen turvallisuuden tunnetta ja ryhmäytymistä sekä lapsen huomioiminen on helpompaa. Kasvattaja auttaa lasta liittymään pienryhmään ja myöhemmin isompaan ryhmään. Pienryhmätyöskentelyn avulla kasvattaja pystyy keskittymään lapsiin yksilöllisemmin.

6.1 Turvallisuus

Päivähoidon turvallisuus tarkoittaa päivähoiton toimintayksikössä annettavaa varhaiskasvatustyön turvalista toteuttamista. Päivähoidon turvallisuudesta puhuttaessa sen piiriin kuuluvat hoidossa olevat lapset, toimintayksikön henkilöstö, toimintayksikössä vierailevat henkilöt, toimintayksikön sisä- ja ulkotilat, toimintavälineet ja lähiympäristö. (Saarsalmi 2008, 7.)

Päivähoidon turvallisuus on kaikkien päivähoiton tehtävissä työskentelevien ja päivähoiton toimintayksiköistä sekä niiden tiloista vastaavien ja lasten vanhempien yhteinen asia. Päivähoitoympäristön ollessa turvallinen, se mahdollistaa rauhallisen varhaiskasvatusta tukevan ilmapiirin sekä lisää lasten ja työntekijöiden hyvinvointia. Tällöin lasten vanhemmat voivat tuoda lapsensa luottavaisin mielin päivähoitoon. Päivähoidon toimintayksiköiden turvallisuustyö tulee olla järjestelmällistä ja määrätietoista turvallisuustoiminnan suunnittelua ja käytännön toteutusta. Se tähtää varhaiskasvatusympäristön riskien hallinnan keinoin lasten ja henkilöstön hyvinvoinnin ja turvallisuuden ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Toimintaan vaikuttavien riskien hallinnassa on tärkeää turvallisuusasioista kouluttaminen ja henkilöstön määrä. Päivähoitolaki velvoittaa toimintayksiköitä huolehtimaan turvallisesta päivähoiton järjestämisestä. Asetuksessa lasten päivähoidosta, annetaan toimintayksiköille säännökset päivähoitohenkilöstön määrästä ja kelpoisuusvaatimuksista. Nämä ovat eräitä tärkeimmistä tekijöistä, jotka vaikuttavat päivähoiton turvallisuuteen. (Saarsalmi 2008, 3.)

Psyykkisestä turvallisuudesta puhuttaessa päivähoitoryhmissä lapsen ja aikuisen välinen suhde on oleellinen. Lapset muodostavat myös keskenään ystävyys-suhteita, jotka voivat parhaimmillaan tukea lapsen sosiaalista kehitystä, hänen kokemustaan omasta itsetunnostaan ja kompetenssistaan. Varhaiskasvatuksessa tätä on tutkittu todella vähän, eikä lasten keskinäisiä ystävyys-suhteita kunnioiteta aina ryhmiä muodostettaessa. Ryhmien pysyvyydestäkään ei huolehdi riittävästi, jos päivähoiton halutaan olevan

tehokasta ja jos tehokkuus määritellään siten, että yhdellä aikuisella pitää olla aina maksimimäärä lapsia huolehdittavanaan. (Kalland 2012, 61.)

Omat lapsensa haluaisi samaan päiväkotiin, missä eskarikin aikoinaan tulee olemaan (ja koulukin vieressä), senhän vuoksi näitä päiväkotikoulu-komplekseja on rakennettu, että paikka olisi lapselle tuttu jo ensimm. hoitopaikasta alkaen. Lapsen kannalta on hankalaa, kun hoitopaikkaa joutuu sitten vaihtamaan kun eskariaika tulee. Ja taas alkaa uuteen ja vieraaseen opettelu.

Pääsääntöisesti vanhemmat arvostavat turvallisuudentunnetta, jonka päivähoitokoulu-jatkumo mahdollistaa. Hoitopaikkavaihdokset nähdään hankalina kun täytyy opetella aina uusia ja vieraita asioita. Vastaaja mainitsee päivähoitokoulu-kompleksit, joita arvostaa. Näiden tuoma etu edellyttää, että lapsella on mahdollisuus kulkea tiensä päivähoidosta esikouluun ja siten kouluun, edes suurimmaksi osaksi tässä samassa kompleksissa.

Pienikin lapsi osaa lukea ympäristönsä tunnekieltä. Tapa jolla aikuinen huomioi ja kohtaa lapsen ja vastaa hänen tarpeisiinsa, herättää erilaisia tunteita kuten turvallisuutta, pelkoa, mielihyvää tai turhautumista. Perusturvallisuus kehittyy ja vahvistuu arjen kohtaamisissa, joka kerta kun lapsi saa osakseen läheisyyttä ja hyväksyntää. Perusluottamuksen kannalta pienten lasten kohdalla lapsen ensisijainen tarve on saada kiintyä ensin yhteen aikuiseen ja vasta sen jälkeen useampaan aikuiseen. (Mikkola & Nivalainen 2011, 20–21.) Aikuisen turvallinen läsnäolo antaa lapselle mahdollisuuden kasvaa täydeksi ihmiseksi. (Kangasmaa, Petäjä & Vuorelma 2008, 43.)

Pienet ryhmäkoot, lapsilla olisi tuttu ja turvallinen hoitaja, hoitohenkilökunnan vaihtuvuus minimiin silloin myöskin kiintyvyyssuhde ja luottamus/tuntemus kasvaa.

Yksi tärkeä asia, mitä osa vanhemmista arvostaa päivähoidossa, ovat pienet ryhmäkoot ja hoitohenkilökunnan vaihtuvuuden minimisointi. Päiväkodeissa on

suuria ryhmiä, kun taas perhepäivähoitajilla ryhmät pysyvät pienempinä ja hoitajien vaihtuvuuskin on tietenkin eri tasolla päiväkodissa ja perhepäivähoidossa. Aina vanhemmat eivät saa valita lapsensa hoitopaikkaa. Kiintymyssuhteen katsottiin kasvavan paremmin, mitä pienempi ryhmä on kyseessä ja mitä vähemmän hoitohenkilökunta vaihtui. Tuttu ja turvallinen hoitaja tuo tietenkin mukanaan turvallisuudentunnetta sekä lapselle että vanhemmalle.

6.2 Ryhmäkoko

Ryhmänkoko on yksi varhaiskasvatuksen laatutekijöistä. Yhtenä isoimmista puutteista voidaan pitää sitä, ettei varhaiskasvatuksessa ole määritelty eri-ikäisten lasten ryhmien enimmäiskokoja. Ryhmien koko kuitenkin säädellään epäsuorasti aikuisten ja lasten suhdelukusäädöksillä. Tämän vuoksi ei voida suojella lapsia eikä aikuisia hallitsemattoman isoilta ryhmiltä. Päivähoitopaikoista saattaa olla pula, minkä vuoksi ryhmissä voi olla liikaa lapsia. Aikaisemmin alle 3-vuotiaiden ryhmässä sai olla 12 lasta kolmea kasvattajaa kohden. Nykyisin suhdelukusäädösten perusteella samanlaisessa ikäryhmässä voi olla 16 lasta ja neljä kasvattajaa. Iso ryhmä rasittaa niin lapsia kuin aikuisiakin. Ryhmän tilannetta saattaa pahentaa, jos osapäiväisiä tai -viikkoisia lapsia on paljon. Kuitenkin ryhmän kasvattajien on osattava ammattinsa ja käytettävä osaamisensa lasten hyväksi. (Kalliala 2012, 157–158.) Riittävä ammattitaitoisen hoito- ja kasvatushenkilöstön määrä on keskeisimpiä päivähoidon turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä. Päivähoitoasetuksessa säädetyn henkilöstömitoituksen tarkoitus on taata lapselle hyvä hoito ja vastata hänen yksilöllisiin tarpeisiinsa. (Saarsalmi 2008, 55.)

Liian usein näkee päiväkodissa kiirettä ja ihan suoranaista kaaosta. Henkilökuntaa on liian vähän lapsimäärään nähden ja jo ihan perusturvallisuus on uhattuna sen vuoksi.

Vanhempien nähdessä kasvattajien kiireen, esimerkiksi tuodessaan lastaan hoitoon, koettu turvallisuudentunne ei varmasti ole suuri. Vanhempien mielestä

hoitajien vähäinen määrä tuo turvattomuudentunnetta. Vanhempien ei ole mielekästä jättää lastaan päivähoitoon, jos he joutuvat jättämään lapsensa keskelle kaaosta, liian vähäisen henkilökunnan hoivaan.

Päiväkodissa, perhepäivähoidossa, ryhmäperhepäivähoidossa, leikkitoiminnassa, esiopetuksessa ja aamu- ja iltapäivähoidossa säädellään aikuinen-lapsi-suhdelukuja. Säädösten taustalla on tavalla tai toisella ajatus ammattihenkilöstön vastuusta lapsen valvonnasta ja kasvatuksesta. Suhdelukuja säänteleviä normeja on kolmea eri tyyppiä. Perhepäivähoitoa koskeva päivähoitoasetuksen 8§ on yksityiskohtainen ja yksiselitteinen, kun taas toista tyyppiä olevat normit ovat kyllä konkreettisia, mutta kuitenkin tulkinnanvaraisia. Kolmanteen ryhmään kuuluva sääntely sekä tulkintavaihtoehdot ovat sallivaa että epäsuoraa. Esimerkkeinä päivähoitolain 1 a § ja esiopetusta koskevat perusopetuslain 4 ja 26 a §. (Mahkonen 2012, 72.)

Päiväkodissa tulee olla päivähoitoasetuksen 6 §:n 1 ja 2 momentissa säädetyn suhdeluvun vaatima määrä kasvatus- ja hoitohenkilöstöä hoitosuhteessa olevaan tosiasiallisesti päivähoitopaikkaa käyttävään lapsimäärään nähden. Henkilöstön työajan käyttö tulee kohdentaa tarkoituksenmukaisesti suhteessa lasten läsnäoloon. Päiväkodissa ollessa yksi tai useampia erityisen hoidon tai kasvatuksen tarpeessa olevia lapsia, on tämä päivähoitoasetuksen 6§:n 3 momentin mukaan otettava huomioon hoidettavien lasten lukumäärässä tai hoito- ja kasvatustehtävään osallistuvien henkilöiden lukumäärässä, jolloin päiväkodissa ei ole tällaista lasta varten erityistä avustajaa. Päivähoitoasetuksen 6§:n 5 momentissa on säädetty, että kunta voi poiketa 6§:n 1 ja 2 momentissa mainitusta suhdeluvusta, mikäli lasten keskimääräiset hoitopäivät ovat jatkuvasti huomattavasti vähäisemmät kuin toimintapäivät. (Saarsalmi 2008, 55.)

Suomessa aikuisten ja lasten vaadittu suhdeluku on määritelty asetuksessa, silti tämä asetuksen antama normi ei päiväkodeissa täyty läheskään kaikkina aikoina, henkilöstön poissaoloista ja sijaisten puutteesta johtuen. Työelämän muutosten seurauksena päiväkotien aukioloajat ovat osin pidentyneet. Tästä ei kuitenkaan ole seurannut henkilöstön määrän lisäämistä. (Karila & Nummenmaa 2001, 50.)

Tutkimusten mukaan liian aikaisessa vaiheessa siirtyminen suureen ryhmään haittaa lapsen kielellistä ja älyllistä kehitystä. Alle 3-vuotiaan lapsen aivot kehittyvät voimakkaasti. Tutkimuksissa on osoitettu, että jatkuva melu haittaa pienten lasten aivojen kehitystä. (Siitonen 2011,16.) Lasten ja aikuisten kokemukset vahvistavat käsitystä, että pienryhmätoiminta on tarpeellinen ja toimiva päivähoiton arjessa. Mitä pienemmässä ryhmässä toimitaan, sen helpompi ja turvallisempi lapsen on hallita omaa toimintaansa, tulla yksilönä näkyväksi ja olla oma itsensä. Pienemmissä ryhmissä lapset voivat toimia lähikehityksen vyöhykkeellä aikuisen tukemana ja aikuisen on helpompi havainnoida ja suunnata lapsen toimintaa. Aikuinenkin voi keskittyä paremmin yhteen lapseen ja saada kokemuksia siitä, että on oikeasti ehtinyt kohdata ryhmänsä lapsia. Suuressa ryhmässä aikuisen energia menee koko ison ryhmän ohjaamiseen ja yksittäiselle lapselle ei jää tarpeeksi aikaa. (Mikkola & Nivalainen 2011, 31–32.)

Geldard ja Geldard (2001, 4) pitävät pienryhmien hyvänä puolena sitä, että ne voivat edistää toivottuja muutoksia. Lisäksi ryhmällä on yhteinen sosiaalinen merkitys, jossa korostuu yhteenkuuluvuus. Lapset voivat aikuisen johdolla käydä yhdessä sellaisia asioita läpi, jotka mietityttävät ryhmän jokaista lasta. Heillä on siis yhteisiä piirteitä, jonka vuoksi heille voidaan kohdentaa tuki paremmin tai heillä voi olla sama mielenkiinnon kohde. Riippuen tietenkin, millä perusteella lapset jaetaan ryhmiin.

6.3 Viihtyvyys

Fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset tekijät muodostavat varhaiskasvatusympäristön, johon kuuluvat rakennetut tilat, lähiympäristö sekä toiminnallisesti eri tilanteisiin liittyvät sosiaaliset ja psyykkiset ympäristöt sekä erilaiset välineet ja materiaalit. Joustavasti suunniteltu ympäristö voidaan muuttaa ajan tarpeiden mukaan. Oppimiseen innostava joustava ja monipuolinen ympäristö herättää lapsissa kokeilunhalua, mielenkiintoa ja uteliaisuutta sekä kannustaa lapsia toimimaan ja

ilmaisemaan itseään. Suunniteltaessa varhaiskasvatusympäristöä, tulee ottaa huomioon sekä esteettiset että toiminnalliset näkökulmat. Hyvin rakennettu ympäristö on viihtyisä, kannustaa lasta leikkimään, liikkumaan, tutkimaan ja ilmaisemaan itseään. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 17–18.) Fyysiset tilat mahdollistavat päivähoidon raamit, joihin lapset ja aikuiset puhaltavat elämän. Tärkeintä on mielikuvitus tilankäytössä, jonka avulla tilan mahdolliset puutteet ja rajoitukset voidaan kääntää mahdollisuudeksi. Yksi iso haaste päivähoidossa on taata lapsille leikkirauha ja samalla kuitenkin rajoittaa mahdollisimman vähän lasten omaehtoista, usein liikunnallista toimintaa. Päiväkotien tiloja koskevat monet kulttuuriset olettamukset ja tavat siitä, miten paikkaa olisi soveliasta käyttää. Se mitä tarvittaisiin, olisi paikka mikä antaisi ylläkkeitä erilaisille leikeille. (Kokljuschkin 2001, 65, 67–68.)

Leluja ja tarvikkeita on oltava riittävästi erityisesti lasten vuoksi, mutta kyllä sillä on yhteys myös työntekijöiden työiloon ja motivaatioon.

Myös aineellista mukavuutta arvostetaan päivähoidossa sekä lasten että hoitajienkin mukavuuden ja motivaation kannalta. Joillekin vanhemmille on tärkeää, että lapsilla on päivähoidossa virikkeitä ja, että työntekijät pysyvät motivoituneina, tehdessään tärkeää työtä heidän lastensa kanssa.

Lasten fyysistä hyvinvointia edistää muun muassa huonekalut, laitteet ja tilat. Yleisesti ottaen suomalaisissa päiväkodeissa on hyvät puitteet lasten hyvinvoinnille, ja tämä on tiedossa myös maailmalla. Tutkijat eri puolella maailmaa kuvailevat, että suomalaisessa päiväkodissa huonekalut ovat tehty juuri lapsille oikeanlaisiksi. Päiväkotien pihat ovat suunniteltu niin, että lapsilla on erilaisia virikkeitä, kuten hiekkalaatikkoa ja kiipeilytelinettä. Päiväkotien tilat ovat uudehkoja ja siistejä, vaikka ne tosin saattavat olla hieman meluisia. Lasten fyysiset tarpeet otetaan suomalaisessa varhaiskasvatuksessa erittäin hyvin huomioon. Suomalaiseen varhaiskasvatukseen kuuluu lämmin ateria, ikään sopivia leluja ja pelejä, lepopaikka ja lisäksi paljon muita virikkeitä. (Purola, Estola & Syrjälä 2013, 60.)

Oppimisympäristöjä suunnitellaan ja toteutetaan, jotta voitaisiin antaa lapselle mahdollisimman hyvät puitteet oppimiselle ja kehitykselle (Kronqvist & Kumpulainen 2011, 51). Lapset voivat mahdollisuuksien mukaan osallistua välineiden ja tilojen suunnitteluun, osana erilaisten sisältöjen ja teemojen toteuttamista (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 17). Lapset ovat ympäristöjen käyttäjiä ja leikin asiantuntijoita. Tavoitteena on, että lapset voivat leikkiä ja pelata, suunnitella uusia pelejä ja tekemisiä, käyttää luovuuttaan ja mielikuvitustaan, harrastaa monipuolisesti liikuntaa ja oppia kaikkea uutta. (Kronqvist & Kumpulainen 2011, 52). Varhaiskasvatusympäristön ilmapiiriin tulisi olla myönteinen. Ympäristön tulee olla turvallinen ja ottaa huomioon lasten terveyteen ja hyvinvointiin liittyvät tekijät. Tilojen suunnittelulla pystytään edesauttamaan erilaisten ja erikokoisten vertaisryhmien toimintaa ja vaikuttaa lasten ja kasvattajien väliseen vuorovaikutukseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 17.)

Arvostan paljon aktiviteetteja, joita hoitajat järjestävät lapsille.

Vastaus on lyhyt ja ytimekäs. Vastaajalle on tärkeää, että kasvattajat järjestävät lapsille monipuolista toimintaa. Joillekin vanhemmille on tärkeää, että lapsilla on päivähoitossa kehittävää ja opettavaa toimintaa. On myös vanhempia, jotka pitävät päivähoitoa ikään kuin lapsen säilytyspaikkana heidän töissä käydessään, eivätkä oleta, että kasvattajat järjestävät sen kummempaa kuin perushoidon heidän lapsilleen.

Oppimisympäristön suunnittelussa on otettava viisi näkökulmaa huomioon: psykologinen, pedagoginen, tekninen, kulttuurinen ja käytännöllinen näkökulma. Psykologiselta kannalta merkityksellistä on lapsen ajattelu ja oppiminen. Siihen liittyy käsitykset lapsen oppimisesta ja oppimaan oppimisesta. Pedagogisesta näkökulmasta katsottuna oppimisympäristön tarjonnalla on merkitystä lapsen toiminnan toteutumiselle. Erilaiset tehtävät ovat sellaista toimintaa, joissa lapset voivat yhdessä keksiä ratkaisun tai erilaisia vaihtoehtoja. Ympäristön välineisiin puolestaan keskittyy tekninen näkökulma. Tekniikkaa yhdistetään paljon oppimisympäristöön ja se voikin tukea lapsen oppimista ja vuorovaikutusta toisten

lasten kanssa. Kulttuurinen näkökulma viittaa lasten yksilölliseen toimintaan ja kaikenlaiseen vuorovaikutukseen. Tämä tarkoittaa sellaisia oppimisympäristöjä, jotka ovat erilaisia. Näitä määrittävät kulttuuriset säännöt, tavat ja normit, jotka asettavat ehtoja lasten leikille, oppimiselle ja toiminnalle. Ne voivat kuitenkin mahdollistaakin asioita varhaiskasvatuksessa. Käytettävissä olevien resurssien, tilojen ja tekniikan asettamia rajoja ja mahdollisuuksia korostaa puolestaan käytännönläheinen näkökulma. Tämä näkyy oppimisympäristöjen rakentumisessa. (Kronqvist & Kumpulainen 2011, 46–47.)

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Vanhempien ja päivähoitohenkilöstön välinen yhteistyö. Lasten vanhemmat arvostavat luottamuksellista ja hyvää yhteistyötä päivähoidon henkilöstön kanssa. Parhaaseen mahdolliseen lapsen kasvatukseen liittyvään tulokseen päästään, kun yhteistyö on toimivaa. Vanhempien ja päivähoitohenkilöstön välisen yhteistyön katsotaankin kantavan hedelmää lapsen kasvatusta ajatellen. On tärkeää, että vanhemmat ja kasvattajat ovat samoilla linjoilla sekä tietoisia toistensa ajatuksista ja mielipiteistä. Positiivisista asioista on helpompi puhua ja positiivista palautetta on helpompi antaa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissakin (2005,32) todetaan, että kasvatuskumppanuudessa on kyse vanhempien ja kasvattajien yhteisestä kasvatustehtävästä. Seinäjoen Meirän vasu - varhaiskasvatussuunnitelmassa (2012, 4) kasvatuskumppanuus määritellään vanhempien ja kasvatushenkilöstön tietoiseksi sitoutumiseksi lapsen monipuolisen hyvinvoinnin takaamiseksi. Luottamus, tasavertaisuus ja vanhempien oman lapsen asiantuntijuuden kunnioittaminen edistävät tasavertaisuutta tällaisessa kumppanuudessa.

Vanhemmat pitävät tärkeänä, että myös negatiivisista asioista kerrotaan. Vastauksista voi päätellä, että kaikki kasvattajat eivät tuo esille negatiivisia asioita lapsen päivään tai käytökseen liittyen. Jos vanhemmille ei kerrota kuulumisten vaihtojen aikana mahdollisia ikäviä asioita välittömästi tai hyvin pian tapahtuneen jälkeen, on asian esille tuominen myöhemmin hankalampaa. Mikäli kasvattajat ottavat ikävät asiat puheeksi vasta esimerkiksi varhaiskasvatussuunnitelmaa päivitettäessä, vanhemmilla ei helposti nouse luottamusta herättäviä tunteita päivähoitoa kohtaan. Lasta koskevat huolenaiheet on tärkeä tuoda esille varhaisessa vaiheessa ja niistä täytyy keskustella vanhempien kanssa avoimesti ja luottamuksellisesti. On kuitenkin ymmärrettävää, että kasvatushenkilöstön voi olla vaikea puhua lasta koskevista ikävistä asioista. Tämän takia onkin hyvä, että lasta koskevassa yhteistyössä muistettaisiin yhteistyön olevan molemminpuolista, jolloin myös vanhempien tehtävänä olisi kysellä rohkeasti lapsensa päivästä. Kaskelan ja Kekkosen (2006, 21) mukaan päivähoidon henkilöstön ja vanhempien

jatkuva vuoropuhelu tuo tilaa ja rohkeutta ottaa puheeksi ikäviä asioita tai vakavia ongelmia sekä mahdollisia erityisen tuen tarpeita. Avoimen vuoropuhelun myötä yhteistyö sujuu ja voidaan jakaa tietoa lapsen arjesta niin kotona kuin päivähoidossa.

Vanhemmilla saattaa toisinaan olla jostain syystä vaikea jättää lastaan hoitoon. Syynä ei tarvitse olla huono hoitopaikka tai luottamuspuola kasvattajiin, sillä vanhempiakin on erilaisia persoonia ja toisille lyhyetkin eronhetket voivat olla vaikeita. Lapsi saattaa viettää usein pitkiäkin aikoja hoidossa vanhempien työpäivien tai koulupäivien ajan. Tämän vuoksi vanhempien on tärkeä kokea lasta hoitoon tuodessaan turvallisuudentunnetta ja luottamusta siitä, että lapsi jää turvalliseen paikkaan turvallisten ja luotettavien aikuisten kanssa. Vaikka lapsi jäisi itkemään vanhemman perään hänen lähtiessään, vanhempi voi luottavaisin mielin keskittyä omaan työpäiväänsä tietäen, että lasta lohdutetaan ja lapsi saa kokea turvallisen aikuisen läsnäolon. Jos tämä luottamuksen- ja turvallisuudentunne ei toteudu, eronhetket ovat tulevaisuudessakin vaikeita niin lapselle kuin hänen äidille tai isälle. Tästä saattaa seurata se, että vanhemman on vaikea keskittyä työhönsä, sillä huolenaiheena on lapsen pärjääminen hoidossa. Kaskela & Kekkonen (2006, 21) ovat luotettavuuden merkityksestä samaa mieltä. Tärkeää on, että vanhempi voi luottaa päivähoidon henkilöstöön, ja että molemmin puolinen kunnioitus toteutuu. Vanhempi voi huoletta jättää lapsensa asiantuntevaan hoitoon ajatuksenaan, että lapsen tarpeet ja toiveet tulevat kuulluksi, nähdyksi, vastaanotetuksi ja jaetuksi. Myös Seinäjoen varhaiskasvatussuunnitelmassa (2012,4) oleelliseksi vanhempien ja päivähoitohenkilöstön yhteistyön edellytykseksi luetellaan luottamus, tasavertaisuus ja vanhempien oman lapsen asiantuntijuuden kunnioittaminen. Nämä edistävät tasavertaisuutta tällaisessa kumppanuudessa.

Vanhemmat kokevat, että kasvattajilla on toisinaan työssään kiire. Syynä tähän on se, että lapsia on paljon ja henkilökuntaa vähän. Vanhemmat ovat tyytyväisiä kuitenkin, että kasvattajat ehtivät keskustelemaan lapsensa asioista kiireestä ja työn määrästä huolimatta. Kiireentuntu kasvatusalalla ei ole luottamusta herättävää. Vanhempia ihmetyttää se, ettei heitä olla vastassa hakiessaan lastaan

hoitopaikasta. He toivovat, että henkilökunta huomioisi heidät edes jollain tavalla. Iltapäiväulkoilussa monissa päivähoitopaikoissa ulkoillaan yhtäaikaan. Varsinkin, kun kyseessä on iso varhaiskasvatusyksikkö, ei aina voi olla oman lapsen ryhmän kasvattaja aamulla ottamassa vastaan tai kertomassa iltapäivällä kuulumisia. Kasvattajilla on rajalliset työpäivät, jonka vuoksi oman lapsen ryhmän aikuisen läsnäolo aikaisesta aamusta lähes iltaan on mahdoton. Olisi kuitenkin hyvä, jos esimerkiksi päiväkodissa jokaisella ryhmällä olisi käytössä lappu, johon ryhmän kasvattaja merkitsisi lapseen liittyviä päivän aikana tapahtuneita asioita. Siten muidenkin ryhmien kasvattajat tietäisivät kertoa vanhemmille lapsen päivän tapahtumista. Näin vanhemmille tulisi varmempi tunne siitä, että hänen lapsensa on huomioitu yksilönä ja yhteistyöstä pidetään kiinni. Karila (2006, 101) toteaaakin, että päivähoidon päivittäiset käytännöt muodostavat perustan päivähoitohenkilöstön ja vanhempien kumppanuussuhteen kehittymiselle. Päivittäiset kuulumisten vaihdot tuonti- ja hakutilanteissa ovat merkityksellisiä. Se, kuinka henkilöstö toimii tällaisissa tilanteissa, kuvaa lasten elämää päivähoidossa. Meirän vasussa (2012, 4) mainitaan, että lapsen hyvinvoinnin turvaamiseksi on hyvä vaihtaa tietoja ja kokemuksia vanhempien ja kasvatusyhteisön kesken.

Lasten vanhempien oma työ saattaa olla vaihtelevaa ja heidän työaikansa voi muuttua kesken työpäivän. Tämä usein vaikuttaa myös lasten hoitoaikoihin. Vanhemmat ovat kiitollisia joustavuudesta, jota hoitopaikoista on löytynyt tällaisen sattuesssa. Hoitopaikoissa voidaan joutua joissakin tapauksissa muuttamaan myös kasvattajien työvuoroja vanhempien muuttuvien työaikataulujen takia ja siten lasten muuttuvien hoitoaikojen vuoksi. Mitä pienempi päivähoitoyksikkö on kyseessä, sitä haavoittuvampi se on lasten äkillisistä hoitoaikamuutoksista. Kekkonen (2012, 58) painottaa, että avoimeen ja rehelliseen kumppanuuteen kuuluu myös joustavuus, joka tarkoittaa työntekijän valmiutta muutoksiin.

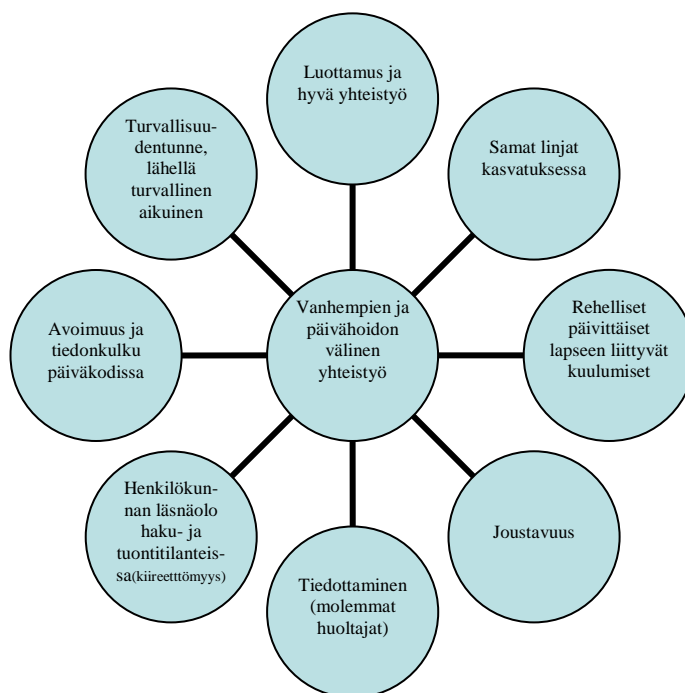
Nykyään yhä useamman lapsen biologiset vanhemmat ovat eronneet ja on syntynyt uusperheitä. Etävanhemmat toivovat päivähoidolta, että myös heitä tiedotettaisiin lasta koskevista asioista. Lapsi viettää päivähoidossa usein ison osan ajastaan ja etävanhemmat eivät välttämättä tiedä hoidossa tapahtuvista asioista. Sähköistä yhteydenpitoa pidetään hyvänä, koska se saavuttaa helposti

molemmat vanhemmat, myös niin sanotut etävanhemmat. Päivähoidosta voi tulla paljonkin erilaista ja ajankohtaista tietoa. Sähköpostiviestit ovat helppo ja yksinkertainen tapa informoida vanhempia, koska monella on käytössä tietokone ja joillakin vanhemmilla on sähköpostimahdollisuus myös puhelimessa. Lisäksi sähköinen viestintä säästää luontoa ja mahdollistaa nopean viestinnän. Toisaalta viestin nopeus ja helppous voi olla myös haittana, sillä on osattava informoida oleellinen tieto sekä on osattava laittaa tietoa sopivin väliajoin. Tiedottamista ei saa tapahtua liian usein. Vanhempien on taas tiedettävä se, etteivät kasvattajat pääse koko ajan lukemaan sähköpostia, minkä vuoksi kiireellisissä tapauksissa ei kannata sähköpostia käyttää, tällöin puhelin on varmin tapa saada henkilökuntaa kiinni. Myös Kaskela & Kekkonen (2006, 26) toteavat, että tiedonvaihdon kulttuuria arvostetaan kasvatuskumppanuudessa. Sähköiset viestintävälineet ovat suurimmaksi osaksi korvanneet paperisia tiedotteita, sillä ne ovat muun muassa ekologisia. Useasti viesti menee sähköisten viestintävälineiden kautta nopeammin ja varmemmin vanhempien tietoisuuteen. Paperisia tiedotteita ei kuitenkaan voida vielä kokonaan unohtaa, sillä kaikilla ei ole mahdollisuutta sähköiseen yhteydenpitoon. (Karhuniemi 2013, 131–132.)

Erityislusten kohdalla tiedonkulku koetaan tärkeäksi, sillä lapsella saattaa olla monia eri palveluja. Näistä palveluista saatuja tietoja voidaan sovittaa yhteen ja ymmärtää erityislapsen kokonaisvaltainen tilanne paremmin. Siten taas lapselle ja hänen perheelleen voidaan antaa parempaa palvelua. Vanhemmat toivovat, että palaverissa saisi olla enemmän kuin yksi kasvattaja erityislapsen ryhmästä, koska lasta koskevat asiat välittyisivät paremmin kaikille. Vaikka tiedot ja päätökset kirjataankin paperille, vanhemmissa herättää luottamusta, kun palaverissa on paikalla enemmän kuin yksi ryhmän aikuinen. Monesti erityislasta koskevaan tapaamiseen valmistaudutaan etukäteen kirjaamalla lomakkeeseen lapsen ryhmän kasvattajien kanssa yhdessä lapseen liittyviä asioita. Tällaisissa palavereissa on mukana myös erityislalentarhanopettaja, jotta pystytään takaamaan lapselle mahdollisimman hyvät oppimispuitteet hoidossa. Tilanteeseen osallistuu yleensä yksi kasvattaja lapsen ryhmästä ja hänen vastuullaan on tiedon siirtäminen muillekin ryhmän kasvattajille. Meirän vasussa (2012, 4, 16) sanotaan, että erityisen tärkeänä tavoitteena on tunnistaa mahdollisimman varhain lapsen tuen

tarve kasvun, oppimisen tai kehityksen alueella ja laatia yhteinen suunnitelma yhdessä vanhempien kanssa lapsen tukemiseksi. Moniammatillisen ja vuorovaikutteisen verkoston turvin voidaan taata lapselle ja perheelle riittävä ja ajoitettu tuki. Yhteistyötä tehdään eri alan asiantuntijoiden, palveluntuottajien ja lasta ja perhettä palvelevien tuottajien kanssa. Tämän myötä korostuu yhdessä kasvattamisen periaate.

Kuviossa 1. on havainnollistettu vanhempien vastauksista esille tulleet tärkeät vanhempien ja päivähoidon välisen yhteistyön ominaisuudet.

Kuvio 1. Vanhempien ja päivähoitohenkilöstön välinen yhteistyö

Lapsen yksilöllisyys. Lapsen yksilöllisyydestä puhuttaessa ajatuksena ja toiveena vanhemmilta tuli lapseen liittyvä yksilöllinen keskustelu, joka tehtäisiin jonkin ajan kuluttua siitä, kun lapsi on aloittanut hoidon. Näin vanhemmat saisivat kysellä kasvattajilta yksityiskohtaisemmin lasta ja hoitoa koskevista asioista ja kasvattajat saisivat kertoa myös paremmin kuulumisia hoidon alusta. Joissakin hoitopaikoissa tämä onkin jo käytäntönä ja toteutuu ehkä jossain muussa muodossa, jos ei ihan järjestettynä erillisenä aikana. Kun taas joissakin varhaiskasvatuksen yksikössä käytössä on omahoitajuus, johon kuuluu lapsen

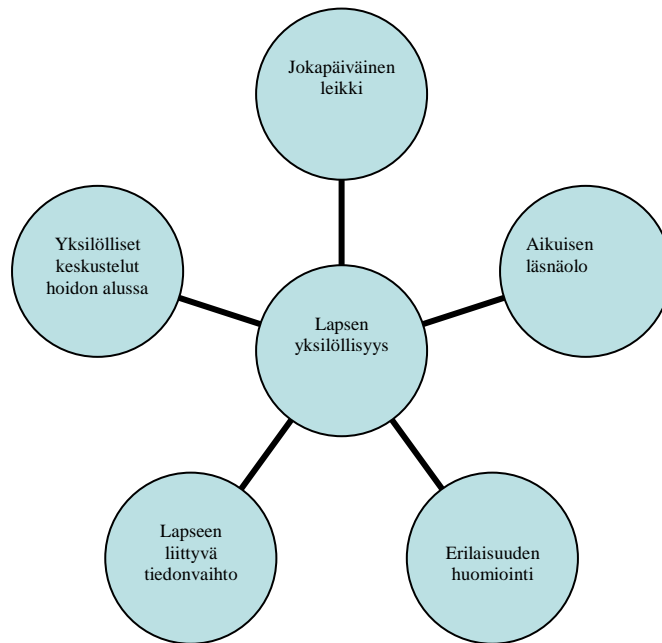
tulevan oman hoitajan tutustuminen lapsen kotiin. Ennen kaikkea lapseen liittyvä tiedonvaihto heti hoidon alussa on erityisen tärkeää, jotta lapselle pystytään takaamaan mahdollisimman yksilöllistä ja monipuolista sekä turvallista hoitoa.

Lapsuus on arvokas asia, johon kuuluu iloa, surua, pettymyksiä ja onnistumisia. Vanhemmat haluavat, että heidän lapsensa saavat kokea lapsuutensa arvokkaana, ja että he saavat tuntea olevansa tärkeitä omina itsenään. Lapsuuteen kuuluu suurena osana leikki. Liikaohjelmoitu toiminta päivähoidossa vie lapsilta ajan leikistä. Leikin merkitys on kuitenkin suuri, leikin kautta lapsi oppii paljon tärkeitä asioita. Myös vanhemmat arvostavat leikin mahdollisuuksia päivähoidossa. Leikki on tärkeää kaikenikäisille lapsille ja sille olisi löydyttävä aikaa joka päivästä. Jokaisen lapsen tulisi saada osakseen myös aikuisen aitoa läsnäoloa, välittämistä. Vanhempia mietitytti se, kun lapsi kasvaa päivähoidossa isommaksi, niin hän ei saa enää osakseen niin paljon välittämistä kuin pienemmät lapset. Pienemmät lapset tarvitsevat enemmän perushoitoa ja saavat sitä kautta enemmän huomiota kuin isommat lapset, jotka osaavat asioita jo itsenäisemmin. Oli lapsi minkä ikäinen hyvänsä, hän tarvitsee huomiota ja välittämistä osakseen. Seinäjoen varhaiskasvatussuunnitelmassa (2012,6) todetaan, että jokaisen lapsen lapsuutta arvostetaan ja lasta suojellaan sekä hänelle turvataan hyvät kasvuolosuhteet.

Ensimmäisen lapsen hoidon aloittaminen on jännittävää koko perheelle. Vanhemmat kokevat tärkeänä, että saavat riittävästi informaatiota ja opastusta ennen kuin tuovat lastansa päivähoitoon. He myös haluavat kertoa lapsestaan ja hänen tavoistaan ja tottumuksistaan kotona. Kun tiedonvaihto lapseen liittyen sujuu ja kuunteleminen toteutuu molemminpuolisesti, vanhemmat kokevat turvallisuudentunnetta ja luottamusta tulevaa hoitopaikkaa kohtaan. Kaskela ja Kekkonen (2006, 43) pitävät tärkeänä aloitekeskustelua vanhempien kanssa ja lapseen tutustumista. Nämä antavat kasvattajalle tunteen siitä, minkälainen lapsi on aloittamassa päivähoidon. Vanhempien kertomat asiat lapsestaan auttavat kasvattajaa rakentamaan suhdetta lapseen ja ottamaan hänet vastaan päivähoitoon.

Erilaisuuden hyväksyminen ja kunnioittaminen ovat tärkeitä ja isoja asioita. Myös lasten vanhemmat ovat valveutuneita ja kauaskatseisia tässä asiassa. He toivovat, että päivähoidossakin tähän kiinnitetään huomiota. Päivähoidossa voi olla hyvin erilaisia lapsia, esimerkiksi ulkonäöltään, kulttuuriltaan, sosiaaliselta asemaltaan tai persoonallisuudeltaan. Lapset ottavat mallia aikuisilta tässäkin asiassa, ja kasvattajat sekä vanhemmat ovat merkittävässä esimerkkiroolissa. Kun lapset oppivat pienestä pitäen suvaitsevaisuutta ja erilaisuuden kunnioittamista, on se tulevaisuudessa jo mahdollisesti itsestäänselvyys. Suvaitsevaisuuden kautta vanhempien mielestä olisi toivottavaa, että ihmisiä ei luokiteltaisi ominaisuuksiensa mukaan. Osaksi vanhemmat ovat sitä mieltä, että lapsen erilaisuutta ja siihen liittyviä tarpeita ei huomioida tarpeeksi hyvin, eikä lasta huomioida ryhmässä yksilönä. On valitettavaa, että näinkin koetaan. Miten päivähoidossa voitaisiin toimia niin, että jokaisen lapsen yksilölliset tarpeet otettaisiin paremmin huomioon? Voitaishiinko vanhempia ottaa pedagogisiin keskusteluihin mukaan ratkaisemaan tämän tyylistä pulmaa? Seinäjoen varhaiskasvatuksen linjauksissa (2012, 3) painotetaan jokaisen lapsen huomioimista ainutlaatuisena persoonallisuutena. Kaikkia lapsia kohdellaan tasa-arvoisesti ja heillä on oikeus vammastaan tai vaikeuksistaan huolimatta osallistua varhaiskasvatuksen palveluihin, joissa kaikille lapsille opetetaan toisten kunnioittamista.

Kuvio 2. kertoo, mitkä asiat vanhemmat kokevat tärkeäksi puhuttaessa lapsen yksilöllisyyden huomioimisesta päivähoidossa.

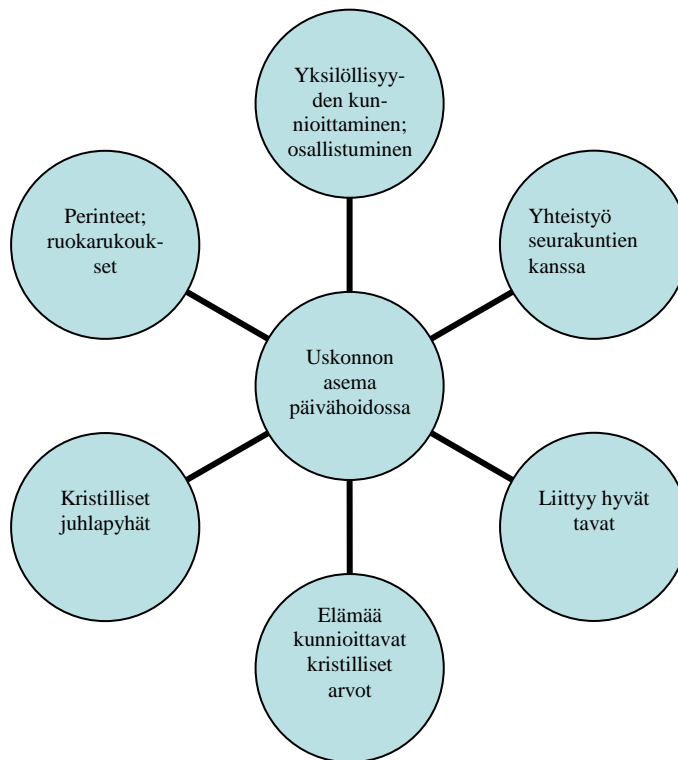
Kuvio 2. Lapsen yksilöllisyys

Uskonnon asema päivähoidossa. Kristilliset arvot ovat tärkeitä eteläpohjalaisille, joka näkyy vanhempien vastauksista. Yllätyimme, miten paljon uskontokasvatuksesta ja kristillisistä arvoista oli vastauksissa mainittu. Seinäjoella on mahdollisuus hakea kristilliseen päiväkotiin, joka voi myös vaikuttaa uskontoon liittyvien vastausten määrässä. Eräs vanhempi mainitsi kristillisen päiväkodin hyväksi puoleksi sen, että siellä toteutuu hyvät, elämää kunnioittavat kristilliset arvot. Tällaiset hyvät, elämää kunnioittavat arvot pitäisi toteutua jokaisessa hoitopaikassa, vaikkei olisikaan kristillispainotteinen hoitopaikka. Ruokarukous nähtiin kuuluvan kristillisessä maassa lapsen oikeuksiin. Sen perinteet ovat syvällä kulttuurissamme ja sitä halutaan vaalia myös tuleville sukupolville. Varmaankin monet muutkin kristilliset tavat ja perinteet yksinkertaisesti vain kuuluvat tapoihimme sen kummemmin tai syvemmin niitä miettien.

Kristilliset juhlapyhät, erityisesti joulu ja pääsiäinen nähdään kuuluvan osaksi päivähoidon vuotta. Vanhemmat ovat kiitollisia, että lapsille annetaan mahdollisuus osallistua seurakunnan järjestämiin juhlapyhiin liittyviin tapahtumiin

eli muun muassa joulu- ja pääsiäiskirkkoihin. Uskontokasvatusta ei aina nähdä päivähoidossa positiivisena asiana ja se halutaankin pois sieltä kokonaan. Yksilöllisyyden kunnioittaminen on myös tässä asiassa tärkeää. Mikäli lapsi kuuluu johonkin muuhun uskontoon, hänen ei ole pakko osallistua päivähoidossa tapahtuvaan uskonnolliseen hetkeen. Tällöin lapselle järjestetään jotain muuta toimintaa kasvattajan kanssa. Mattila (2008, 64–65) toteaa, että joidenkin tutkimusten mukaan uskontokasvatus näkyy päivähoidossa juhlien yhteydessä. Kirkossa käynti on osa juhliin liittyvää uskontokasvatusta. Myös seurakunnat järjestävät päivähoidossa erilaisia tapahtumia, jotka voidaan liittää osaksi uskontokasvatussuunnitelmaa.

Kuvio 3 kertoo vanhempien ajatuksia uskonnon asemasta päivähoidossa.

Kuvio 3. Uskonnon asema päivähoidossa

Päivähoidon toimintaympäristön ominaisuuksia. Vanhempien kiinnostus päivähoitoon käytettävistä resursseista luo kuvaa, että he välittävät ja ovat veronmaksajina kiinnostuneita siitä, mihin varhaiskasvatuksessa varat sijoitetaan. Heille merkityksellistä on se, ketkä saavat vaikuttaa resurssien käyttökohteeseen ja luonteeseen. Vanhemmat varmasti näkevät itsekkin, mikä kohde tai asia tarvitsisi

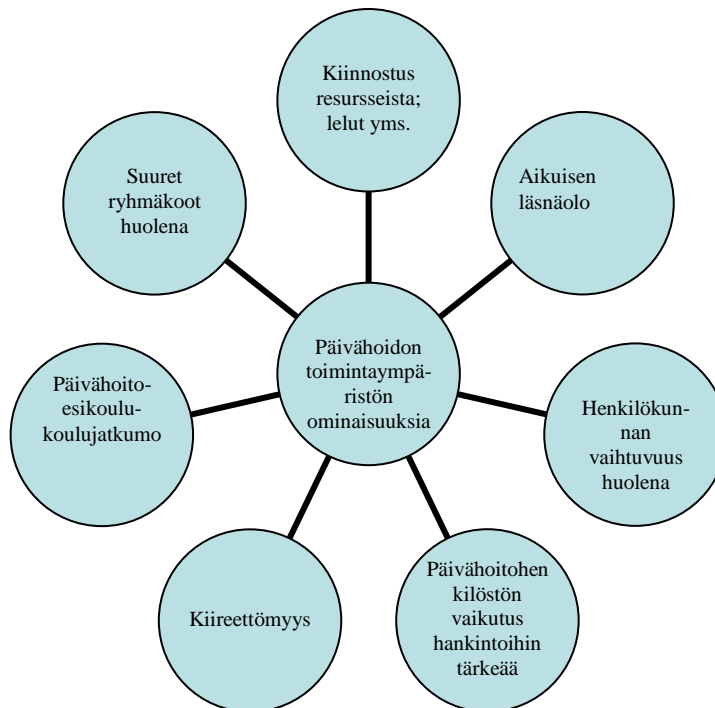
heidän lapsensa hoitopaikassa uudistamista, tai mikä hankinta olisi tarkoituksenmukaista ja hyödyllistä. He toivovat, että lasten kanssa välittömästi toimivat henkilöt saisivat vaikuttaa päivähoidon käytettävissä oleviin resursseihin, sillä he näkevät lasten tarpeet ja tilojen tarkoituksenmukaisuuden. Vanhemmat kiinnittävät huomiota siis myös aineellisiin asioihin, kuten leluihin. Vastauksissa kritisoitiin muun muassa hoitopaikan huonoa lelutilannetta. Tällä hetkellä monessa kunnassa saattaa vaikuttaa säästötoimenpiteet lelujen tai muiden materiaalien hankinnassa. Aina enempi ei ole parempi ja ovathan koditkin erilaisia, toisissa runsaammin leluja ja virikkeitä kuin toisissa. Lisäksi on muistettava lasten mielikuvituksen käyttö, retket ja kierrätysmateriaali, jotka ovat arkipäivää monessa varhaiskasvatuksen yksikössä. Luonnosta saa monia erilaisia leikkivälineitä tai askartelumateriaalia. Erilaiset retket taas laajentavat lapsen kokemuksia, antavat mielikuvitukselle tilaa ja lapset oppivat niistä tutkimalla esimerkiksi luontoa. Kierrätysmateriaalista voi keksiä monenlaista puuhaa. Näin ollen vähemmälläkin tavaramäärällä voi järjestää lapsille aktiviteetteja. Purola, Estola ja Syrjälä (2013, 60) painottavat, että lasten fyysistä hyvinvointia edistää muun muassa huonekalut, laitteet ja tilat. Suomalaiseen varhaiskasvatukseen kuuluu lämmin ateria, ikään sopivia leluja ja pelejä, lepopaikka ja lisäksi paljon muita virikkeitä. Meirän vasussa (2012, 7) todetaan, että ympäristön perusta on tarkoituksenmukaiset tilat ja välineet lapset tietenkin huomioiden.

Kiireetön ilmapiiri on asia, jonka jokainen lapsi ansaitsisi päivähoidossa. Tätä ei kuitenkaan aina pystytä takaamaan, sillä lapsiryhmät ovat usein isoja ja toiminta aikataulutettua. Perheiden arki voi olla kotonakin hektistä ja aikataulutettua esimerkiksi lasten ja aikuisten harrastusten takia. Vanhemmat toivovatkin, että lapset saisivat päivähoidossa nauttia kiireettömästä ilmapiiristä. Vanhempien mielestä lapsiryhmissä on usein aikuisia liian vähän lapsiin nähden. Tämä aiheuttaa vanhemmissa herkästi turvattomuudentunnetta jättäessään lapsensa hoitoon. Vanhemmat miettivät, ehditäänkö juuri heidän lapsensa huomioida, kun muitakin lapsia on paljon. Ensiarvoisen tärkeää on aikuisen läsnäolo ja se että lapsi tulee huomioiduksi hoidossa. Tämä onkin ajattelemisen arvoinen asia, ja toivottaa olisi, että lapsiryhmät eivät kasvaisi kohtuuttoman suureksi, sekä kasvattajien että lasten jaksamisen ja turvallisuuden kannalta.

Turvallisuudentunne liittyy päivähoidossa moneen asiaan. Eräs asia on lapsen hoidon jatkumo, joka alkaa pikkulapsesta ja päättyy kouluikään. Joissakin yksiköissä, lähinnä päiväkodeissa on mahdollisuus olla koko päivähoitoikä ja esikoulu samassa rakennuksessa samojen kavereiden kanssa ja parhaassa tapauksessa koulu jatkuu ainakin samassa pihassa tai läheisyydessä. Vanhemmat kokevat tämän päivähoito-esikoulu-koulujatkumon turvallisena, kun lapsi näkee ja oppii tietämään, mikä on hänen paikkansa ja missä hän tulevaisuudessa tulee olemaan hoidossa tai koulussa. Isompien sisarustenkin kannalta tämä koetaan hyväksi järjestelyksi. Monet esikouluikäisetkin tarvitsevat myös päivähoitoa. Kun esikoulu on samassa yhteydessä hoitopaikan kanssa, ei lasten tarvitse vaihtaa hoitopaikkaa esikoulun alettua. Seinäjoen varhaiskasvatussuunnitelmassa Meirän vasussa (2012, 7) varhaiskasvatusympäristöllä tarkoitetaan fyysistä ja psyykkistä ympäristöä. Sen tulee olla kaikin puolin turvallinen ja siinä on otettava huomioon lasten terveyteen, ravintoon ja muuhun hyvinvointiin liittyvät tekijät. Lisäksi Suursalmi (2008, 3) painottaa asetusta lasten päivähoidosta, jossa annetaan toimintayksiköille säännökset päivähoitohenkilöstön määrästä ja kelpoisuusvaatimuksista. Nämä ovat eräitä tärkeimmistä tekijöistä, jotka vaikuttavat päivähoidon turvallisuuteen.

Suuret ryhmäkoot ja henkilökunnan vaihtuvuus koetaan huonona asiana. Pienissä ryhmissä lapset pystytään huomioimaan yksilöllisemmin ja melukaan ei nouse niin korkeaksi. Myös ryhmänhallinta on pienessä ryhmässä helpompaa. Henkilökunnan vaihtuvuus vaikuttaa lasten perustuottamukseen. Tutut kasvattajat tuntevat lapset ja heidän erityispiirteet sekä tietävät heidän tavat toimia. Erityisesti pienten lasten kanssa tutut kasvattajat tuovat turvallisuudentunnetta. Myös vanhemmille on helpompaa, kun he tietävät, että kasvattajat tuntevat heidän lapsensa ja lapset luottavat heihin. Meirän vasussa (2012, 8) tuodaan esille myös pienryhmätoiminta, jonka tavoitteena on perusturvallisuuden, kehittyvän tunne-elämän ja vuorovaikutustaitojen tukeminen. Pienryhmiä voidaan muodostaa yhden ison ryhmän sisällä ja perusteena voi olla mikä tahansa.

Kuvio 4 jaottelee vanhempien ajatuksia päivähoidon toimintaympäristön ominaisuuksista.

Kuvio 4. Päivähoidon fyysisiä ominaisuuksia

Lopuksi. Kaiken kaikkiaan vanhempien vastauksissa erityisen ison aseman saa kasvatuskumppanuus. Suurimmaksi osaksi painotetaan vanhempien ja kasvattajien toimivaa yhteistyötä, luottamuksellisuutta, avointa ja rehellistä kanssakäymistä puolin ja toisin lapsen sekä perheen parasta ajatellen. Jokaisen perheen tapoja tulisi kunnioittaa ja siten huomioida jokainen lapsi yksilönä. Lapsilähtöisyys tulisi olla kantava periaate varhaiskasvatuksessa. Lasten ajatuksista ja mielenkiinnonkohteista nousisivat oppimisen aiheet. Lapsi saisi olla mukana suunnittelemassa, toteuttamassa ja arvioimassa lapselle ominaisella tavalla koko varhaiskasvatuksen toimintaa. Erilaisuus ja monikulttuurisuus tulisi nähdä rikkautena ja näistä aiheista olisi kerrottava lapsille. Tämä tulee varmasti näkymään koko ajan suuremmassa määrin Seinäjoella. Aikuisen läsnäolo päivittäisissä toiminnoissa on merkittävää lapsen turvallisuuden tunteelle ja hyväksymiselle. Lisäksi kiireettömyys tulisi näkyä varhaiskasvatuksessa, johon osaltaan vaikuttaa myös lapsiryhmien koko. Pysyvät, turvalliset hoitopaikat ja

hoitosuhteet luovat lapselle ja hänen vanhemmille hyvän ja tasapainoisen elämän varhaiskasvatuksen suhteen. Lapsen hyvän elämän yksi tärkeimmistä asioista on leikki. Erittäin arvokasta jokaisessa hoitopäivässä onkin lapsen omaehtoinen leikki, jonka puitteisiin on panostettava monin eri tavoin. Mielikuvitus on vain rajana. Myös uskonto tulee huomioida varhaiskasvatuksessa. Yksilöllisyyden kunnioittaminen on tässä asiassa ensiarvoisen tärkeää. Jokainen lapsi on arvokas ja hänen tulevaisuuttaan rakentavat tiiviissä yhteistyössä vanhemmat ja varhaiskasvattajat antaen mahdollisimman hyvät puitteet kehitymiselle, kasvamiselle ja oppimisille.

LÄHTEET

- Aalto, M. 2002. Vuorovaikutustaidot. Forssa: Aseman Lapset ry.
- Ahteenmäki-Pelkonen, L. 1993. Päivähoidon uskontokasvatus. Hämeenlinna: Karisto.
- Ainasoja, T. 18.8.2009. Suunnittelu on laadun edellytys. [verkkolehti]. Helsinki: Opetusalan ammattijärjestö OAJ ry. [viitattu 12.1.2013]. Saatava: http://www.oaj.fi/pls/portal/docs/page/opettajalehti_epaper_pg/2009_38/page22.htm
- Alasuutari, M. 2003. Kuka lasta kasvattaa? Helsinki: Gaudeamus.
- Alasuutari, M. 2010. suunniteltu lapsuus. Keskustelut lapsen varhaiskasvatuksesta päivähoidossa. Tampere: Vastapaino.
- Eskelinen, A. 2013. Kaksi todellisuutta. Teoksessa: P. Salminen (toim.) Yhdessä kasvattamaan. Kohti välittämisen toimintakulttuuria. Jyväskylä: PS-kustannus, 39–44.
- Geldard, K. & Geldard, D. 2001. Working with Children in Groups. A handbook for Counsellors, Educators and Community Workers. New York: Palgrave.
- Gjerstad, E. 2011. Arvokasvatuksen mahdollisuudet ja rajat. Teoksessa: T. Purjo & E. Gjerstad (toim.) Arvojen ja tarkoitusten pedagogiikka. Helsinki: Non Fighting Generation.
- Halme, K. & Vataja, A. 2011. Monikulttuurinen varhaiskasvatus ja esiopetus. Helsinki: Tammi.
- Halme, L. 2008. Suomalaisen arvopohjan juuret. Teoksessa: T. Kangasmaa, H. Petäjä & P. Vuorelma (toim.) Lapsenkaltainen. Uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten keskus, 24–28.
- Heinämäki, L. 2004. Erityinen tuki varhaiskasvatuksessa. Erityispäivähoito-lapsen mahdollisuus. Helsinki: Stakes.
- Heinämäki, L. 2000. Varhaiserityiskasvatus lapsen arjessa. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hirvonen, T. 2010. Päiväkodin uskontokasvatuksessa kohtaavat vanhempien ennakkoluulot ja opettajien tahdikkaus. Suomen kasvatustieteellinen aikakauskirja Kasvatus.1/2010. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

- Holopainen, A. 2012. Tärkeä turva, päiväkodin omahoitaja. *Lapsen maailma* 71. (1/12), 53.
- Hujala, E. 2002. Uudistuva esiopetus. Oulu: Varhaiskasvatus 90.
- Häkkinen, M. 2008. Dialogi-yhteinen kasvuprosessi, joka luo uutta. Teoksessa: T. Kangasmaa, H. Petäjä & P. Vuorelma (toim.) *Lapsenkaltainen. Uskonnollis-katsomuksellinenorientaatio varhaiskasvatuksessa*. Helsinki: Lasten Keskus, 88–102.
- Hyvä varhaiskasvatus Seinäjoella. Vanhempiin ja henkilökuntaan keskittyvä laatuosio. 2012. Seinäjoen kaupunki/Varhaiskasvatus.
- Ihme, I. Arviointi työvälineenä. 2009. Lasten ja nuorten kasvun tukeminen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Järvinen, M., Laine, A. & Hellman-Suominen, K. 2009. Varhaiskasvatus ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja.
- Kalland, M. 2012. Päivähoidon laatu. Teoksessa K. Kanninen & A. Sigfrids. *Tunne minut! Turva ja tunteet lapsen silmin*. Jyväskylä: PS-Kustannus, 49–66.
- Kalliala, M. 2008. Kato mua. Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Helsinki: Gaudeamus. Helsinki University Press.
- Kalliala, M. 2012. Lapsuus hoidossa? Aikuisten päätökset ja lasten kokemukset päivähoidossa. Helsinki: Gaudeamus.
- Karhuniemi, T. 2013. Yhteistyön muodot ja viestinnän välineet. Teoksessa: A.-L. Lämsä (toim.) *Verkosto vahvaksi. Toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa*. Jyväskylä: PS-kustannus, 105–133.
- Karila, K. & Nummenmaa, A. R. 2001. Matkalla moniammatillisuuteen. Kuvauskohteena päiväkotit. Jyväskylä: PS-Kustannus
- Karila, K. 2006. Kasvatuskumppanuus vuorovaikutussuhteena. Teoksessa: K. Karila, M. Alasuutari, M. Hännikäinen, A. R. Nummenmaa & H Rasku-Puttonen (toim.) *Kasvatusvuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino, 91–108.
- Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. *Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen*. Helsinki : Stakes.
- Kekkonen, M. 2012. Kasvatuskumppanuus puheena. Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päivähoidon diskursiivisilla näyttämöillä. Helsinki: THL.
- Kinnunen, S. 2003. Anna mun olla lapsi. Helsinki: Kirjapaja.
- Kinnunen, S. 2013. Lapsen kehitykselliset haasteet ja yhteisöllisyys. Teoksessa: P. Salminen (toim.) *Yhdessä kasvattamaan. Kohti välittämisen toimintakulttuuria*. Jyväskylä: PS-kustannus, 15–30.

- Kinos, J. 2001. Lapsilähtöinen varhaiskasvatus. Teoksessa: E. Hujala (toim.) Puheenvuoroja lapsista ja varhaiskasvatuksesta. Oulu: Varhaiskasvatus 90, 1-57.
- Kiviniemi, K. 2007. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa: J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 70–85.
- Koivula, M. 2004. Vanhempien kokemuksia perhetyöstä päiväkodissa. Teoksessa: S. Keskinen & H. Virjonen (toim.) Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoidossa. Helsinki: Tammi, 73–104.
- Koivunen, P.-L. 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Kokkonen, J. 2008. Uskonnollisuus ja hengellisyys lapsen maailmassa. Teoksessa: T. Kangasmaa, H. Petäjä & P. Vuorelma (toim.) Lapsenkaltainen. Uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten keskus.
- Kokljuschkin, M. 2001. Unelmien päiväkot. Helsinki: Tammi.
- Komi, T. 2012. Osallisuus ehkäisee syrjäytymistä. Lastentarha 75. (1/12), 18–20.
- Komulainen, J. 2008. Miksi tarvitsemme uskontokasvatusta? Yhteiskunnalliset muutokset haastavat kasvatuksen kentän. Teoksessa: T. Kangasmaa, H. Petäjä & P. Vuorelma (toim.) Lapsenkaltainen. Uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten keskus, 29–33.
- Kronqvist, E.-L. & Kumpulainen, K. 2011. Lapsuuden oppimisympäristöt. Eheä polku varhaiskasvatuksesta kouluun. Helsinki: WSOY.
- Lämsä, A.-L. & Karhuniemi, T. 2013. Erityisen tuen järjestäminen. Teoksessa: A.-L. Lämsä (toim.) Verkosto vahvaksi. Toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa. Jyväskylä: PS-kustannus, 135–144.
- Mahkonen, S. Päivähoito ja laki. Helsinki: Edita.
- Mattila, S. 2008. Uskontokasvatuksen orientaatio. Teoksessa: T. Kangasmaa, H. Petäjä & P. Vuorelma (toim.) Lapsenkaltainen. Uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten keskus, 62–73.
- Meirän vasu. Lapsen hoidon ja kasvatuksen pedagoginen osio. 2012. Seinäjoen kaupunki/Varhaiskasvatus.
- Metsämuuronen, J. 2006. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Laadullisen aineiston analyysi ja tulkinta. Teoksessa: J. Metsämuuronen (toim.) Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Helsinki: International Methelp, 79-148.

- Mikkola, P. & Nivalainen, K. 2009. Lapselle hyvä päivä tänään. Näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. Vantaa: Pedatieto.
- Määttä, P. & Rantala, A. 2010. Tavallisen erityinen lapsi. Yhdessä tekemisen toimintamalleja. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Nummenmaa, A. R. 2006. Kasvattajien yhteisö ja kasvatuskulttuuri. Teoksessa: K. Karila, M. Alasuutari, M. Hännikäinen, A. R. Nummenmaa & H. Rasku-Puttonen (toim.) Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 19–33.
- Oksanen, A. 2008. Lapsuus jättömaana: Teknologian bränditalouden paisteessa vai pimennossa. Teoksessa A. Lahikainen, R.-L. Punamäki & T. Tamminen. Kulttuuri lapsen kasvattajana. Vantaa: Dark, 45–59.
- Ovaska, M. 2004. Päivähoidon laatukriteerit lasten näkökulmasta. sadutuksen keinoin. Teoksessa: S. Keskinen & H. Virjonen (toim.) Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoidossa. Helsinki: Tammi, 157–186.
- Paavola, H. & Talib, M.-T. 2010. Kulttuurinen moninaisuus päiväkodissa ja koulussa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Paju, E. 2013. Lasten arjen ainekset. Etnografinen tutkimus materiaalisuudesta, ruumiillisuudesta ja toimijuudesta päiväkodissa. Helsinki: Tutkijaliitto.
- Parrila, S. 2011. Kt Kehitysohjaaja. Ediva. Luento 20.8.2011.
- Pellikka, I. 2011. Voiko uskontokasvatus kasvattaa? Teoksessa: E. Hujala & L. Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 151–161.
- Päiväkodit ja uskonnonvapaus. 2013. Uskonnonvapaus.fi. [verkkajulkaisu]. [viitattu 16.2.2014]. Vapaa-ajattelijain liitto ry. Saatavana: <http://www.uskonnonvapaus.fi/lapset/paivakoti.html>
- Rantala, A. 2002. Perhekeskeisyys -puhetta vai todellisuutta? Työntekijöiden käsitykset yhteistyöstä erityistä tukea tarvitsevan lapsen perheen kanssa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Piironen-Malmi, U. & Strömberg, S. 2008. Välittämisen pedagogiikka. Helsinki: Otava.
- Purola, A.-M., Estola, E. & Syrjä, L. 2013. Having, loving and being: children's narrated well-being in Finnish day care centres. Teoksessa: K. Määttä & S. Uusiautti (toim.) Early Child and Education in Finland. New York: Taylor & Francis Books, 55–72.
- Rimpelä, M. 2013. Kasvatuskaaksesta yhteiseen ymmärrykseen. Teoksessa: A.-L. Lämsä (toim.) Verkosto vahvaksi. Toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa. Jyväskylä: PS-kustannus

- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkajulkaisu]. [viitattu 25.1.2014]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavana: <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>
- Saarsalmi, O. 2008. Päivähoidon turvallisuussuunnittelu. Helsinki: Stakes.
- Salminen, E. & Tynnenen, K. 2011. Omahoitajana päiväkodissa. Omahoitajuus pedagogisena työmenetelmänä. Vantaa: Pedatieto.
- Salo, S. 2012. Emotionaalisen saatavillaolon lisääminen päivähoidossa. Teoksessa K. Kanninen & A. Sigfrids. Tunne minut! Turva ja tunteet lapsen silmin. Jyväskylä: PS-Kustannus. 91–102.
- Siitonen, E. 2011. Ihmeiden tekijät: Päivähoidon ryhmäkokoselvitys. Tehy: julkaisuja B 1/2011.
- Turunen, T.A. 2013. Individual plans for children in transition to pre-school: a case study in one Finnish day-care centre. Teoksessa: K. Määttä & S. Uusiautti (toim.) Early Child and Education in Finland. New York: Taylor & Francis Books, 25–38.
- Valli, R. 2010. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa: J. Aaltola & R. Valli. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 103–127.
- Varhaiserityiskasvatuksen linjaukset 2012–2016. Varhaiserityiskasvatuksen osio. 2012. Seinäjoen kaupunki/Varhaiskasvatus.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.
- Vehkalahti, R. 2007. Kehu lapsi päivässä. Helsinki: Lasten keskus.
- Viittala, K. 2006. Lapsuus ja erityinen tuki varhaiskasvatuksessa. Teoksessa: E. Kontu & E. Suhonen (toim.) Erityispedagogiikka ja varhaislapsuus. Helsinki: Yliopistopaino, 9–33.
- Ylönen, S. 2012. Sallittua, salaista vai kiellettyä? Lasten medialeikkilasta käydyt neuvottelut päiväkodissa. Teoksessa H. Strandell, L. Haikkola & K. Kullman (toim.) Lapsuuden muuttuvat tilat. Tampere: Osuuskunta Vastapaino. 85–115.
- Toimiva integraatio päiväkodin arjessa. Lastentarhaopettajaliitto. [verkkajulkaisu]. [viitattu 18.1.2014] Saatavana: <http://www.lastentarha.fi/pls/portal/docs/PAGE/LTOL/01LTOL/00LTOL/06JULKAISUT/ESITTEET/INTEGRAATIO.PDF>

LIITE 1. Seinäjoen varhaiskasvatus laivan muodossa

